

А. и Б. СТРУГАЦКИ

ХИЦНИТЕ ВЕЩИ НА ВЕКА

БИБЛИОТЕКА • ГАЛАКТИКА •
БИБЛИОТЕКА • ГАЛАКТИКА •
БИБЛИОТЕКА • ГАЛАКТИКА •

Аркадий Стругацки, Борис
Стругацки

Хищните вещи на века

Има само един проблем – един-единствен в света – да се върне на хората духовното им съдържание, духовните грижи...

Антоан дьо Сент-Екзюпери

„ГЛАВНОТО Е НА ЗЕМЯТА“

Излишно е да представям Аркадий и Борис Стругацки – в това се убедих още преди десетина години, когато гостувах на Аркадий Натанович в Москва: поразил ме библиотеката от собствени произведения – стотици книги на десетки езици от всички обитаеми континенти. Тогава между тях имаше само два романа на български – „Трудно е да бъдеш бог“ и „Понеделник започва в събота“. По-късно към тях нашите издателства добавиха още доста: „Далечната планета“, „Малчугана“, „Второто нашествие на марсианците“, „Обитаемият остров“, „Хотелът“, „При загиналия алпинист“, „Пикник край пътя“, „Охлюв на стръмното“, „Бръмбар в мравуняка“, „Милиард години до свършека на света“. Има ли нужда от представяне?

В многогласния хор на световната фантастика братя Стругацки имат свое собствено място (изкушавам се да добавя: и изпълняват соло-ва партия). Никому не подражават и никой не се опитва да им подражава. Първото е обяснимо – те са дълбоко национални, решават собствен кръг от проблеми и с особена настойчивост, поразителна дори за фантастиката, търсят измеренията на един нов хуманизъм. А второто е трудно – просто защото във всяко свое произведение те са съвсем различни, защото всеки техен роман има свой неповторим литературен аромат.

Писателите фантасти, дори световните имена, с усилия излизат от кръга на своите представи и пристрастия, а с годините ги превръщат в схеми и догми. Те или свирят в една-единствена гама, или цял живот аранжират едно и също свое произведения. При братя Стругацки е съвсем различно. Нима звучат еднотонно „Трудно е да бъдеш бог“ и „Второто нашествие на марсианците“? Или, да речем, „Далечната планета“ и „Охлюв на стръмното“? И не става дума само за външната страна – теза, сюжет, герои; и не става дума само за голямото разнообразие от езиково-стилови похвати. Всеки техен роман е една нова идея, един нов стил на мислене, нов поглед към света, ако щете – нова философия; всеки техен роман е цялостен, завършен и затваря един мироглед; от тях нищо не може да се отнеме, към тях нищо не може да се прибави.

Контактът – ето главната творческа задача на братя Стругацки. И не само контактът човек – космос (в най-ранните произведения), и не само контактът човек – другопланетен разум (в по-късните), и не само

контактът човек – природа (в още по-късните), но преди всичко контактът човек – човек (в най-зрелите им произведения). Възможността да преодолееш бариерата – на време-пространството, на собствените си предубеждения и ограничения, на страха и егоизма, на национализма и вродения стремеж: към доволство, – ето къде те концентрират своето внимание. И всяка от тези бариери се свежда до едно и също: трябва да преодолееш себе си.

С годините братя Стругацки преодоляха своя първоначален космически ентузиазъм („Страната на пурпурните облаци“, „Пътят към Амалтея“, „Стажанти“, „Завръщане“, „Опит за бягство“, „Далечната планета“) – всички те са писани в периода 1959–1964 г. Грандиозен завършек на този космически епос бе „Трудно е да бъдеш бог“. Да бъдеш бог на чужди светове е наистина трудно и причината е... собственото ни несъвършенство.

Нелепо е да отглеждаме и селектираме чужди светове, когато нашият собствен е недъгав и посредствен, когато нашият собствен има нужда от осмисляне и грижа. Затова космонавтът Жилин решава да се върне на Земята. Това завръщане от Космоса към Земята не е временно отклонение от траекторията, не е прищявка, родена от носталгия; връщането назад стана програма в цялото по-нататъшно творчество на световноизвестните съветски писатели. „Главното винаги остава на Земята“ – убедени в това, те написаха своите най-зрели произведения. Ще последва странната среща с Гората („Охлюв на стръмното“), с парадоксите на един магически свят („Понеделник започва в събота“), с удобното и като че ли жадувано заробване от марсианците („Второто нашествие на марсианците“), с изумителната енигма, наречена Зоната („Пикник край пътя“), дори с „вродения“ инстинкт за самозапазване на Вселената („Милиард години до свършека на света“). Но между тези два пункта, между тези два етапа, между тези два полюса лежи един роман, озаглавен „Хищните вещи на века“ (1965).

От руски език „вещи“ може да се преведе не само като „вещи“ (предмети), но и като „неща“. Страшните „неща“ на цивилизацията, родени в нейната собствена утроба; блестящи, примамливи, съблазнителни – равност, несъпротивене, душевна релаксация, мозъчен лаксатив, които често съвсем безотговорно наричаме с нищо незначещата думичка „щастие“. Защото те наистина от пръв поглед приличат на щастие (виж глава дванадесета), а всъщност са драмата на човечеството, неговият застрашителен финален акорд, неговата лебедова песен.

„Ако искате да знаете моето мнение за духа, дух няма, скъпи

съветнико. Духът отдавна е мъртъв! Той потъна в тлъстия търбух!“ – тези думи на един от героите ни карат да бъдем предпазливи в своите определения за утрешния рай. Онова, което е било вечната мечта на човека, на неговите усилия, на неговата титанична борба, на неговите сънни възжеления – преситеност, уют, блаженство – неочаквано могат да се окажат най-коварният вирус, за който нямаме антители, нямаме имунна защита. Кой би се опълчил срещу удобството и благоденствието? Кой би воювал с благоденствието и комфорта? Кой от нас би го направил?

Те идват, а ние нямаме какво да им противопоставим. Твърде дълго сме ги очаквали, за да им обърнем гръб. Човекът е слаб и податлив на приятните изкушения, на примамливите илюзии; той неволно се стреми към лесното, удобното, сладостното, хедоничното – като към мираж, към спасителен оазис. А това не трябва да стане! За нищо на света не трябва да стане!

Ето това искат да ни кажат братя Стругацки със своя роман „Хищните вещи на века“. В този смисъл това е роман предупреждение срещу коварната сила на човешките слабости.

А какво момеem да противопоставим срещу тези слабости? Себеотричане? Аскетизъм? Русоизъм? Бог? Безверие? Нулев прогрес? Или съпротива на прогреса? Авторите не дават еднозначен отговор – еднозначен отговор няма. Цивилизацията сама ще открие лечебната комбинация и доза – по метода на пробите и грешките.

Но може би най-точният отговор даде Аркадий Стругацки в един наш разговор: „Най-високо стои човекът; над човека стои надеждата.“

Агоп МЕЛКОНЯН

Глава първа

Митничарят имаше гладко, закръглено лице, което изразяваше най-добри чувства. Бе почтително приветлив и доброжелателен.

– Добре дошли – тихо произнесе той. – Как ви харесва нашето слънце? – Погледна паспорта в ръката ми. – Прекрасно утро, нали?

Подадох му паспорта и сложих куфара си върху бялата преграда. Митничарят бегло разлисти страниците с дългите си внимателни пръсти. Беше облечен в бял мундир със сребърни копчета и сребърни шнурчета на раменете. Той остави настрана паспорта и леко докосна куфара с пръст.

– Интересно – каза. – Калъфът още не е изсъхнал. Трудно е да си представи човек, че някъде времето е лошо.

– Да, при нас вече е есен – въздъхнах, докато отварях куфара.

Митничарят съчувствено се усмихна и разсеяно надникна вътре.

– Под нашето слънце не можеш дори да си представиш какво е есен – рече той. – Благодаря ви, напълно достатъчно... Дъжд, мокри покриви, вятър...

– А ако под бельото има нещо скрито? – попитах аз. – Не обичам разговорите за времето.

Той се разсея от сърце.

– Това е просто формалност. Традиция. Ако щете, условен рефлекс на митничарите. – Подаде ми лист плътна хартия. – А ето още един условен рефлекс за нас. Прочетете, нещо необичайно е. И се подпишете, ако не ви затруднява.

Прочетох го. Беше закон за имиграцията, отпечатан с изящен курсив на четири езика. Имиграцията бе категорично забранена. Митничарят ме гледаше.

– Любопитно, нали? – подхвърли той.

– Във всеки случай не е безинтересно – отговорих, вадейки автоматичната си писалка. – Къде трябва да се подпиша?

– Където и както обичате – каза митничарят. – Ако искате напреко.

Подписах се под руския текст, напреко на реда: „Запознат(а) съм със закона за имиграцията.“

– Благодаря – митничарят скри листа в някакво чекмедже. – Ето че знаете всичките ни закони. И през цялото време... Колко време ще бъдете при нас?

Вдигнах рамене.

– Трудно ми е да кажа предварително. Зависи как ще потръгне работата.

– Да речем, месец?

– Може би да. Нека бъде месец.

– И през целия този месец... – той се наведе, за да отбележи нещо в паспорта. – През целия този месец няма да се занимавате повече с никакви закони. – Подаде ми паспорта. – Да не говорим, че можете да удължите пребиваването си тук колкото искате, стига да е разумно. Но засега нека бъдат тридесет дни. Ако решите да останете още, отбийте се на шестнадесети май в полицията, платете един долар... Нали имате долари?

– Да.

– Прекрасно. При това съвсем не е задължително непременно в долари. Приемаме всякаква валута. Рубли, фунтове, крузейро...

– Нямам крузейро – казах аз. – Имам само долари, рубли и няколко английски фунта. Това задоволява ли ви?

– Разбира се. Между другото да не забравя – трябва да внесете, ако обичате, деветстотин долара и седемдесет и два цента.

– С удоволствие – отзовах се аз. – А защо?

– Така е прието. За покриване на минималните разходи. При нас още не е идвал човек, който да няма никакви разходи.

Отброих деветстотин и един долар и той, без да сяда, се залови да пише квитанция. От неудобната поза вратът му стана малиновочервен. Огледах се. Бялата преграда продължаваше по цялата дължина на постройката. Зад преградата радостно се усмихваха, смееха се и доверително обясняваха нещо облечените в бяло митнически чиновници. А пред нея нетърпеливо пристъпваха от крак на крак, щракаха ключалките на куфарите и възбудено се оглеждаха пъстро облечени пътници. През целия път те трескаво бяха прелиствали рекламни проспекти, шумно бяха кроили всевъзможни планове, тайно и явно бяха предвкусвали сладки дни и сега жадуваха час по-скоро да минат от другата страна – уморени лондонски чиновници и спортните им годеници; безцеремонни оклахомски фермери с широки панталони до коленете, ярки ризи над тях и сандали на бос крак; торински работници с румените си жени и многобройна челяд; дребни католически босове от Испания; финландски дървари, деликатно позагасили лулите в зъбите си; италиански баскетболистки, ирански студенти, профсъюзни дейци от Замбия...

Митничарят ми връчи квитанцията и отброи двадесет и осем цента

ресто.

– Това са всички формалности. Надявам се, че не съм ви задържал прекалено много. Желяя ви приятно прекарване.

– Благодаря – казах аз и взех куфара.

Митничарят ме гледаше, леко наклонил гладкото си усмихнато лице.

– През този турникет, моля ви. Довиждане. Още веднъж ви желяя всичко най-хубаво.

Излязох на площада след едно италианско семейство с четири деца и двама автоматични носачи.

Слънцето се издигаше високо над сивите планини. На площада всичко бе блестящо, ярко и пъстро. Прекалено ярко и пъстро, както е обикновено в курортните градове. Блестящи червени и оранжеви автобуси, край които вече се тъпяха туристи. Блестяща, сякаш гланцирана зеленина в градинките с бели, сини, жълти, златни павилиони, сенници и будки. Огледални плоскости – вертикални, хоризонтални и наклонени, по които пламваха ослепителни, горещи слънчеви зайчета. Гладки матови шестоъгълници под краката и колелетата – червени, черни, сиви, едва забележимо пружиниращи, които заглушаваха стъпките. Оставих куфара и си сложих тъмните очила.

От всички слънчеви градове, в които съм бил, този навярно бе най-слънчевият. Напразно. Много по-добре щеше да бъде, ако се бе оказал мрачен, ако бе кално и кишаво, ако този павилион бе сив, с циментови стени и върху сивия мокър цимент беше надраскано нещо неприлично – вяло и безсмислено, от скука. Тогава сигурно веднага би ми се приискало да работя. Непременно би ми се приискало, защото такива неща дразнят и те карат да направиш нещо... Все пак трудно е да приемеш, че нищетата може да бъде богата... И затова я няма обичайната възбуда и не те влече веднага да се хванеш за работа, а ти се иска да седнеш в един от тези автобуси, ей в тоя, червения със синята лента, и да потеглиш към плажа, да поплуваш с акваланг, да се попечеш, да поиграеш на топка с момчетата или да откриеш Пек, да легнете с него на пода в прохладната стая, да си спомните доброто старо време и той да пита за Биков, за Трансплутон, за новите кораби, в които и ти самият сега трудно се оправяш, но сигурно по-добре от него, и той да си спомни за метежа, да се похвали с раните си и високото си обществено положение... За мен ще е много полезно, ако Пек има високо обществено положение. Добре е, ако се окаже напирмер кмет...

Като изтриваше устните си с кърпичка, към мен бавно се приближи

мургав пълен човек в бяло, накривил кръгла бяла шапчица. Шапчицата бе с прозрачна зелена козирка и със зелена лента, на която пишеше: „Добре дошли“. На дясното му ухо блестеше обича-транзистор.

– Привет – каза човекът.

– Здравейте – отвърнах аз.

– Добре дошли. Казвам се Амад.

– А аз – Иван. Радвам се да се запознаем.

Кимнахме си и се загледахме в туристите, които с весела глъчка се качваха в автобусите. Топлият ветрец търкаляше от тях към площада фасове и смачкани бонбонени хартийки. Върху лицето на Амад падаше зелена сянка от козирката.

– Курортисти – каза той. – Безгрижни и шумни. Сега ще ги разведат по хотелите – и те веднага ще хукнат към плажа.

– С удоволствие бих покарал водни ски – обадих се аз.

– Наистина ли? Никога нямаше да ни мине през ума. Вие най-малко приличате на курортист.

– Правилно – рекох. – Дошъл съм да поработя.

– Да поработите ли? Е, да, тук идват и за това. Преди две години пристигна Джонатан Крайс – да рисува някаква картина. – Той се засмя. – После в Рим го пребил един папски нунций, не помня фамилията му.

– Заради картината?

– Не, едва ли. Тук той нищо не нарисува. По цели дни и нощи киснеше в казиното... Да отидем да пийнем нещо.

– Добре – съгласих се. – Тъкмо ще се посъветвам с вас.

– Ще бъде удоволствие за мен – рече Амад.

Двамата се наведохме едновременно и хванахме дръжката на куфара.

– Недейте, аз сам...

– Не – възрази Амад. – Вие сте гост, а аз – домакин... Да отидем ей в оня бар. Там сега е празно.

Влязохме под синята тента. Амад ме настани на една масичка, сложи куфара на празния стол и тръгна към бара. Тук бе прохладно, от време на време климатичната инсталация прищракваше. Амад се върна с поднос. На подноса стояха две високи чаши и плоски чинийки с няколко златисти от маслото филийки.

– Не е много силно – каза Амад, – но затова пък е добре изстудено.

– Аз също не обичам силните питиета сутрин.

Взех чашата и отпих. Беше приятно.

– Глътка – хапка – посъветва ме Амад. – Глътка – хапка. Ето така.

Филийките хрускаха и се топяха в устата. Според мен бяха излишни. Известно време мълчахме и гледахме изпод тентата към площада. С леко пърпорене автобусите потъваха един след друг в алеите на парка. Изглеждаха тромави, но в тази тромавост имаше някакво изящество.

– Все пак там е твърде шумно – каза Амад. – Изискани вили, жени колкото щеш – за всеки вкус, морето съвсем наблизко, но липсва домашен уют. Мисля, че това няма да ви подхожда.

– Да – съгласих се аз. – Шумът ще ми пречи. Освен това не обичам курортистите, Амад. Не мога да търпя, когато се веселят прилежно.

Амад кимна и внимателно пхна в устата си поредната филийка. Гледах го как дъвче. Имаше нещо професионално в съсредоточеното движение на долната му челюст. Той преглътна и каза:

– Наистина синтетиката не може да се сравнява с натуралния продукт. Съвсем друга работа. – Помръдна устни, тихичко примлясна и продължи: – Има два превъзходни хотела в центъра на града, но според мен...

– Не, и това не става – обадох се аз. – Хотелът налага определени задължения. Пък и не съм чувал някой да е написал нещо свястно в хотел.

– Е, не е точно така – възрази Амад, като критично разглеждаше последната филийка. – Четох една книжка и там пишеше, че са я съчинили тъкмо в хотел. Хотел „Флорида“.

– А! – възкликнах. – Прав сте. Но вашият град не е обстрелван с оръдия.

– С оръдия? Разбира се, не. Във всеки случай не е практика.

– Така си и мислех. А между другото забелязано е, че нещо добро може да се напише само в обстрелван хотел.

Амад все пак взе филийката.

– Това трудно ще се уреди – отбеляза той. – В наше време е трудно да се намери оръдие. Освен това е много скъпо – хотелът може да изгуби клиентелата си.

– Навремето и хотел „Флорида“ е загубил клиентелата си. Хемингуей е живял там сам.

– Кой?

– Хемингуей.

– А... Но това е било толкова отдавна, още при фашистите. Сега времената са други, Иван.

– Да – съгласих се. – В наше време няма смисъл да се пише в хотели.

– Много им здраве на хотелите – каза Амад. – Знам какво ви трябва. Нужен ви е пансион. – Той извади бележник. – Казвайте условията си, ще се опитаме да изберем нещо подходящо.

– Пансион – повторих. – Не зная. Не мисля, Амад. Разберете, не искам да се запознавам с хора, с които нямам желание да се запознавам. Това първо. Второ: кой живее в частните пансиони? Същите онези курортисти, на които не са им стигнали парите за отделна вила. Те също се веселят прилежно. Организируют пикници, сбирчици и спявки. Нощем свирят на банджо. Освен това хващат всеки срещнат и го принуждават да участва в конкурс за най-дълга целувка. И най-важното – те са чужденци. А мене ме интересуваше вашата страна, Амад. Вашият град. Вашите граждани. Ще ви кажа какво ми трябва. Трябва ми уютна къща с градинка. Немного далече от центъра. Тихо семейство, почтена хазайка. За предпочитане с млада дъщеря. Разбирате ли ме, Амад?

Амад взе празните чаши, отиде до бара и се върна с пълни. Сега в тях имаше безцветна течност, а в чинийките – микроскопични многоежжани сандвичи.

– Знам една такава уютна къща – заяви той. – Вдовицата е на четиридесет и пет, дъщерята – на двадесет, синът – на единадесет. Ще си допием и ще отидем. Мисля, че ще ви хареса. Заплащането е нормално, макар, разбира се, да е по-скъпо, отколкото в пансион. За дълго ли сте дошли?

– За месец.

– Господи! Само толкова?

– Не зная, зависи как ще потръгне работата. Може би ще остана и по-дълго.

– Непременно ще останете – каза Амад. – Виждам, че изобщо нямате представа къде сте пристигнали. Не знаете колко весело е при нас – за нищо не мислиш.

Допихме си, станахме и тръгнахме под горещото слънце към плацата. Нахлупил зелената козирка над очите си, Амад крачеше бързо през площада, като леко се клатушкаше и небрежно размахваше куфара. От митницата се изсипваше поредната група туристи.

– Искате ли да бъда честен с вас? – попита изведнъж Амад.

– Искам – отвърнах. Какво друго можех да кажа? Четиридесет години живея на тоя свят, но така и не се научих да избягвам този неприятен въпрос.

– Нищо няма да напишете тук – рече Амад. – При нас е трудно да се напише нещо.

– Винаги е трудно да се напише нещо – заявих. Все пак добре, че не съм писател.

– Напълно ви вярвам. Трудно е, но при нас пък е направо невъзможно. Поне за чужденеца.

– Плашите ме.

– Няма какво да се плашите. Просто тук няма да ви се прииска да работите. Няма да се задържите пред машинката. Досадно ще ви бъде да седите пред машинката. Знаете ли какво е да се радваш на живота?

– Как да ви кажа...

– Нищо не знаете, Иван. Все още нищо не знаете за това. Предстои ми да минете през дванадесетте кръга на рая. Смешно, разбира се, но ви завиждам...

Спряхме пред дълга открита кола. Амад хвърли куфара на задната седалка и отвори пред мен вратичката.

– Моля – каза той.

– Значи вие вече сте ги минали? – попитах аз, докато се намествах.

Той седна на кормилото и запали мотора.

– Какво именно?

– Дванадесетте кръга на рая.

– Аз, Иван, отдавна съм си избрал любимия кръг – каза Амад. Колата безшумно тръгна по площада. – Останалите от дълго време не съществуват за мен. За съжаление. Това е като старостта. С всичките й привилегии и недостатъци...

Колата профуча през парка и се понесе по права сенчеста улица. С интерес се озъртах, но всичко ми бе непознато. Глупаво беше да се надявам да позная нещо. Свалиха ни през нощта, валеше проливен дъжд, седем хиляди измъчени курортисти стояхме на кея и гледахме догарящия лайнер. Не виждахме града, вместо град имаше черна мокра пустота, в която избухваха червени мълнии. Там трещеше, гърмеше, непоносимо скърцаше. „Ще ни избият като зайци в тъмнината“ – каза Роберт и аз веднага го върнах обратно на ферибота да разтоварва бронирания автомобил. Трапът се пречупи, автомобилът падна във водата и когато Пек измъкна Роберт, той, посинял от студ, се приближи до мене и каза: „Нали ви разправях, че е тъмно...“

– Когато бях малък – обади се изведнъж Амад, – живеехме до пристанището и идвахме тук да се бием със заводските. Мнозина от тях имаха боксове и ми счупиха носа. Половината си живот ходих с крив нос и чак миналата година го оправих... На младини обичах да се бия. Имах парче оловна тръба, веднъж дори ме затвориха за шест месеца, но и това

не помогна.

Той се усмихна и замълча. Почаках малко и казах:

– Къде ще намериш сега хубава оловна тръба! Сега са на мода гумените палки – купуват ги от полицаите.

– Точно тъй – съгласи се Амад. – Или пък купуват гири, изпиляват едната топка и готово. Само че момчетата вече не са същите. Днес за такова нещо изселват...

– Да – кимнах. – И с какво още се занимавахте на младини?

– А вие?

– Канех се да ставам астронавт и се тренирах на пренатоварване. Освен това играехме на „кой по-дълбоко ще се гмурне“.

– Ние също – каза Амад. – На десет метра за автомати и уиски. Недалеч от кея имаше пълни сандъци. От носа ми течеше кръв... А когато започнаха безредиците, взехме да намираме там мъртъвци с релси на шията и оставихме тая работа.

– Много неприятна гледка – мъртвец под водата – отбелязах аз. – Особено когато има течение.

Амад се подсмихна.

– Какво ли не съм виждал! Работил съм и в полицията.

– След безредиците ли?

– Много по-късно. Когато излезе законът за гангстерите.

– У вас също ли ги наричаха гангстери?

– А как иначе? Разбойници ли... „Шайка разбойници, въоръжени с огнехвъргачки и газови бомби, обсади общината“ – артистично произнесе той. – Не звучи добре, нали? Разбойник – това означава топор, боздуган, мустаци до ушите, нож...

– Оловна тръба – допълних.

Амад се ухили.

– Какво ще правите довечера? – попита той.

– Ще се разходя.

– Имате ли познати тук?

– Имам. Защо?

– Това е друга работа.

– Защо?

– Исках да ви предложа нещичко, но щом имате познати...

– Между другото – попитах, – кой е кмет тук?

– Кмет? Дявол го знае, не помня. Избирахме някого...

– Случайно да е Пек Зенай?

– Не зная – каза Амад със съжаление. – Не искам да ви заблудя.

– Изобщо ли не познавате такъв?

– Зенай... Пек Зенай... Не, не го познавам. Не съм го чувал. Приятел ли ви е?

– Да. Стар приятел. Тук имам и други приятели, но всички са чужденци.

– С една дума, уговаряме се така – рече Амад, – ако ви стане скучно и ви плъзнат разни мисли из главата, идвате при мен. Всяка божа вечер от седем часа съм в „Лакомка“... Обичате ли да си похапвате?

– И още как – отвърнах.

– Стомахът ви в ред ли е?

– Като на щраус.

– Тогава идвайте. Ще бъде весело и за нищо няма да мислите.

Амад намали и внимателно зави към една решетеста врата, която безшумно се разтвори пред нас. Колата влезе в двора.

– Пристигнахме – обяви Амад. – Ето го вашия дом.

Къщата бе двуетажна, боядисана в бяло и синьо. Прозорците бяха закрити отвътре с щори. Дворчето – чистичко, покрито с разноцветни плочи, бе празно, наоколо имаше овошки, ябълковите клони опираха в стените.

– Къде е вдовицата? – попитах.

– Да влезем в къщата – каза Амад.

Той се изкачи по стълбището, като разлистваше бележника си. Тръгнах след него, оглеждайки се. Градинката ми харесваше. Амад намери нужната страница, набра комбинация от цифри на малкия диск до звънеца и вратата се отвори. Отвътре ни лъхна прохладен свеж въздух. Беше тъмно, но щом пристъпихме във вестибюла, грейна светлина. Амад прибра бележника си и каза:

– Вдясно е жилището на хазаите, вляво – вашето. Моля... Тук е холът. Ето вградения кухненски бокс, сега ще пийнем. Моля, по-нататък... Това е вашият кабинет. Имате ли фонор?

– Не.

– Не ви и трябва. Тук има всичко... Елате насам. Това е спалнята. Ето пулта за акустична изолация. Знаете ли как се използва?

– Ще се оправя.

– Добре. Изолацията е трислойна, можете да си устроите тук гроб или бардак, както ви харесва... Оттук се управлява климатичната инсталация. Между другото има едно неудобство – може да се регулира само от спалнята...

– Ще го преживея някак – измърморих.

- Какво? А, да... Там са банята и тоалетната.
- Интересува ме вдовицата – казах. – И дъщерята.
- Има време. Да вдигна ли щорите?
- Защо?

– Правилно, няма смисъл... Да отидем да пийнем.
Върнахме се в хола и Амад се пхна до кръста в бокса.

- За вас нещо по-силно? – попита той.

- Тъкмо обратното.
- Пържени яйца? Сандвичи?
- Благодаря, нищо не искам.

– Не – възрази Амад. – Пържени яйца. С домати. – Той тършуваше из бокса. – Не зная на какво се дължи, но този автомат приготвя направо изумителни пържени яйца с домати... Между другото и аз ще си хапна.

Той измъкна подноса от бокса и го сложи на ниска масичка пред полукръгло широко канапе. Седнахме.

– Какво става с вдовицата? – напомних аз. – Бих искал да се представя.

- Стаите харесват ли ви?
- Бива си ги.

– Е, и вдовицата си я бива. И дъщерята между впрочем. – Той извади от страничния си джоб плосък кожен калъф. В калъфа като пачка патрони лежах една до друга ампули с разноцветна течност. Амад порови вътре, помириша съсредоточено пържените яйца, поколеба се, после избра ампула с нещо зелено и като отчупи внимателно връхчето ѝ, поръси върху доматиите. В хола замириса. Миризмата не беше неприятна, но според мен не вървеше за подправка. – Но те още спят – продължи Амад. Погледът му помътня. – Спят и сънуват...

Погледнах часовника си.

- Виж ти!

Амад ядеше.

- Десет и половина – казах аз.

Амад ядеше. Шапчицата му се бе смъкнала на тила и зелената козирка стърчеше вертикално като гребен на раздразнен мимикродон. Очите му бяха притворени. Наблюдавах го.

След като преглътна последното парче доमत, той отчупи коричка бял хляб и старателно отопи тиганчето. Погледът му се проясни.

– Какво казахте? – попита той. – Десет и половина? Утре вие също ще станете в десет и половина. А може би и в дванадесет. Аз например ще стана в дванадесет.

Той се вдигна от стола и с удоволствие се протегна, чак ставите му изпукаха.

– Пфу – каза, – най-после мога да се прибера вкъщи. Ето визитната ми картичка, Иван. Сложете я на бюрото си и не я изхвърляйте, преди да си тръгнете... – Той се приближи до бокса и пъкна в процепа на едно тясно чекмедже друга картичка. Нещо звънко щракна. – А ето това – рече, като разглеждаше картичката срещу светлината – предайте на вдовицата с най-добрите ми пожелания.

– И какво ще стане? – попитах аз.

– Ще се опаричи. Надявам се, че не обичате да спорите за цената, Иван. Вдовицата ще ви назове една цифра, не се пазарете, не е прието.

– Ще се постарая да не се пазаря – казах. – Макар че би било интересно да опитам.

Амад вдигна вежди.

– Е, ако чак толкова ви се иска, защо да не опитате? Винаги правете само онова, което ви се иска, и ще имате отлично храносмилане. Сега ще ви донеса куфара.

– Трябват ми проспекти – обърнах се към него. – Трябват ми пътеводители. Аз съм писател, Амад. Ще са ми нужни брошури за икономическото положение на масите, статистически справочници. Откъде мога да си набавя всичко това? И кога?

– Пътеводител ще ви дам – отвърна Амад. – В пътеводителя има статистика, адреси, телефони и всичко от тоя род. А що се отнася до масите, мисля, че у нас не издават подобни глупости. Може, разбира се, да се изпрати запитване до ЮНЕСКО, но за какво ви е? Сам ще видите всичко... Почакайте, сега ще ви донеса куфара и пътеводителя.

Той излезе и бързо се върна с куфара в едната си ръка и с дебело синьо томче в другата. Станах.

– Ако се съди по лицето ви – произнесе той, като се усмихваше, – вие размисляте удобно ли е да ми дадете бакшиш или не.

– Да си призная, да – рекох аз.

– Е, и какво? Искате ли да го направите или не?

– Да си призная, не.

– Имате здрав, силен характер – одобрително каза Амад. – Не давайте. На никого не давайте бакшиш. Рискувате да ви разкрасят физиономията, особено момичетата. Но затова пък и никога не се пазарете. Също може да си изпросите нещо. А изобщо това са глупости. Откъде да зная, може би обичате да ви удрят плесници, също като онзи Джонатан Крайс... Бъдете здрав, Иван. Забавлявайте се. И елате в „Лакомка“.

Всяка вечер от седем. И най-важното – за нищо не мислете.

Той махна с ръка и излезе. Седнах, взех изпотената чаша с коктейла и отворих пътеводителя.

Глава втора

Пътеводителят бе отпечатан на бяла гланцова хартия със златен обреш. Наред с чудесните фотоси той съдържаха интересни сведения. В града живееха петдесет хиляди души, хиляда и петстотин котки, двадесет хиляди гълъба и две хиляди кучета (в това число седемстотин медалиста). В града имаше петдесет хиляди леки автомобили, петстотин вертолета, хиляда таксита (с шофьори и без шофьори), деветстотин автоматични метача, четиристотин постоянно отворени бара, кафенета и закувални, единадесет ресторанта, четири хотела от международна класа и курорт, обслужващ всяка година до сто хиляди души. В града се наброяваха шестдесет хиляди телевизора, петдесет киносалона, осем увеселителни парка, два Салона за добро настроение, шестнадесет салона на красотата, четиридесет библиотеки и сто и осемдесет автомата за бръснене. Осемдесет процента от населението бе заето в сферата на обслужването, а останалите работеха в двата частни сладкарски синтез-комбината и в държавния кораборемонтен завод. В града имаше шест училища и един университет, който се помещаваха в древния замък на кръстоносеца Улрих де Каза. В града функционираха осем светски дружества, в това число „Дружество на усърдните дегустатори“, „Дружество на познавачите и ценителите“ и „За старата добра родина, срещу вредните влияния“. Освен това хиляда и петстотин души участваха в седемстотин и един кръжока, където пееха, играеха скечове, учеха се да подреждат мебели, да кърмят децата си и да лекуват котки. По употреба на спиртни напитки, натурално месо и течен кислород на глава от населението градът заемаше съответно шесто, дванадесето и тринадесето място в Европа. Тук съществуваша седем мъжки и пет женски клуба, а също и спортните клубове „Бикове“ и „Носорози“. За кмет на града е бил избран (с болшинство от четиридесет и шест гласа) някой си Флим Гао. Пек го нямаше и сред членовете на градската управа.

Отместих пътеводителя, свалих си сакото и се заех да разгледам подробно владенията си. Холът ми хареса. Беше в сини тонове, а аз обичам този цвят. Боксът се оказа претъпкан с бутилки и студени закуски, така че можех веднага да посрещна една дузина изгладнели гости.

Минах в кабинета. До прозореца имаше голямо бюро с удобно кресло. По цялата дължина на стените бяха окачени лавици с плътно подредени томове събрани съчинения. Чистите ярки гърбове на книгите

бяха подбрани с много вкус, така че се получаваше приятна цетова гама. Най-горната лавица бе заета от петдесеттомен енциклопедичен речник, издание на ЮНЕСКО, а на най-долната пъстрееха криминалета в гланцови обложки.

На бюрото първо забелязах телефона. Взех слушалката и като приседнах на страничната облегалка на креслото, набрах номера на Римайер. В слушалката се раздадоха продължителни сигнали. Чаках, като въртях в ръце малкия диктофон, оставен неизвестно от кого на бюрото. Римайер не отговаряше. Сложих слушалката и разгледах диктофона. Лентата бе наполовина използвана, превъртях я и включих.

– Здравей, здравей и още веднъж здравей! – произнесе весел мъжки глас. – Силно ти стискам ръка или те целувам по бузката в зависимост от пола и възрастта ти. Живях тук два месеца и заявявам, че ми беше добре. Позволи ми да ти дам няколко съвета. Най-доброто заведение в града е „Хойти Тойти“ в Парка на бляновете. Най-красивото момиче в града е Бяса от Дома на моделите. Най-готиното момче в града съм аз, но вече си заминавам. По телевизията гледай девета програма, всичко останало е боклук. Не се свързвай с интелите и се дръж по-далеч от „носорозите“. Не вземай нищо на кредит – няма да можеш да се справиш. Вдовицата е добра жена, но обича да си побъбри и изобщо... А Вузи не я заварих, заминала при баба си в чужбина. Според мен е хубавичка, вдовицата имаше в албума си нейна снимка, но аз я взех. И още нещо. Ще дойда пак догодина през март, така че бъди добър – ако решиш да се върнеш, избери си друго време. Е, бъди здрав...

Задрънкаха на някакъв инструмент. Послушах малко и изключих диктофона. Не успях да измъкна нито един от томовете съчинения, така плътно бяха натъпкани, а може би и слепени; друго интересно в кабинета не забелязах и се упътих към спалнята.

Там бе необичайно прохладно и уютно. Винаги съм искал да имам точно такава спалня, но все няхах време да се заема с това. Леглото бе широко и ниско. На нощната масичка стоеше много изящен фонор и дистанционното управление на телевизора. Екранът висеше на високата табла в долния край на леглото. А над възглавето вдовицата бе окачила картина, изобразяваща твърде натуралистично свежи полски цветя в кристална ваза. Картината бе нарисувана с фосфоресциращи бои и капките роса по листенцата на цветята проблясваха в сумрака на спалнята.

Включих телевизора наслуки и се тръшнах на леглото. Беше меко и в същото време някак еластично. От телевизора се разнесоха кръсъци. На екрана изскочи пийнал мъж, изпочупи някакви перила и падна

отвисоко в огромна димяща каца. Чу се шумно плискане, от фонора замириса. Мъжът се скри в кипящата течност, а после изплува, държейки в зъбите си нещо като разварена обувка. Невидимата аудитория зацвили от възторг... Затъмнение. Тиха лирична музика. От една зелена гора срещу мен излезе бял кон, впрегнат в бричка. В бричката седеше хубаво момиче по бански. Изключих телевизора, станах и надникнах в банята.

Там мигаха бактерицидни лампи и миришеше на борови иглички. Съблякох се, хвърлих бельото си в утилизатора и влязох под душа. После, без да бързам, се облякох пред огледалото, сресах се и започнах да се бръсна. Върху тоалетната поставка бяха подредени флакони, пакетче санитарни залепки и стерилизатори, тубички с паста и кремове. В края на поставката имаше купчина плоски кутийки с пъстро етикетче „Девон“. Изключих самобръсначката и взех една кутийка. Бактерицидната лампичка мигаше в огледалото, точно така мигаше тя и тогава, точно така стоях и аз пред огледалото и старателно разглеждах същата кутийка, защото не исках да влизам в спалнята, където Рафка Райзман на висок глас спореше с лекаря, а във ваната все още се поклащаше зелената маслена вода и от нея се вдигаше пара. И транзисторът гърмеше, окачен на порцелановата закачалка за кърпи, виеше, давеше се и похъркваше, докато Рафка не го изключи с раздразнение... Това бе във Виена и там, също като тук, беше много странно да видиш в банята „Девон“ – известен репелент, чудесно средство срещу комари, москити, мухи и всякакви кръвопийци, отдавна забравени и във Виена, и тук, в крайморския курортен град... Само че във Виена освен това бе и страшно.

Кутийката, която държах, бе почти празна – в нея беше останала само една таблетка. Другите кутийки не бяха разпечатани. Свърших с бръсненето и се върнах в спалнята. Реших отново да позвъня на Римајер, ала в тоя миг домът оживя. С леко свистене гофрираните щори литнаха нагоре, стъклата на прозорците се плъзнаха в страничните отвори и от градината в спалнята нахлу топъл въздух с дъх на ябълки. Някъде се заговори, над главата ми се чува леки стъпки и строг женски глас каза: „Вузи! Изяж поне една пирожка, чуваш ли...“ Тогава аз бързо придадох на външния си вид известна небрежност (в съответствие с днешната мода), пригладих слепоочията си и излязох във вестибула, като взех от хола картичката на Амад.

Вдовицата се оказа младолика пълна жена, малко меланхолична, със свежо приятно лице.

– Колко мило! – възкликна тя, като ме видя. – Вече сте станали? Здравейте. Името ми е Вайна Туур, но можете да ме наричате просто

Вайна.

– Много ми е приятно – произнесох аз със светски поклон. – Казвам се Иван.

– Колко мило! – рече леля Вайна. – Какво оригинално, меко име! Закусихте ли вече, Иван?

– С ваше позволение канех се да закуся в града – отвърнах аз и ѝ подадох картичката.

– Ах – отрони леля Вайна, като я разгледа срещу светлината. – Милият Амад... Ако знаехте какъв любезен и мил човек е той! Но виждам, че не сте закусили... Ще обядвате в града, а сега ще ви нагостя с моите пържени филийки. Генерал-полковник Туур казваше, че никъде не пралят такива пържени филийки.

– С удоволствие – казах аз и се поклоних втори път.

Вратата зад гърба на леля Вайна се отвори и във вестибула, звънко потраквайки с токетата си, влетя хубавичко девойче с къса синя пола и изрязана бяла блузка. В ръката си държеше нахапана пирожка, дъвчеше и си тананикаше под носа някакъв моден шлагер. Щом ме видя, тя спря, рязко прехвърли през рамо чантичката си с дълга дръжка и като наведе глава, преглътна.

– Вузи – каза леля Вайна и сви устни. – Вузи, това е Иван.

– Виж ти! – възкликна Вузи. – Здравей!

– Вузи! – укорително я погледна леля Вайна.

– С жена си ли сте пристигнали? – попита Вузи, като ми протегна ръка.

– Не – отговорих. Пръстите ѝ бяха хладни и меки. – Сам съм.

– Тогава ще ви покажа всичко – заяви тя. – До довечера. Сега трябва да бързам. А довечера ще излезем.

– Вузи! – укорително повтори леля Вайна.

– Непременно – казах аз.

Вузи пхна в устата си остатъка от пирожката, млясна майка си по бузата и се понесе към изхода. Имаше гладки, почернели от слънцето крака, дълги и стройни, и подстриган тил.

– Ах, Иван – поде леля Вайна, която също гледаше след нея, – в наше време е толкова трудно с младите момичета! Тъй рано се развиват, тъй бързо ни напускат... Откакто постъпи в този салон...

– Шивачка ли е? – попитах.

– О, не! Тя работи в Салона за добро настроение, в отдела за възрастни жени. И знаете ли, там я ценят. Но миналата година закъсня веднъж и сега трябва да бъде много внимателна. Сам виждате, тя изобщо

не успя да поговори с вас, но напълно е възможно някоя клиентка вече да я чака... Няма да повярвате, но тя има постоянна клиентела... Впрочем защо стоим тук? Филийките ще изстинат...

Влязохме в жилището на хазаните. С всички сили се стараех да се държа както подобава, макар че твърде смътно си представях как именно подобава. Леля Вайна ме настани на масичката, извини се и излезе. Огледах се. Това бе точно копие на моя хол, само че стените бяха не сини, а розови и зад верандата се виждаше не морето, а ниската ограда, отделяща дворчето от улицата. Леля Вайна се върна с поднос и сложи пред мен чашка сметана и чинийка с пържени филийки.

– Да си призная, и аз ще закуся – каза тя. – Моят лекар не ми препоръчва да закузвам, още повече със сметана, но ние така сме свикнали... Това е любимата закуска на генерала. И знаете ли, гледам да вземам само мъже квартиранти, този мил Амад добре ме разбира. Разбира колко ми е нужно това – поне от време на време да поседя ей така, както седим сега с вас на чашка сметана...

– Сметаната ви е чудесна – отбелязах съвсем искрено.

– Ах, Иван! – Леля Вайна остави чашката си и плесна с ръце. – Та вие го казахте почти като генерала... И колко странно, даже си приличате. Само лицето му бе малко по-тясно и той винаги закушваше в мундир.

– Да – казах аз със съжаление. – Нямам мундир.

– Но сте имали някога! – Тя лукаво ми се закани с пръст. – Нали виждам! Ах, колко безсмислено е това! Хората сега са принудени да се срамуват от военното си минало. Глупаво е, нали? Но винаги ги издава стойката, неподражаемата мъжествена осанка. Това не може да се скрие, Иван.

Направих сложен неопределен жест и като казах „мда“, си взех филийка.

– Колко е нелепо, нали? – продължи леля Вайна. – Как могат да се смесват такива разнородни понятия – война и армия? Всички мразим войната. Войната е нещо ужасно. Мама ми е разказвала, тя е била тогава момиченце, но всичко помнеше: внезапно дошли войници, груби, чужди, говорели на чужд език, оригвали се, офицерите били толкова безцеремонни и невъзпитани, смеели се високо, обиждали прислужниците, извинете, миришели, да не говорим за безсмисления комендантски час... Но това е войната! Тя заслужава всеобщо осъждане! А съвсем друго нещо е армията. Вие знаете, Иван, би трябвало да помните тази картина – войските, строени по батальони, строгите линии, мъжествените лица под каските, оръжието искри, акселбантите искрят, а после

командуваният в специална военна кола обикаля фронта, поздравява и батальоните отговарят послушно и кратко, като един човек!

– Несъмнено – казах аз. – Несъмнено това доста е впечатлявало.

– Да! И то мнозина! У нас винаги се е говорело, че непременно трябва да се разоръжаваме. Но нима може да се унищожи армията? Последното убежище на мъжеството при този всеобщ упадък на нравите. Това е странно, това е смешно – държава без армия...

– Смешно е – съгласих се аз. – Няма да повярвате, но от самото подписване на пакта не съм престанал да се усмихвам.

– Да, разбирам ви – рече леля Вайна. – Няма какво друго да правим. Остава ни само саркастично да се усмихваме. Генерал-полковник Туур – тя извади кърпичка – тъй си и умря, със саркастична усмивка на уста... – Допря кърпичката до очите си. – Той ни каза: „Приятели, надявам се да доживея деня, когато всичко ще се разпадне.“ Така покрусен, изгубил вяра в смисъла на битието... Той не можа да понесе пустотата в сърцето си... – Тя изведнъж се оживи. – Ето, вижте, Иван...

Пъргаво изтича в съседната стая и донесе тежък старомоден албум със снимки. Веднага погледнах часовника си, но леля Вайна не ми обърна внимание и като седна до мен, отвори албума на първата страница.

– Ето го генерал-полковника.

Генерал-полковникът беше орел. Имаше тясно кокалесто лице и прозрачни очи. Дългото му тяло бе окичено с ордени. Най-големият орден във вид на многолъчева звезда, оброчена с лавров венец, блестеше в областта на апендикса. В лявата си ръка генералът стискаше ръкавиците, а дясната си почиваше на дръжката на кортика. Висока яка със златна бродерия подпираше долната му челюст.

– А това е генерал-полковникът по време на маневри.

Генерал-полковникът и тук бе орел. Той даваше указания на своите офицери, наведени над карта, разгърната върху челната броня на огромен танк. По следите, оставени от него, и по гладките линии на купола познах тежкия шурмови танк „Мамонт“, предназначен за преодоляване на зоната на атомните удари, който днес успешно се използва от дълбоководниците.

– А това е генерал-полковникът в деня на своята петдесетгодишнина.

Генерал-полковникът бе орел и тук. Той стоеше пред отрупаната трапеза с чаша в ръка и слушаше тоста в своя чест. Долният ляв ъгъл на фотографията бе зает от размазана плешивина със светло петно, а до генерала, гледайки го възхитено от долу на горе, седеше много младата и

много миловидна леля Вайна. Опитах се да определя опипом дебелината на албума, без да ме забележи.

– А това е генерал-полковникът по време на почивка.

Даже по време на почивка генерал-полковникът си оставаше орел. Разкрачи широко крака, той стоеше на плажа в тигрови плувки и гледаше през военния си бинокъл към мъгливия хоризонт. До него в пясъка ровеше голо детенце на три или четири години. Генералът бе жилав и мускулест, филийките и сметаната не бяха развалили фигурата му. Започнах шумно да си навивам часовника.

– А това е... – поде леля Вайна, обръщайки страницата, но в този момент в хола, без да почука, влезе нисък пълен човек, чието лице и най-вече дрехите ми се сториха необикновено познати.

– Добро утро – рече той, наклонил леко на една страна гладкото си усмихнато лице.

Това бе моят митничар в същия бял мундир със сребърни копчета и сребърни шнурчета на раменете.

– Ах, Пети! – възкликна леля Вайна. – Вече си тук? Запознайте се, моля, това е Иван... Иван, това е Пети, приятел на нашето семейство.

Митничарят се обърна към мене, без да ме познае, леко наклони глава и тракна с токове. Леля Вайна премести албума върху коленете ми и се изправи.

– Сядай, Пети – каза тя, – ще ти донеса сметана.

Пети още веднъж тракна с токове и седна до мен.

– Искате ли да погледнете? – веднага попитах аз, като прехвърлих албума от своите колене върху коленете на митничаря. – Това е генерал-полковникът Туур. Тук си е просто той. – В очите на митничаря се появи странен израз. – А това е генерал-полковникът по време на маневри. Виждате ли? А ето тук...

– Благодаря ви – рязко каза митничарят. – Не си правете труд, понеже...

Леля Вайна се върна с филийки и сметана. И още от прага рече:

– Колко приятно е да видиш човек в мундир, нали, Иван? – Тя сложи подноса на масичката. – Днес подрани, Пети. Да не се е случило нещо? Времето е прекрасно, такова слънце...

Сметаната за Пети бе налята в специална чашка, на която се кипреше монограм „Т“, украсен с четири звездички.

– През нощта валя, събудих се, значи... имаше облаци – продължаваше леля Вайна. – А сега, погледнете, нито едно облаче... Още една чашка, Иван?

Станах.

– Благодаря, нахраних се. Позволете да се оттегля. Имам делова среща.

Когато затварях внимателно вратата след себе си, чух вдовицата да казва: „Не намираш ли, че той поразително прилича на шабния майор Пол?...“

В спалнята отворих куфара си, прехвърлих дрехите в стенния гардероб и отново позвъних на Римайер. Отново никои не вдигна слушалката. Тогава седнах зад бюрото в кабинета и се залових да изследвам чекмеджетата. В едното открих портативна пишеща машина, в другото – комплект за писма и празна бутилка от смазка за аритмични двигатели. Останалите чекмеджета бяха празни, ако не се смятат смачканите квитанции, развалената автоматична писалка и небрежно сгънатият лист с изрисувани муцунки. Разгърнах листа. Явно бе чернова на телеграма. „Грин умря при риболовците тялото ще пристигне неделя нашите съблезнования Хугер Марта момчетата.“ Прочетох два пъти написаното, обърнах листа, разучих физиономийките и го прочетох за трети път. Явно Хугер и Марта си нямаха понятие, че нормалните хора, когато съобщават за смърт, първо казват от какво или как е умрял човекът, а не при кого е умрял. Аз бих написал: „Грин се удави по време на риболов.“ Вероятно е бил пиан. Между другото, какъв е адресът ми сега?

Върнах се във вестибула. Пред вратата на хазаите бе клекнало слабичко момченце с къси панталонки. Стиснало под мишница дълга сребриста тръбичка, то сумтеше и пъшкеше, припряно размотавайки кълбо канап. Приблжих се до него и казах:

– Здравей.

Реакцията ми не е както едно време, но все пак успях да отскоча. Дълга черна струя прелетя над ухото ми и плюсна на стената. Гледах изумен момчето, а то гледаше мен, легнало на една страна с протегната напред тръбичка. Лицето му бе мокро, устата отворена и изкривена. Погледнах към стената. По нея течеше. Отново погледнах момчето. То бавно се изправяше, без да изпуска тръбичката.

– Нещо си нервен, братко – рекох аз.

– Стойте си на мястото – изхриптя момчето. – Не съм изричал името ви.

– Има си хас – казах. – Ти и своето не си изрекъл, стреляш по мен като по чуцело.

– Стойте си на мястото – повтори момчето. – И не мърдайте. – То отстъпи назад и изведнъж забърбори като в скоропговорка: – Махни се

от косите мои, махни се от косите мои, махни се от месото мое...

– Не мога – обадох се аз. Мъчех се да разбера играе ли си, или действително се страхува от мене.

– Защо? – объркано попита момчето. – Казвам всичко както трябва.

– Не мога да се махна, без да мърдам – обясних аз. – И като си стоя на мястото.

То отново полуотвори уста.

– Хугер! – рече неуверено. – Казвам ти, Хугер: умри!

– Какъв Хугер? – учудих се аз. – Ти ме бъркаш с някого. Не съм Хугер, Иван съм.

Тогава момчето изведнъж затвори очи и тръгна срещу мен, наклони глава, с протегната напред тръбичка.

– Предавам се – предупредих аз. – Да не вземеш да стреляш.

Когато тръбичката опря в корема ми, то я изгърва, отпусна ръце и някак омекна. Наведох се и го погледнах в лицето. Беше почервеняло. Вдигнах тръбичката. Оказа се нещо като автомат-игралка – с удобна набраздена дръжка и плоско правоъгълно балонче, което се поставяше отдолу като пълнител.

– Какво е това? – попитах.

– Цапник – каза то мрачно. – Дайте ми го.

– Цапник – повторих аз. – Значи с него се цапва. А ако ме беше уцелил? – Погледнах стената. – Браво, сега това цяла година няма да може да се измие, ще трябва да се сменя стената.

Момчето недоверчиво ме погледна от долу на горе.

– Ама това е цапило – каза то.

– Така ли? А аз помислих, че е лимонада.

Лицето му възвърна най-после нормалния си цвят и се забеляза несъмнената прилика с мъжествените черти на генерал-полковника Туур.

– Не, бе – повтори то. – Това е цапило.

– Е, и?

– Ще изсъхне.

– И тогава вече ще е непоправимо?

– Ами! Просто няма да остане нищо.

– Хм – усъмних се аз. – Впрочем ти знаеш по-добре. Да се надяваме, че ще е тъй. Все пак много се радвам, че нищото няма да остане на стената, а не на физиономията ми. Как се казваш?

– Зигфрид – отвърна момчето.

– А ако се позамислиш?

То ме погледна.

– Луцифер.

– Как?

– Луцифер.

– Луцифер – повторих. – Велиал. Астарет. Велзевул и Азраил. Че няма ли нещо по-кратко? Много е неудобно да викаш на помощ някого, който се казва Луцифер.

– Ама вратата е затворена – каза то и отстъпи една крачка. Лицето му отново пребледня.

– Е, и какво?

То не отговори и отново заотстъпва, опря гръб в стената и тръгна встрани, като се притискаше до нея и не сваляше очи от мен. Накрая разбрах, че ме взема или за крадец, или за убиец и иска да офейка, но кой знае защо не извика за помощ и не се шмугна в стаята на майка си, а се промъкна край нейната врата и продължи да се прокрадва покрай стената към изхода.

– Зигфрид – обадих се аз. – Зигфрид-Луцифер, ти си ужасен страхливец. За кого ме вземаш? – Нарочно не мърдах от мястото си и само го следвах с поглед. – Аз съм вашият нов квартирант, майка ти ме нагости със сметана и пържени филийки, а ти още малко и щеше да ме цапнеш, пък сега се страхуваш от мене. Аз трябва да се страхувам от тебе.

Всичко това много напомняше една сцена в Аниудинския интернат, когато ми доведоха почти същото такова момче, син на някакъв нехранимайко. По дяволите, нима толкова приличам на гангстер?

– Ти си също като мускулния плъх Чучундра – продължих аз, – който през целия си живот плакал, защото не му стигала смелост да излезе в средата на стаята. От страх носят ти посиня, ушите изстинаха, а панталонките ти се подмокреха и оставяш подире си ручейче...

В такива случаи е абсолютно все едно какво се говори. Важното е да се говори спокойно и да не се правят резки движения. Изразът на лицето му не се променяше, но когато казах за ручейчето, за секунда сведе очи, за да погледне. Само за секунда. После се хвърли към входната врата, сви се до нея, дърпайки резето, и излетя на двора – мярнаха се само мръсните подметки на сандалите му. Излязох след него.

Момчето се бе завърляло в люляковите храсти, така че виждах само бледото му лице. Досуц котка, извърнала за миг глава да погледне назад, преди да офейка.

– Е, добре – казах. – Обясни ми, моля те, какво да направя. Трябва да съобщя вкъщи новия си адрес. Адресът на тази къща. Къщата, в която сега живея. – То мълчаливо ме гледаше. – Не ми е удобно да отида

при майка ти. Първо, има гости, и второ...

– Втора крайградска, седемдесет и осем – прекъсна ме то.

Без да бързам, седнах на стълбището. Деляха ни десетина метра.

– Ама че гласче имаш! – продължих доверително. – Като на един мой познат барман от Мирза-Чарле.

– Кога пристигнахте? – попита то.

– Ами... – погледнах часовника си. – Преди час и половина.

– Тук преди вас живееше един... – то се загледа встрани. – Кофти човек. Подари ми плувки на райета, влязох да се къпя, а те се стопиха във водата.

– Ай-йй-йй! – възмутих се аз. – Чудовище, а не човек. Трябваше да го удавиш в цапило.

– Не успях – каза момчето. – Исках, но той си беше заминал.

– Да не би да е онзи Хугер? – попитах аз. – С Марта и момчетата?

– Не. Откъде го измислихте? Хугер живя тук по-късно.

– И той ли беше кофти?

Момчето не отговори. Опрях гръб на стената и се загледах към улицата. От отсрещната врата с придърпване се измъкна автомобил, направи завои с маневра, изрева и изчезна. Веднага след него мина още един. Замириса на ароматизиран бензин. После автомобилите тръгнаха един след друг, толкова много, та чак ми се премрежиха очите. В небето се появиха няколко вертолета. Бяха от тъй наречените безшумни вертолети. Но летяха твърде ниско и бе трудно да се подхване разговор. Впрочем момчето явно нямаше такова намерение. Не се канеше и да излиза. Поправяше нещо цапника си в храстите и от време на време ме поглеждаше. Да не вземе да ме улучи оттам, помислих си. Вертолетите все тъй прелитаха, колите все тъй фучаха и сякаш всичките петнайсет хиляди леки автомобили бяха излезли на втора крайградска и всичките петстотин вертолета бяха увиснали над номер седемдесет и осем. Това продължи десетина минути. Момчето престана да ми обръща внимание, а аз седях и мислех какви въпроси ще ми се наложи да задам на Римайер. После всичко отново утихна – улицата опустя, миризмата на бензин се разреся, небето се проясни.

– Къде заминаха всички наведнъж? – попитах.

Момчето прощумоля в храстите.

– Вие не знаете ли?

– Откъде да знам?

– Не знам откъде. Нали познавате Хугер отнякъде...

– Хугер... – казах аз. – За Хугер научих съвсем случайно. А за вас

нищо не знам. Как живеете тук, с какво се занимавате?... Ти какво правиш там сега?

– Развали се предпазителят.

– Ами дай го тук, ще го поправа. Защо се страхуваш от мене? На кофти човек ли ти приличам?

– Ония отиваха на работа – каза момчето.

– Късно започвате работа тук. Вече е време за обяд, а вие още на работа не сте отишли... Знаеш ли къде е хотел „Олимпик“?

– Знам, разбира се.

– Ще ме заведеш ли?

Момчето помълча.

– Не – отвърна.

– Защо?

– Сега свършва училището. Трябва да се прибирам вкъщи.

– А, ето каква била работата! – казах аз. – Ти значи кръшкаш? Или както казваха у нас, хайманосваш?... И в кой клас си?

– В трети.

– Аз също съм бил някога в трети.

Момчето надзърна от храстите.

– А после?

– После в четвърти. – Станах. – Е, добре. Не искаш да разговаряш с мен, не искаш да ме придружиш, панталонките ти са мокри, най-добре да се прибирам. Какво ме гледаш? Даже не искаш да ми кажеш името си...

Момчето мълчаливо ме гледаше и дишаше през устата си. Прибрах се. Кремавият вестибюл бе обезобразен май непоправимо. Огромното черно петно на стената нямаше намерение да изсъхва. Някой ще си изпати днес, помислих си. В краката ми се замота кълбото канап. Вдигнах го. Краят на канапа бе завързан за дръжката на вратата към хазаите. Така, рекох си, и това го разбираме. Отвързах канапа и пяхнах кълбото в джоба си.

В кабинета извадих от бюрото чист лист хартия и съчиних телеграма до Мария: „Пристигнах благополучно Втора крайградска седемдесет и осем целувам Иван.“ В пътеводителя намерих телефона на бюрото за обслужване, предадох телеграмата и отново позвъних на Римайер. Римайер и този път не отговори. Тогава облякох самото, погледнах се в огледалото, преброих си парите и се канех вече да излизам, когато забелязах, че вратата на хола е открената и през процепа гледа нечие око. Разбира се, не показах, че съм забелязал. Внимателно огледах костюма

си отпред, върнах се в банята и се залових да го почиствам с електрическа четка, като си подсвирквах. Когато се върнах в кабинета, клепоухата глава, мушната през полуотворената врата, моментално се скри – остана да стърчи само сребрилата тръбичка на цапника. Седнах в креслото, отворих и затворих подред всичките дванадесет чекмеджета на бюрото, включително и тайните, и чак тогава отново погледнах към вратата. Момчето стоеше на прага.

– Казвам се Лен – рече то.

– Здравей, Лен – отвърнах разсеяно. – Аз се казвам Иван. Влизай. Наистина вече се канех да обядвам. Ти не си ли обяждал още?

– Не.

– Ами чудесно. Бягай да помолиш мама да те пусне и тръгваме.

Лен помълча, гледайки в пода.

– Още е рано – каза той.

– За какво е рано? Да се обядва?

– Не, да отида... там. Училището свършва чак след двадесет минути. – Той отново помълча. – И после там е онзи, дебелият мазник с шнурчетата.

– Кофти човек ли е? – попитах.

– Да – каза Лен. – Вие наистина ли излизате?

– Наистина – отговорих и извадих от джоба си кълбото канап. – Вземи. Ами ако майка ти го беше видяла първа?

Той сви рамене.

– Ако наистина излизате, може ли да остана тук?

– Разбира се, заповядай.

– А тук никой друг ли няма?

– Не.

Той така и не се приближи до мен да вземе канапа, но ми позволи да отида до него и даже да го подръпна за ухото. Наистина беше студено. После побутнах момчето към бюрото.

– Седи си колкото искаш. Няма да се върна скоро.

– Ще поспя тук – рече Лен.

Глава трета

Хотел „Олимпик“ бе петнадесететажен, в червено и черно. Площадът пред него бе наполовина зает от автомобили, а сред малката цветна градинка в центъра се издигаше паметник, изобразяващ човек с гордо вдигната глава. Като заобикалях паметника, внезапно открих, че този човек ми е познат. Спрях объркан и се вгледах. В смешен старомоден костюм, опрял ръка на странен апарат, който аз без малко щях да взема за продължение на абстрактния пиедестал, устремил презрително присвитите си очи в безкрайността, на площада пред хотел „Олимпик“ несъмнено стоеше Владимир Сергеевич Юрковски. На пиедестала с позлатени букви бе издълбан надпис: „Владимир Юрковски, 5 декември, година на Везните“.

Не повярвах, защото това бе напълно невъзможно. На такива като Юрковски не им издигат паметници. Докато са живи, ги назначават на повече или по-малко отговорни постове, чествуват юбилеите им, избират ги за членове на академии. Награждават ги с ордени и ги удостояват с международни награди. А когато умрат или загинат, за тях пишат книги, цитират ги, опират се на техните трудове, с времето все по-рядко, и накрая ги забравят. Те изчезват от паметта и остават само в книгите. Владимир Сергеевич бе военачалник в науката и забележителен човек. Но не е възможно да се издигнат паметници на всички военачалници и на всички забележителни хора, още повече в страни, към които те никога не са имали пряко отношение, и в градове, където, даже и да са били, са минавали само пътьом... А в тази тяхна година на Везните Юрковски не беше дори военачалник. През март заедно с Дауге той завършваше изследванията на Аморфното петно на Уран и при нас в работния отсек избухна ракетата-сонда, всички пострадахме, а когато през септември се върнахме на планетата, Юрковски целият бе в морави лишеи, зъл и казваше, че ето на, ще си поплува на воля, ще се попече на слънце и ще се заеме с проекта на нова ракета-сонда, защото старата е говно... Погледнах хотела. Единственият извод, който можех да направя, бе, че животът в този град се намира в тайнствена и твърде силна зависимост от Аморфното петно на Уран. Или се е намирал... Юрковски високомерно се усмихваше. Скулптурата като цяло бе хубава, но не разбирах на какво се опира Юрковски. Този апарат не приличаше на ракета-сонда...

Нещо изсъска в ухото ми. Обърнах глава и неволно се отдръпнах.

До мен, тъпо втрещен в пиедестала, стоеше дългунест слаб човек, целият стегнат в сива броня с голям кубичен шлем на главата. Лицето на човека бе скрито зад стъклена пластина с дупчици. От дупчиците в такт с дишането излизаха струйки дим. Изнемошялото лице зад стъклената пластина бе потънало в пот и бузите му току потрепваха. Отначало го взех за пришълец, после помислих, че е курортист, на когото са предписани особени процедури, и чак накрая се сетих, че това е артик.

– Извинете – обърнах се към него. – Бихте ли ми казали, какъв е този паметник?

Мокрото лице съвсем се изкриви.

– Моля? – глухо прозвуча изпод шлема.

Наведох се.

– Питам, какъв е този паметник?

Човекът отново се втрещи в пиедестала. Димът от дупчиците стана по-гъст. Отново се разнесе силно съскане.

– Владимир Юрковски – прочете той. – Пети декември, година на Везните... Аха... декември... Ее... Някакъв немец трябва да е...

– И кой му е издигнал този паметник?

– Не зная – каза човекът. – Тук не пише. Вас какво ви интересува?

– Това е мой познат – обясних аз.

– Тогава защо мен питате? Питайте самия него.

– Той почина.

– Аа... Тогава може би тук са го погребали?

– Не – казах аз. – Погребан е далеко.

– Къде е погребан?

– Далечно!... А какво е това, на което се подпира?

– Кое? Това е ерула.

– Какво?

– Ерула, казвам! Електронна рулетка.

Облещих очи.

– Че какво общо има рулетката?

– Къде?

– Тук, на паметника?

– Не зная – отвърна човекът, като помисли. – Може би вашият приятел я е изобретил?

– Едва ли – казах. – Той работеше в друга област.

– В каква?

– Беше планетолог и астронавт.

– Аа... Бива си го значи, щом я е изобретил. Полезно нещо. Трябва

да го запомня: Владимир Юрковски. Имал е глава тоя немец...

– Едва ли я е изобретил той – възразих аз. – Нали ви казвам, беше астронавт.

Човекът се втрени в мене.

– Щом не я е изобретил, защо са я поставили тук, а?

– Там е работата, я. Нали и аз това се чудя.

– Лъжеш и туйто – каза неочаквано човекът. – Лъжеш и сам не знаеш защо лъжеш. От сутринта успял да се насмуче... Алкохолик! – Той се обърна и се помъкна по пътя си, като влачеше хилавите си крака и звучно съскаше.

Свих рамене, погледнах за последен път Владимир Сергеевич и се запътих към хотела през просторния като летище площад.

Огромен портиер отвори пред мен вратата и звучно каза: „Моля заповядайте.“ Спрых.

– Бъдете така добър – рекох. – Не знаете ли какъв е този паметник?

Портиерът погледна над главата ми към площада. На лицето му се изписа объркване.

– А няма там... не е написано?

– Написано е – отвърнах. – Но кой е поставил този паметник? И защо?

Портиерът запристъпва от крак на крак.

– Моля да ме извините – виновно каза той. – Не мога да отговоря на този въпрос. Той стои тук отдавна, а аз съм съвсем отскоро... Страхувам се да не ви заблудя. Може би администраторът...

Въздъгнах.

– Е, добре. Не се безпокойте. Къде има тук телефон?

– Надясно, моля – зарадва се портиерът.

Администраторът понечи да тръгне към мен, но аз поклатих глава, взех слушалката и набрах номера на Римайер. Този път телефонът се оказа зает. Тръгнах към асансьора и се качих на деветия етаж.

Римайер, натежал, с непривично подпухнало лице, ме посрещна по халат, под който се подаваха краката му в панталони и обувки. В стаята вонеше на застоял цигарен дим, пепелникът на масата бе пълен с угарки. Изобщо в апартамента цареше безредие. Едното кресло бе преобърнато. На дивана се търкаляше смачкана фланелка, явно дамска, под перваза на прозореца и под масата блестяха в боен ред празни бутилки.

– С какво мога да ви бъда полезен? – неприязнено попита Римайер, като ме гледаше в брадичката. Явно току-що бе излязъл от ваната – редките светли коси по дългия му череп бяха мокри.

Мълчаливо му подадох визитната си картичка. Римайер внимателно я прочете, бавно я пхна в джоба на халата си и като продължаваше да ме гледа в брадичката, каза: „Седнете.“ Седнах.

– Много неприятно става – продължи той. – Дяволски съм зает и нямам минута свободно време.

– Няколко пъти ви звъних днес – казах аз.

– Току-що се върнах... Как ви беше името?

– Иван.

– А фамилията?

– Жилин.

– Виждате ли, Жилин... С една дума, сега трябва да се облека и пак да изляза... – Помълча, разтривайки с длан отпуснатите си бузи. – Всъщност за какво ли да говорим... Впрочем, ако искате, седнете тук и ме почакайте. Не се ли върна до един час, вървете си и елате утре към дванадесет. А, да, оставете адреса и телефона си, запишете ги направо на масичката... – Той свали халата и като го влачеше по пода, влезе в съседната стая. – А сега идете да разгледате града. Гадно градче... Но все едно, трябва да го направите. Вече ми се повдига от него... – Върна се, като пристягаше вратовръзката си. Ръцете му трепереха, кожата на лицето му бе повехнала и сива. Изведнъж усетих, че не му вярвам – неприятно бе да го гледаш, приличаше на изоставен болник.

– Зле изглеждате – казах. – Много сте се променили.

Римайер за първи път ме погледна в очите.

– Откъде знаете какъв съм бил по-рано?

– Виждал съм ви при Мария... Много пушите, Римайер, а пък сега тютюнът навсякъде е боклук.

– Тютюнът е дребна работа – рече той с неочаквано раздражение. – Тук всичко е боклук... Но сигурно сте прав, трябва да го оставя. – Без да бърза, навлече самото си. – Трябва да го оставя... – повтори. – И изобщо не е трябвало да започвам.

– Как върви работата?

– Било е и по-зле. Рядко увлекателна работа. – Той неприятно се усмихна. – Е, тръгвам. Чакат ме, закъснявам. Значи или след един час, или утре в дванадесет.

Кимна и излезе.

Записах на телефонната масичка адреса и телефона си и като сригах купчината бутилки, си помислих, че работата сигурно наистина е била увлекателна. Позвъних на администратора и помолих да изпрати чистачка. Отговориха ми много вежливо, че наемателят категорично е

забранил на обслужващия персонал да влиза в апартамента в негово отсъствие и току-що на излизане от хотела е повторил тази забрана. „Аха“ – казах аз и сложих слушалката. Това никак не ми хареса. Самият аз не давам такива нареждания и никога от никого нищо не крия, даже бележника си. Глупаво е да се оставят у другите ненужни впечатления, по-добре да се пие умерено. Вдигнах преобърнатото кресло, седнах и се приготвих да чакам, като се стараех да потисна недоволството и разочарованието си.

Не ми се наложи да чакам дълго. След пет минути вратата се откряна и се показа хубавичка женска муцунка.

– Ей! – малко пресипнало продума муцунката. – Римайер вкъщи ли е?

– Няма го – отвърнах. – Но нищо, вие влезте.

Тя се поколеба, като ме разглеждаше. Явно не бе имала намерение да се отбива, просто бе надникнала пътъом.

– Влезте, влезте – настоях аз. – Скучно ми е сам.

Тя влезе с лека танцуваща походка и спря пред мен изпъчена, с ръце на кръста. Имаше къс вирнат нос и разрошена момчешка прическа. Косите ѝ бяха рижи, шортите – яркочервени, а отворената блузка над тях – с цвят на жълтък. Ярка жена. И много приятна. На около двадесет и пет години.

– Чакате ли? – попита.

Очите ѝ блестяха, от нея лъхаше на вино, цигари и парфюм.

– Чакам – казах. – Седнете, ще чакаме заедно.

Тя се тръшна на дивана срещу мен и вирна крака на телефонната масичка.

– Хвърлете една цигара на работния човек. Пет часа не съм пушила.

– Не пуша... Да позвъня ли да донесат?

– Господи, и този е скръбник... Оставете телефона, че оная леля пак ще се домъкне... Разровете в пепелника и намерете някой по-дълъг фас!

Пепелникът бе пълен с дълги фасове.

– Всички са с червило – казах.

– Дайте, дайте, това е моето червило. Как се казват?

– Иван.

Тя щракна със запалката си и запуши.

– А аз Илина. И вие ли сте чужденец? Всички чужденци сте едни широкоплещести. Какво правите тук?

– Чакам Римайер.

– Не, не, какво ви е довело тук? От жена си ли бягате?
– Не съм женен – казах скромно. – Дошъл съм да пиша книга.
– Книга ли? Ама че познати има този Римайер... Книга дошъл да пише. За половите проблеми на импотентните спортисти. Вие лично как сте?

– Нямам такъв проблем – отговорих скромно. – А вие?

Тя свали краката си от масичката.

– Ее... По-полека де. Тук да не ви е Париж. Я първо си подстрижи гривата, седнал тук като гнусник...

– Като какво? – Бях много търпелив, трябваше да чакам още четиридесет и пет минути.

– Като гнусник. Не ги ли знаеш, ходят едни такива... – Тя направи с ръце неопределени движения край ушите си.

– Не ги зная – казах. – Аз съм отскоро тук. Още нищо не зная. Разкажете ми, това е интересно.

– А, без такива, не съм от тях. При нас не дрънкат. Нашата работа е скромна – сложи, прибори, хили се и си мълчи. Професионална тайна. Такова чудо виждал ли?

– Виждал съм – отвърнах. – А къде е това „при вас“? При лекарите? Кой знае защо, това й се стори много смешно.

– Лекарите!... Как можа да... – кискаше се тя. – Ама и тебе, малкия, си те бива, доста ти е остро езичето... При нас в бюрото също има един такъв. Като каже нещо, всички лягат. Когато обслужваме риболовци, винаги го викат, риболовците обичат да се веселят.

– Че кой не обича? – подхвърлих аз.

– Не си прав. Интелите например го изгониха. „Махнете го, казват, този глупак...“ Или пък сега, с тия бременни мъже...

– С кого?

– Скръбниците бе! Слушай, виждам, че нищо не разбираш. Откъде си дошъл такъв?

– От Виена – казах аз.

– Е, и какво? При вас във Виена няма ли скръбници?

– Не можете да си представите колко неща няма във Виена.

– Може би и нередовни събрания нямате?

– Нямаме – отвърнах. – У нас всички събрания са редовни. Като автобусна линия.

Тя се забавляваше.

– Може би и сервитьорки нямате?

– Сервитьорки имаме. При това се случват превъзходни

екземпляри. Значи вие сте сервитьорка?

Тя изведнъж скочи.

– Нее, няма да я бъде тая работа! – извика. – Днес до гуша ми дойде от скръбници. Сега ще пиеш с мен брудершафт и песен ще пееш... – Тя започна да обръща бутилките под прозореца.

– Ах, мръсници всички са празни... Да не би и да не пиеш? Аха, ето малко вермут... Става ли вермут? Или да поискаме уиски?

– Да започнем с вермут – съгласих се аз.

Тя тупна бутилката на масичката и взе от перваза две чаши.

– Трябва да ги измия, една минутка, пълни са с боклуци... – Отиде в банята и продължи да говори оттам:

– Ако се беше оказал и въздържател, не знам какво щях да направя с тебе... Ама че кръчма е банята му, най дето обичам! Ти къде си настанен, тук ли?

– Не, в града – отвърнах. – На Втора крайградска.

Тя се върна с чашите.

– С вода или чисто?

– Ако може, чисто.

– Всички чужденци го пият чисто. А у нас, не знам защо, го пият с вода – Тя седна до мен на облегалката на креслото и ме прегърна през раменете. Силно миришеше на алкохол. – Е, на „ти“...

Отпихме и се целунахме. Без всякакво удоволствие. Устните ѝ бяха силно начервени, а клепачите – натежали от безсъние и умора. Тя остава чашата, намери в пепелника още една угарка и се върна на канапето.

– Къде е този Римайер? – попита. – Докога ще го чакаме? Ти отдавна ли го познаваш?

– Не, не много отдавна.

– Според мен е гадняр – каза тя неочаквано злобно. – Всичко изкопчи, а сега се крие. Не отваря, говедото, а и по телефона не можеш да се свържеш. Слушай, да не би да е шпионин?

– Какъв шпионин?

– А, много ги има тия негодници... От Обществото за трезвеност, нравственици... Познавачите и ценителите също са голям боклук...

– Не. Римайер е порядъчен човек – казах аз с известно усилие.

– Порядъчен... Отначало всички сте порядъчни. Римайер също беше порядъчен, на такъв добричък, веселичък се правеше... А сега гледа като крокодил!

– Горкичкият – рекох аз. – Сигурно си е спомнил за семейството и го е досрамяло.

– Абе, той няма никакво семейство. И изобщо да върви по дяволите! Да ти наля ли още?

Пихме пак. Тя легна и сложи ръце под главата си. После каза:

– Ама ти не се вкисвай. Плюй на това. Имаме си достатъчно вино, ще потанцуваме, ще идем на транс... Утре има футбол, ще заложим на „Биковете“...

– Хич не се огорчавам. Като ще е на „Биковете“ – на „Биковете“ да е.

– Ах, „Биковете“! Какви момчета! Цял живот бих ги гледала... Ръце като желязо, притиснеш се до него – като до дърво, честна дума...

На вратата се почука.

– Влизай! – извика Илина.

В стаята влезе и веднага се закова на място висок кокалест човек на средна възраст, със светли мустаци като четчица и светли изпъкнали очи.

– Извинете – каза той. – Искам да видя Римайер.

– Тук всички искат да видят Римайер – отговори Илина. – Сядайте, ще чакаме заедно.

Непознатият наклони глава и приседна до масата, като кръстоса крака.

Вероятно не идваше тук за първи път. Не се озърташе, а гледаше в стената, право пред себе си. Впрочем може би аз не му бях интересен. Във всеки случай нито аз, нито Илина го интересувахме. Това ми се стори неестествено – според мен такава двойка като мене и Илина би трябвало да интересува всеки нормален човек.

– Вече съм ви виждала някъде – заяви тя.

– Наистина ли? – студено попита непознатият.

– Как се казвате?

– Оскар. Приятел съм на Римайер.

– Чудесно – каза Илина. Безразличието на непознатия явно я дразнеше, но засега тя се сдържаше. – Той също е приятел на Римайер – посочи ме с пръст. – Познавате ли се?

– Не – отвърна Оскар, като продължаваше да гледа в стената.

– Името ми е Иван – обадох се аз. – А това е една приятелка на Римайер. Казва се Илина и ние с нея току-що пихме брудершафт.

Оскар твърде равнодушно погледна Илина и вежливо кимна. Без да сваля очи от него, Илина взе бутилката.

– Тук има още малко – каза тя. – Искате ли да пийнете, Оскар?

– Не, благодаря – хладно отговори той.

– Брудершафт! – каза Илина. – Не искате ли? Жалко.

Тя ливна вино в чашата ми, остатъка наля в своята и веднага го изпи.

– Никога не бих допуснала – додаде тя, – че Римайер може да има приятели, които ще се откажат да пийнат. Но аз все пак съм ви виждала някъде!

Оскар сви рамене.

– Едва ли – рече той.

Илина се разгорещаваше пред очите ми.

– Гад някакъв – подхвърли ми тя високо. – Хей, Оскар, може би сте интел?

– Не.

– Как така не? – каза Илина. – Вижда се, че сте интел. Освен това се съдърпахте в „Любимка“ с плешивия Лейс, счупихте огледалото, а Моди ви шамароса...

Каменното лице на Оскар леко порозовя.

– Уверявам ви – произнесе той много вежливо, – не съм интел и никога през живота си не съм бил в „Любимка“.

– Значи според вас лъжа, а? – кипна Илина.

За всеки случай махнах бутилката от масичката и я бутнах под креслото.

– Не съм отгук – рече Оскар. – Турист съм.

– Отдавна ли пристигнахте? – попитах аз, за да поуспокоя духовете.

– Не, скоро – отговори Оскар и продължи да гледа в стената. Човек с желязна издръжливост.

– Аа! – възкликна изведнъж Илина. – Спомних си... Всичко обърках. – Тя се разсмя. – Разбира се, че не сте никакъв интел... Оня ден бяхте при нас в бюрото. Вие сте търговски агент, нали? Предлагаште на ръководителя на партията някакъв боклук... „Дюгон“... „Дюпон“...

– „Девон“ – подсказах аз. – Има такъв репелент, „Девон“.

Оскар за първи път се усмихна.

– Точно така – каза той. – Само че не съм търговски агент. Просто изпълнявах поръчение на мой роднина.

– Това е друга работа – рече Илина и скочи. – Да бяхте си казали веднага. Иван, всички заедно трябва да пием брудершафт. Ще позвъня... Не, по-добре да изтичам. А вие дотогава си поприказвайте. Ей сега...

Тя изскочи от стаята и захлопна вратата.

– Весело момиче – казах.

– Да, прекалено. Вие местен жител ли сте?

– Не, също не съм оттук... Странна идея му е дошла наум на вашия роднина.

– Какво имате предвид?

– На кого му е притрябвал „Девон“ в един курортен град?

Оскар повдигна рамене.

– Трудно ми е да преценя, не съм химик. Но съгласете се, често не можем да разберем дори постъпките на нашите близки, камо ли идеите им... Та „Девон“, излиза, е... Как го нарекохте? Реце...

– Репелент – казах аз.

– Струва ми се, че е за комари?

– Не толкова за, колкото против.

– Вие, както виждам, сте добре запознат – отбеляза Оскар.

– Налагало ми се е да го използвам.

– Ах, така ли...

Що за дявол? – помислих си. Какво иска да каже с всичко това? Той не гледаше повече в стената. Гледаше ме право в очите и се усмихваше. Но ако искаше да каже нещо, вече го бе казал. Той стана.

– Повече няма да чакам. Доколкото разбирам, тук ще ме принудят да пия брудершафт. А аз не съм дошъл тук да пия. Дошъл съм да се лекувам. Предайте, моля ви, на Римайер, че ще му позвъня довечера. Нали няма да забравите?

– Не – казах аз. – Няма да забравя. Ако съобщя, че е идвал Оскар, той ще разбере ли за кого става дума?

– Да, разбира се. Това е истинското ми име.

Той се поклонил и излезе с отмерена крачка, без да се оглежда, изправен и някак неестествен. Бръкнах в пепелника, избрах угарка без червило и дръпнах няколко пъти. Тютюнът не ми хареса. Загасих фаса. Оскар също не ми хареса. И Илина. И Римайер никак не ми хареса. Прехвърлих бутилките, всички бяха празни.

Глава четвърта

Не дочаках Римайер. Илина така и не се върна. Омръзна ми да седя в задимената стая и се спуснах долу, във фойето. Имах намерение да обядвам и спрях, оглеждайки се за ресторанта. До мен мигом се появи администраторът.

– На вашите услуги – ласкаво продума той. – Кола? Ресторант? Бар? Салон?...

– Какъв салон? – полюбопитствувах аз.

– Бръснарски салон – той деликатно погледна прическата ми. – Днес приема майстор Гаоей. Горещо ви го препоръчвам.

Спомних си, че Илина ме нарече, струва ми се, гнусник, и казах: „Защо не.“ „Елате с мен“ – покани ме администраторът. Пресякохме фойето. Администраторът откряна ниска широка врата и тихо изрече в просторното празно помещение:

– Извинете, майсторе, имате клиент.

– Моля – обади се спокоен глас.

Влязох. В салона бе светло и миришеше приятно, блестеше никелът, блестяха огледалата, блестеше старинният паркет. От тавана на блестящи щанги висяха блестящи полукълба. В центъра на залата имаше огромно бяло кресло. Майсторът идваше насреща ми. Имаше втрещени неподвижни очи, нос като кука и бяла остра брадичка. Много приличаше на опитен възрастен хирург. Плахо поздравих. Той сухо кимна, оглеждайки ме от главата до петите, и започна да обикаля около мен. Стана ми неловко.

– Приведете ме в съответствие с модата – казах аз, като се стараех да не го изпускам от полезрението си. Но той внимателно ме задържа за ръкава и няколко секунди диша зад гърба ми, мърморейки: „Несъмнено... Без всякакво съмнение...“ После почувствувах, че докосва рамото ми.

– Моля ви, няколко крачки напред – каза строго. – Пет-шест крачки, а после спрете и рязко се обърнете кръгом.

Подчиних се. Той замислено ме разглеждаше и подръпваше брадичката си. Стори ми се, че се колебае.

– Впрочем – каза неочаквано – седнете.

– Къде? – попитах.

– В креслото, в креслото – кимна той.

Отпуснах се в креслото и загледах как бавно се приближава до мен. На свръхинтелигентното му лице изведнъж се появи израз на огромна досада.

– Ама как може така? – възкликна той. – Та това е ужасно!...

Не съобразих какво да отговоря.

– Суровина... Дисхармония... – мърмореше майсторът. – Безобразие... Безобразие!

– Толкова зле ли изглеждам? – попитах.

– Не разбирам защо сте дошли при мене – рече той. – Та вие не придавате никакво значение на външността си.

– От днес започвам да придавам – уверих го аз.

Той махна с ръка.

– Оставете!... Ще ви обслужа, но... – затресе глава, стремително се обърна и се запъти към високата маса, отрупана с блестящи прибори. Облегалката на креслото меко падна назад и се оказах полулегнал. Над мен се спусна голямо полукълбо, което излъчваше топлина, и изведнъж стотици мънички иглички прободоха тила ми, предизвиквайки странно усещане на болка и удоволствие едновременно.

– Мина ли? – попита майсторът, без да се обръща. Усещането изчезна.

– Мина – отвърнах.

– Кожата ви е хубава – с известно задоволство отбеляза майсторът.

Той се върна при мен с комплект непознати инструменти и започна да опипва бузите ми.

– И все пак Мироза се омъжи за него – рече той изведнъж. – Очаквах всичко друго, само не и това. След като Левант направи толкова много за нея... Помните ли онзи момент, когато те плачат над умиращата Пини? Можех да се хвана на какъвто щете бас, че ще останат завинаги заедно. А сега, представете си, тя се омъжва за този литератор!

Имам правило – да подхващам и поддържам всякакви разговори. Когато не знаеш за какво става дума, даже е интересно.

– Няма да е за дълго – казах уверено. – Литераторите са непостоянни, уверявам ви. Аз самият съм литератор.

Пръстите му за секунда замряха на клепачите ми.

– Това не ми е минавало през ум – призна той. – Все пак е брак, макар и граждански... Да не забравя да звънна на жена си. Тя беше много разстроена.

– Разбирам я – продължих аз. – Макар винаги да ми се е струвало, че Левант отначало беше влюбен в тази... Пини.

– Влюбен? – възкликна майсторът, като мина от другата ми страна. – Ама, разбира се, той я обичаше! Безумно я обичаше! Както може да обича само самотният, отхвърлен от всички мъж!

– И затова е напълно естествено след смъртта на Пини той да потърси утеха при най-добрата ѝ приятелка...

– Приятелка... Да – одобрително рече майсторът, като ме гъделичкеше по ухото. – Мироза обожаваше Пини. Много точна дума – именно приятелка! Веднага личи, че сте литератор. Пини също обожаваше Мироза...

– Но забележете – подхвапах аз. – Та Пини от самото начало подозираше, че Мироза не е равнодушна към Левант.

– О, разбира се. Те са необикновено чувствителни към такива неща. Беше ясно за всеки, жена ми веднага обърна внимание. Помня, че ме побутваше с лакът всеки път, когато Пини кацваше на къдравата главичка на Мироза и така закачливо, знаете ли, очаквателно поглеждаше към Левант...

Този път премълчах.

– Изобщо, твърдо съм убеден – продължи той, – че птиците преживяват не по-малко дълбоко от хората.

Аха, помислих си и казах:

– Не зная как е при птиците изобщо, но Пини бе много по-чувствителна, отколкото може би дори ние с вас.

Нещо за миг изжужда над темето ми, слабо звънна метал.

– Вие говорите също като жена ми – отбеляза майсторът. – На вас сигурно ви харесва Ден. Бях потресен, когато той успя да изработи бункин на онази японска херцогиня... не ѝ помня името. Та нали никой, ни то един човек не вярваше на Ден. Самият японски крал...

– Извинете – прекъснах го аз. – Бункин?

– Ах, нали не сте специалист... Помните ли онзи момент, когато японската херцогиня се появява иззад стената. Косите ѝ, високите вълни от светлоруси коси, украсени със скъпоценни гребени...

– Аа! – досетих се. – Това е прическа!

– Да, за известно време тя дори беше на мода миналата година. Маркар че истински бункин у нас умееха да правят единици... както и истински шиньон между впрочем. И, разбира се, никой не можеше да повярва, че Ден, с обгорените си ръце, полуослепял... Помните ли как ослепя той?

– Беше потресавашо – промълвих аз.

– Оо, Ден бе истински майстор. Да направиш бункин без

електрообработка, без биоизправяне... Знаете ли – продължи той и в гласа му усетих вълнение, – сега ми хрумна, че Мироза, когато се раздели с този литератор, трябва да се омъжи не за Левант, а за Ден. Тя ще го извежда с креслото на верандата и ще слушат на лунна светлина песента на славеите... Заедно, двамата...

– И тихо ще плачат от щастие – добавих аз.

– Да... – гласът на майстора секна. – Само така би било справедливо. Иначе направо не зная... Направо не разбирам защо е цялата ни борба... Не, ние трябва да го поискаме. Още днес ще отида в съюза.

Отново премълчах. Майсторът дишаше на пресекулки над ухото ми.

– Нека ги бръснат автоматите – отмъстително каза той изведнъж. – Нека ходят като оскубани гъсоци. Ние веднъж им дадохме възможност да опитат, сега ще видим дали им е харесало.

– Страхувам се, че няма да е толкова просто – казах предпазливо, защото нищичко не разбирах.

– Ние, майсторите, сме свикнали да е сложно. Нямало да е просто! А когато при вас идва някое дебело плашило, потно и страшно, и трябва да направите от него човек... или поне нещо такова, което във всекидневния живот не се различава от човека... това просто ли е?! Помните ли какво каза Ден: „Жената ражда човек веднъж на девет месеца, а ние, майсторите, го правим всеки ден.“ Нима това не са чудесни думи?

– Ден за фризьорите ли говореше? – попитах за всеки случай.

– Ден говореше за майсторите! „На нас се крепи красотата на света“ – каза той. И още, помните ли? „За да направи от маймуната човек, Дарвин трябва да е бил отличен майстор.“

Реших да се предам и признах:

– Това вече не го помня.

– Че откога гледате „Розата на салона“?

– Съвсем отскоро съм тук.

– Аа... Тогава много сте изгубили. Ние с жена ми гледаме тази история вече седем години, всеки вторник. Пропуснахме само веднъж – имах пристъп и изгубих съзнание. Но в целия град само един човек не е пропуснал нито една серия – майстор Мил от Централния салон.

Той отиде донякъде, включи и изключи разноцветните софити¹ и отново се залови за работа.

– Седма година – повтори той. – И представете си – по миналата

1. Горизонтален ред от лампи за разсеяно осветление, разположени отгоре (итал.). Б.пр.

година убиват Мироза, хвърлят Левант в японските затвори до живот, а Ден го изгарят на клада. Можете ли да си представите?

– Това е невъзможно – казах аз. – Ден? На клада? Наистина и Бруно са го изгорили на кладата...

– Може би... – нетърпеливо ме прекъсна майсторът. – Във всеки случай на нас ни стана ясно, че искат да претупат програмата. Но ние се възпротивихме. Обявихме стачка и се борихме три седмици. Аз и Мил охранявахме автоматите за бръснене. И трябва да ви кажа, че значителна част от гражданите ни съчувствуваха.

– Има си хас – казах аз. – И какво? Победихте ли?

– Както виждате. Те прекрасно разбраха какво значи това и телевизионният център вече знае с кого си има работа. Не отстъпихме нито крачка и ако се наложи – пак няма да отстъпим. Във всеки случай сега във вторник си почиваме както преди – истински.

– А през останалите дни?

– През останалите дни чакаме да дойде вторник и гадаем какво ни предстои, с какво вие, литераторите, ще ни зарадвате, спорим и се хващаме на бас... Впрочем ние, майсторите, нямаме толкова свободно време.

– Вероятно клиентелата ви е голяма?

– Не, не е там работата. Имам предвид заниманията въщи. Не е трудно да станеш майстор, трудно е да останеш майстор. Сума ти литература, сума нови методи, нови приложения, всичко трябва да следиш, непрекъснато да експериментираш, да изследваш, постоянно да наблюдаваш близките области – бионика, пластична медицина, органична химия... И после, нали разбирате, натрупва се опит, появява се потребността да го споделиш. Ето, ние с Мил пишем вече втора книга и буквално всеки месец се налага да се правят поправки в ръкописа. Материалът остарява пред очите ни. Сега завършвам статията си за едно почти неизвестно свойство на вродено правия непластичен косъм и знаете ли, на практика нямам никакви шансове да бъда пръв. Само в нашата страна познавам трима майстори, които се занимават със същия въпрос. Това е естествено – вродено правият непластичен косъм е най-актуалният проблем. Та той се смята за абсолютно неестетизируем... Впрочем вас това, разбира се, не ви интересува. Нали сте литератор?

– Да – отвърнах аз.

– Вижте, случи се по време на стачката да прехвърля един роман. Да не би да е ваш?

– Не зная – казах. – За какво става дума?

– Ее, не мога съвсем точно да го предам... Синът се скарал с бащата, освен това имаше приятел, такъв един неприятен човек със странна фамилия... На всичко отгоре режеше жаби.

– Не мога да си спомня – излъгах аз. Бедният Иван Сергеевич!

– И аз не мога да си спомня. Глупост някаква. Имам син, но той никога не се кара с мен. И животните не измъчва... освен в детството си...

Той отново се отдръпна и бавно започна да ме обикаля, като ме оглеждаше. Очите му блестяха. Излъчваше задоволство.

– Може би тук трябва да спрем – промълви той.

Измъкнах се от креслото. „Наистина не е лошо... – мърмореше майсторът. – Ама никак не е лошо.“ Приближих се до огледалото, а той включи прожекторите, които ме осветиха от всички страни, така че на лицето ми изобщо не падаше сянка. В първия момент не забелязах нищо особено. Аз си бях аз. После почувствах, че не съм съвсем аз. Че това е нещо много повече от мен. По-красиво от мен. По-добро от мен. По-значително от мен. И усетих срам, сякаш умишлено се представях за човек, на когото и на малкия пръст не можех да се опра...

– Как го направихте? – попитах полугласно.

– Дреболия – отговори майсторът и се усмихна странно. – Вие се оказахте много лесен клиент, макар и доста запуснат.

Стоях пред огледалото като Нарцис и не можех да се отдръпна. После изведнъж ми стана страшно. Майсторът бе вълшебник, но не добър вълшебник, макар сам навярно да не го подозираше. В огледалото, озарена от прожекторите, необикновено привлекателна и радваща очите, се отразяваше една лъжа. Умна, красива, забележителна пустота. Не, не пустота, разбира се, няхах чак толкова ниско мнение за себе си, но контрастът бе много голям. Целият ми вътрешен свят, всичко, което така ценях у себе си... Сега изобщо можеше да го няма. Повече не беше нужно. Погледнах майстора. Той се усмихваше.

– Имате ли много клиенти? – попитах го.

Той не разбра въпроса ми, а и аз не исках да ме разбере.

– Не се безпокойте. Винаги ще ви обслужвам с удоволствие. Висококачествена суровина.

– Благодаря – казах аз, като сведох очи, за да не виждам усмивката му. – Благодаря. Довиждане.

– Само не забравяйте да платите – добродушно додаде той. – Ние, майсторите, много ценим труда си.

– Да, разбира се – сепнах се аз. – Разбира се. Колко ви дължа?

Той каза колко му дължа.

– Колко? – попитах, когато дойдох на себе си.

Той с удоволствие повтори.

– Да се побъркаш – честно казах аз.

– Такава е цената на красотата – обясни той. – Вие дойдохте тук като най-обикновен турист, а си отивате като цар на природата. Нали така?

– Като самозванец си отивам – измърморих, докато вадах парите.

– Ее, не се огорчавайте – лукаво рече той. – Даже аз не зная това със сигурност. А и вие не сте сигурен... Още два долара, моля... Благодаря ви. Ето петдесет пфенига ресто... Нали нямате нищо против пфенигите?

Нямах нищо против пфенигите. Исках да си отида час по-скоро.

Постоях известно време във фойето, докато дойда на себе си. Гледах през стъклената стена металния Владимир Сергеевич. В края на краищата това съвсем не е ново. В края на краищата милиони хора съвсем не са това, за което се представят. Но тоя проклет фризьор ме направи емпириокритик. Реалността се замаскира с прекрасни йероглифи. Повече не вярвах на онова, което виждах в този град. Площадът, зелят със стереопластик, сигурно изобщо не бе красив в действителност. Под изящните очертания на автомобилите ми се привиждаха зловещи, уродливи форми. А ето онази красива, нежна жена в действителност, разбира се, е отвратителна воняща хиена, похотлива, тъпа свиня. Затворих очи и поклатих глава. Този стар дявол...

Недалеч спряха двама издокарани старци и горещо започнаха да спорят за преимуществата на задушения фазан пред фазана, изпечен с перата. Те спореха, та чак лигите им капеха, мляскаха и се задъхваха, щракаха си един друг под носа с костеливи пръсти. На тези двамата никакъв майстор не би могъл да им помогне. Те самите бяха майстори и не го криеха. Във всеки случай върнаха ме към материализма. Повиках администратора и го попитах къде е ресторантът.

– Точно пред вас – каза той и с усмивка погледна спорещите старци. – Предлага най-различни национални специалитети.

Входът към ресторанта приличаше на врата в ботаническа градина. Влязох в тази градина, като разтварях с ръце клоните на екзотични дървета и стъпвах ту по мека трева, ту по грапави плочи от черупчест варовик. В пищната прохладна зеленина чуруликаха невидими птици, чувах се тихи разговори, звън на ножове, смях. Под носа ми прехвъркна златиста птичка. Тя с усилие мъкнеше в клюна си малък сандвич с хайвер.

– На вашите услуги – чух дълбок кадифен глас.

От храстите срещу мен излезе величествен мъж с бузи до раменете.

– Обяд – кратко казах аз. Не обичам оберкелнерите.

– Обяд... – повтори той многозначително. – Обяд в компания? Отделна масичка?

– Отделна масичка. А впрочем...

В ръката му мигом се появи бележник.

– Мъж на вашата възраст ще се радва да види на своята маса мисис и мис Хамилтън-Рей...

– По-нататък – прекъснах го.

– Отец Жофроа...

– Бих предпочел абориген – отсякох.

Той обърна листчето.

– Току-що седна на масата докторът по философия Опир.

– Може би да – казах аз.

Той прибра бележника и ме поведе по пътечка, покрита с плочи от пясъчник. Наоколо разговаряха, ядяха, съскаха сифони. В листака като разноцветни пчели се стрелкаха колибри.

– Как ще желаете да ви представя? – почтително се осведоми келнерът.

– Иван. Турист и литератор.

Доктор Опир нямаше петдесет. Той веднага ми хареса, защото незабавно, без всякакви церемонии изпрати оберкелнера да извика сервитьор. Беше румен, дебел и непрекъснато, с удоволствие говореше и мърдаше.

– Не си правете труд – каза той, когато протегнах ръка за менюто. – Всичко съм разучил. Водка, аншоа с яйце – у нас ги наричат пасифунчетата, – картофена супа „лике“...

– Със сметана – вметнах.

– Разбира се!... Задушена есетра по астрахански, парче телешко...

– Искам фазан. Опечен с перата.

– Недейте – не е сезон... Парче говеждо, змиорка в сладка марината...

– Кафе – казах аз.

– Коняк – възрази той.

– Кафе с коняк.

– Добре. Коняк и кафе с коняк. Някакво тънко вино за рибата и хубава натурална пура...

Да обядваш с доктора по философия Опир се оказа много удобно.

Можеш да ядеш, пиеш и слушаш. Или да не слушаш. Доктор Опир нямаше нужда от събеседник. Доктор Опир имаше нужда от слушател. Аз не участвах в разговора, даже не подавах реплики, а доктор Опир ораторствуваше с наслада, почти без да спира, като размахваше вилицата, но въпреки това чиниите и блюдата пред него се изпразваха с почти тайнствена бързина. Не бях срещал в живота си човек, който така изкусно да може да говори с натъпкана и дъвчеща уста.

– Науката! Нейно величество Науката! – възклидаваше той. – Тя съзряваше дълго и мъчително, но плодовете ѝ се оказаха изобилни и сладки. О, миг, спри, ти си тъй прекрасен! Стотици поколения са се раждали, страдали са и са умирали и никога никога не е пожелал да изрече това заклинание. На нас изключително ни провъърва. Родихме се в най-великата от епохите – епохата на удовлетворяването на желанията. Може би не всички още го разбират, но деветдесет и девет процента от моите съграждани вече живеят в свят, където за човека е достъпно почти всичко, за което той може да си помисли. О, науко! Най-накрая ти освободи човечеството! Ти ни даде, даваш ни и ще продължаваш да ни даваш всичко... храна – превъзходна храна! – дрехи – превъзходни, за всеки вкус и във всякакви количества! – жилища – превъзходни жилища! Любов, радост, удовлетворение, а за желаещите, за онези, които са уморени от щастие – сладки сълзи, дребни спасителни тревоги, приятни утешителни грижи, които ни придават стойност в собствените ни очи... Да, ние, философите, много и злобно сме ругали науката. Ние призовахме лудитите, които чупеха машините си, ние проклехме Айнщайн, който измени нашата вселена, ние заклеихме Винер, който посегна на божествената ни същност. И какво – ние наистина изгубихме тази божествена същност. Науката ни я отне. Но в замяна! В замяна тя изведе човечеството до пиршествата на Олимп... Аха, ето и картофената супа, божественото „лике“!... Не, не, правете като мен... Вземете тази лъжичка... Съвсем малко оцет... поръсете с пипер... с другата лъжичка, ето с тази, гребнете сметана и... не, не, постепенно, постепенно разбърквайте... Това също е наука, една от най-древните, във всеки случай по-стара от универсалния синтез... Между другото непременно посетете нашите синтезатори „Рогът на Амалтея АК“... Нали не сте химик? Ах, да, вие сте литератор! За това трябва да се пише, това е най-великото тайнство на нашето време, бифтеци от въздух, аспержи от глина, трюфели от стърготини... Колко жалко, че Малтус е мъртъв! Целият свят би му се надсмивал сега! Разбира се, той е имал някакви основания за песимизъм. Готов съм да се съглася даже с онези, които го намират за

гениален. Но е бил голям невежа, изобщо не е виждал перспективите пред естествените науки. Бил е от онези нещастни гении, които откриват законите на общественото развитие точно в момента, когато тези закони престават да действуват... Искрено му съчувствувам. За него човечеството е било един милиард жадно зинали уста. Сигурно нощем се е будел от ужас. Това наистина е чудовищен кошмар – един милиард зинали уста и никаква глава! Обръщам се назад и с горчивина виждам колко слепи са били учените, потресли душите и завладели умовете на хората от близкото минало. Съзнанието им е било помрачено от постоянен ужас. Социални дарвинисти! Те са виждали само непрекъснатата борба за съществуване – тълпи озверели от глад хора, които се разкъсват един друг на парчета за място под слънцето, като че ли то е само едно, това място, като че ли слънцето не стига за всички! И Ницше... Може би е вършил работа на гладните роби от времето на фараоните със зловещата си проповед за расата на господарите, със свръхчовеците си отвъд доброто и злото... Кому е нужно сега да бъде отвъд? И тук не е лошо, как мислите? Съществували са, разбира се, Маркс и Фройд. Маркс например пръв е разбрал, че цялата работа е в икономиката. Разбрал е, че да се измъкне икономиката от ръцете на алчните глупаци и фетишисти, да се направи държавна и да се развие безгранично – това означава да се положат основите на златния век. А Фройд показал за какво всъщност ни е нужен този златен век. Спомнете си причината за всички нещастия на човешкия род. Неудовлетворени инстинкти, несполделена любов и неутолен глад, не е ли така? Но ето че се появява нейно величество Науката и ни дарява с удовлетворение. И колко бързо става всичко това! Още не са забравени имената на мрачните пророци, а вече... Как ви се струва есетрата? Имам подозрението, че сосът е синтетичен. Виждате ли розовия оттенък... Да, синтетичен е. В ресторанта бихме могли да разчитаме на натурален... Оберкелнер! Впрочем оставете, да не капризничим... Вървете, вървете!... За какво говорех? Да! Любов и глад. Удовлетворете любовта и глада и ето ви щастливия човек. При условие, разбира се, че е сигурен в утрешния ден. Всички утопии на всички времена се базират на това най-просто съображение. Освободете човека от грижите за насъщния хляб и за утрешния ден и той ще стане истински свободен и щастлив. Дълбоко съм убеден, че децата, именно децата – това е идеалът на човечеството. Виждам най-дълбок смисъл в поразителната прилика между детето и безгрижния човек, обект на утопията. Безгрижен значи щастлив. И колко близко сме ние до този идеал! Още няколко десетки години, а може би само няколко години и ще

достигнем абсолютното изобилие, ще захвърлим науката, както излекуваният захвърля патериците си, и цялото човечество ще се превърне в огромно щастливо семейство от деца. Възрастните ще се отличават от децата само по способността си да обичат, а тази способност ще стане – пак с помощта на науката – източник на нови, непознати радости и наслади... Извинете, как се казвате? Иван? А, значи, доколкото разбирам, сте от Русия... Комунист? Аха... Е, да, при вас там всичко е другоаче, зная... Ето го и кафето! Ммм... хубаво кафе! Но къде е конякът? Аха, благодаря ви... Между другото чувах, че великият дегустатор напуснал работа. На последния Брюкселски конкурс за коняци избухнал невероятен скандал, който успели да прикрият с огромни усилия. Голямата награда получава конякът с кодово име „Белият кентавър“. Журито е във възторг. Това е нещо нечувано. Някаква изумителна гама от усещания! Отварят съпътстващата документация и – о, ужас! – синтетика! Великият дегустатор побелял като платно, прилошало му! Между впрочем опитвал съм този коняк, наистина е превъзходен, но го правят от мазут и дори няма наименование. О хаш осемнайсет, дроб, нафтан – и ето ти го, по-евтин от хидролизния спирт... Вземете тази пура. Глупости, какво значи не пушите? След такъв обяд не може да не се пуши... Обичам този ресторант. Всеки път, когато идвам да чета лекции в тукашния университет, обядвам в „Олимпик“. А преди да отпътувам, непременно се отбивам в „Механата“. Да, там я няма тази зеленина, тези райски птички, малко е топло, душно и мирише на дим, но кухнята е истинска, неповторима. Усърдните дегустатори се събират точно там. Или там, или в „Лакомка“. Там само се яде. Не можеш да си побъбриш, не можеш да се посмееш, съвършено безсмислено е да отидеш с жена, там само се яде! Тихо, съсредоточено...

Доктор Опир най-после млъкна, облегна се в креслото и дълбоко, с наслада дръпна от пурата. Аз пуших огромната си пура и го гледах. Беше ми ясен този доктор по философия. Винаги и във всички времена са съществували такива хора, абсолютно доволни от положението си в обществото и поради това абсолютно доволни от положението на самото общество. Превъзходно работещ език и бойко перо, великолепни зъби, безукорно здрави вътрешности и отлично функциониращи полови органи.

– И тъй, прекрасен ли е светът, докторе?

– Да – развълнувано рече доктор Опир. – Най-после той е прекрасен.

– Вие сте голям оптимист – отбелязах.

– Нашето време е време на оптимистите. Песимистът отива в Салона за добро настроение, изпомпва жлъчта от подсъзнанието си и става оптимист. Времето на песимистите мина, както мина и времето на туберкулозно болните, сексуалните маниаци и военните. Песимизмът като умонастроение се изкоренява от същата тази наука. И не само косвено, чрез създаването на изобилие, но и непосредствено, по пътя на прякото нахлуване в тъмния свят на подкориято. Да кажем генераторите на мечти – най-модното днес развлечение на масите. Абсолютно безвредно, необикновено популярно и просто като конструкция... Или, да кажем, невростимулаторите...

Опитах се да го отклоня в нужната посока.

– А не ви ли се струва, че тъкмо в тази област науката – например в случая фармацевтичната химия – понякога минава границите?

Доктор Опир снизходително се усмихна и помириша пурата си.

– Науката винаги е действувала по метода на пробите и грешките – изтежко каза той. – И аз съм склонен да предполагам, че тъй наречените грешки винаги са резултат на престъпно използване. Ние още не сме навлезли в златния век, току-що пристъпваме в него и в краката ни се мотаят всевъзможни аути, хулигани и просто нечисти хора... Така се появяват разрушаващите здравето наркотици, създадени, както сами знаете, с най-благородна цел, всякакви там ароматери... или този, не е удобно на масата... – Той изведнъж се изкиска твърде неприлично. – Досещате се, ние сме възрастни хора... Та за какво говорех?... Да, така че всичко това не трябва да ни смущава. Ще мине, както отминаха атомните бомби.

– Исках само да подчертая, че проблемът за алкохолизма и наркотиците все още съществува...

Интересът на доктор Опир към разговора видимо спаднаше.

Явно той си въобрази, че оспорвам тезата му за науката като благо. Да води спор на такова равнище, естествено, му бе скучно, все едно да утвърждава ползата от къпането в морето, а аз да го оспорвам поради това, че миналата година едва не съм се удавил.

– Да, разбира се... – измънка той, разглеждайки часовника си. – Не може всичко изведнъж... Съгласете се все пак, че е важна основната тенденция... Сервитьора, моля!

Доктор Опир вкусно си хапна, добре си поговори – от името на прогресивната философия, чувствуваше се напълно удовлетворен и аз реших да не настоявам, още повече че изобщо не ме интересуваше „прогресивната“ му философия, а за онова, което ме интересуваше

повече от всичко, доктор Опир сигурно нищо конкретно не можеше да ми каже.

Платихме и излязохме от ресторанта.

– Докторе, не знаете ли на кого е този паметник? – попитах. – Ето там, на площада.

Доктор Опир разсеяно го погледна.

– Наистина паметник – рече той. – Някак си досега не съм го забелязал... Да ви закарам ли донякъде?

– Благодаря, предпочитам да повървя.

– В такъв случай довиждане. Беше ми приятно да се запозная с вас... Разбира се, трудно можете да бъдете убеден – той се намръщи и почовърка с клечка за зъби в устата си, – но би било интересно да се опита... Може би ще посетите моята лекция? Започвам утре в десет.

– Благодаря ви – казах. – На каква тема?

– Философията на неоптимизма. Непременно ще засегна въпросите, които днес така задълбочено обсъдихме с вас.

– Благодаря – казах още веднъж. – Непременно.

Видях как се приближи до издължената си кола, тръшна се на седалката, почовърка в пулта на шофьора-автомат, облегна се назад и, изглежда, веднага задряма. Автомобилът внимателно мина по площада и като набра скорост, изчезна в сянката и зеленината на една странична улица.

Неоптимизъм... Неохедонизъм и неокретенизъм... Неокапитализъм... Всяко зло за добро, каза лисицата, затова пък ти попадна в Страната на глупаците. Известно е, че процентът на глупаците по рождение не намалява с времето. Интересно какво става с процента на глупаците по убеждение? Любопитно кой го е удостоил със званието доктор? Е, да не би да е само той! Имало е сигурно цяла тълпа доктори, които тържествено са връчили това звание на неоптимиста Опир. Впрочем това се случва не само при философите...

Видях, че във файето влезе Римайер, и веднага забравих за доктор Опир. Костюмът му висеше като чувал, беше се прегърбил, лицето му бе съвсем отпуснато. И според мен се клатушкаше, като върви. Догоних го пред асансьора и го хванах за ръкава.

Римайер силно трепна и се обърна.

– Какво има, по дяволите? – каза той. Явно не ми се зарадва. – Защо сте още тук?

– Чаках ви.

– Нали ви казах, елате утре в дванадесет.

– Има ли разлика? – попитах. – Защо да губим време?

Той ме гледаше в лицето и дишаше тежко.

– Чакат ме, разбирате ли? В апартамента седи човек и ме чака. И не трябва да ви види с мене. Можете ли да разберете това?

– Не викайте така – процедих. – Гледат ни.

Римайер се огледа с плувналите си в лой очи.

– Да влезем в асансьора – рече той.

Влязохме в кабината и Римайер натисна копчето на петнайсетия етаж.

– Казвайте бързо какво искате.

Въпросът бе рядко глупав. Даже се обърках.

– Вие какво, не знаете ли защо съм тук?

Той потърка челото си, после заговори:

– По дяволите, всичко така се обърка... Слушайте, забравих как се казвате.

– Жилин.

– Слушайте, Жилин, нищо ново нямам за вас. Нямах време да се занимавам с това. Всичко е бълнуване, разбирате ли? Измислици на Мария. Седят си там, драскат и измислят. Трябва да ги изгонят всички, по дяволите.

Стигнахме петнадесетия етаж и той натисна копчето на първия.

– По дяволите – каза. – Още пет минути и ще си замине... Общо взето, сигурен съм в едно. Нищо такова няма. Във всеки случай тук, в града. – Той ме погледна крадешком и отмести очи. – Чуйте какво ще ви кажа. Отбийте се при риболовците. Просто за да ви е чиста съвестта.

– При риболовците? Какви риболовци?

– Сам ще разберете – нетърпеливо продължи той. – И без капризи, правете каквото ви кажат. – После, сякаш се оправдаваше, прибави: – Искам да кажа, без превземки, разбирате ли?

Асансьорът спря на първия етаж и той натисна копчето на деветия.

– Това е – рече. – А после ще се видим и ще поговорим по-подробно. Да кажем, утре в дванадесет.

– Добре – бавно отроних аз. Той явно не искаше да разговаря с мен. Може би не ми се доверяваше. Е, какво, случва се. – Между впрочем при вас идва някой си Оскар.

Стори ми се, че трепна.

– Видя ли ви?

– Естествено. Помоли да ви предам, че ще ви позвъни довечера.

– Лошо, по дяволите, лошо... – промърмори Римайер. –

Слушайте... По дяволите, как ви беше фамилията?

– Жилин.

Асансьорът спря.

– Слушайте, Жилин, много лошо е, че ви е видял... Впрочем не ми пука... Отивам. – Той отвори вратата. – Утре с вас ще си поговорим както трябва, нали? Утре... А вие се отбийте при риболовците, разбрахме ли се?

Той с всички сили захлопна вратата след себе си.

– Къде да ги търся? – извиках.

Постоях малко, загледан след него. Той почти бягаше с несигурни крачки, отдалечавайки се по коридора.

Глава пета

Вървах бавно, като не излизах от сянката на дърветата. Много рядко ме задминаваха автомобили. Една кола спря, шофьорът отвори вратата, наведе се навън и повърна. После изруга вяло, изтри устата си с длан, захлопна вратата и отмина. Не беше млад, червендалест, с пъстра риза на голо. Римайер навярно се бе пропилил. Много често се случва – човек се старее, работи, смята, че е ценен работник, допитват се до него и го дават за пример, но точно в момента, когато е нужен за конкретна работа, изведнъж се оказва, че е подпухнал и се е отпуснал, че го посещават леки момичета и от сутринта мирише на водка... Вашата работа не го интересува и в същото време е постоянно зает, постоянно се среща с някого, разговаря объркано и неясно и не може да ви бъде в помощ. А после, докато мигнете, той вече е в болницата за алкохолизъм, в лудницата или под следствие. Или изведнъж се жени – странно и нелепо, и от тази женитба явно намирисва на шантаж... И остава само да се каже: „Лекарю, излекувай себе си...“

Добре ще е все пак да открия Пек. Пек е твърд, честен човек и винаги знае всичко. Още не сте успели да свършите с техническия контрол и да излезете от кораба, а той вече е на „ти“ с дежурния готвач на базата, включва се нещо в разнищването на конфликта между командира Следотърсачов и главния инженер, не могли да разделят някакъв трезер, техниците вече организират вечеринка в негова чест, а заместник-директорът се съветва с него, като го дръпва в ъгъла... Незаменимият Пек! А това е градът, в който се е родил и преживял една трета от живота си.

Намерих телефонна будка, позвъних в бюрото за обслужване и помолих да ми дадат адреса или телефона на Пек Зенай. Казаха да почакам. В кабинката, както винаги, миришеше на котки. Пластмасовата масичка бе изписана с телефонни номера, физиономии и неприлични рисунки. Някой явно с нож бе изрязал дълбоко с печатни букви непознатата дума „СЛЕГ“. Открехнах вратата, за да не е така задушно, и се загледах в отсрещната, сенчеста страна на улицата, където някакъв барман с бяла куртка и навити ръкави пушеше пред входа на заведението си. После ми съобщи, че Пек Зенай, по данни от началото на годината, живее на адрес: улица „Свобода“ 31, телефон 11–331. Благодарих и веднага набрах номера. Непознат глас ми събщи, че имам грешка. Номерът на телефона е верен и адресът също, но Пек Зенай не живее тук, а

ако е живял по-рано, не се знае кога и къде е заминал. Дадох отбой, излязох от кабинката и минах на сенчестия тротоар отсреща.

Барманът улови погледа ми, оживи се и каза отдалече:

– Заповядайте!

– Нещо нямам мерак – отвърнах.

– Какво, опъва ли се мръсницата? – попита барманът съчувствено.

– Влезте, какво толкова, ще поговорим... Скука.

Спрях.

– Утре сутринта – казах, – в десет часа, в университета ще има лекция за философията на неооптимизма. Ще говори знаменитият доктор по философия Опир от столицата.

Барманът ме слушаше с жадно внимание, даже престана да пуши.

– Гледай ти! – рече той, като свърших. – Докъде стигнаха, а? Онзи ден разгониха момчетата от нощния клуб, а сега значи имат лекции. Ще им дадем ние едни лекции!

– Отдавна трябваше – намесих се аз.

– Не ги пускам тук – продължи барманът все по-оживено. – Имам остро око. Още щом се приближи до вратата, разбирам – интел. Момчета, казвам, идва интел! А момчетата ни са сякаш подбрани, самият Дод всяка вечер след тренировка сядат при мене. И той значи става, посреща този интел на вратата, после не знам какво си говорят там, обаче она си обира крушите. Наистина някой път ходят на групи. Е, тогава, за да няма, значи, скандал, мандалото на вратата, нека чукат. Нали така?

– Нека – казах аз. Той вече ми омръзна. Има хора, които омръзват необикновено бързо.

– Какво – нека?

– Нека чукат. Чукай значи на всяка врата.

Барманът предпазливо ме погледна.

– Я, хайде, вървете си – каза изведнъж той.

– А не може ли, значи, да пийнем по чашка? – предложих аз.

– Вървете, вървете – повтори той. – Тук няма да ви обслужат.

Известно време се гледахме един друг. После той избърбори нещо, отстъпи назад и затвори след себе си стъклената врата.

– Не съм интел – казах. – Аз съм беден турист. Ама богат!

Той ме гледаше, притиснал нос на стъклото. Направих движение, сякаш обръщам чашка. Той каза нещо и отмина в дъното на заведение-то. Виждаше се как се шура насам-натам между празните масички. Заведението се наричаше „Усмивка“. Усмихнах се и продължих нататък.

Зад ъгъла се оказа широка магистрала. До банкета стоеше огромен,

облепен с привлекателни реклами камион с фургон. Задният му капак бе спуснат и на него като на тезгях лежаха купища най-различни стоки – консерви, бутилки, играчки, камари целофанени пакети с бельо и дрехи. Две девойчета чуруликаха някакви глупости, докато си избираха и пробваха блузки. „Фони“ – викаше едната. Другата мереше блузката отсам-оттам и отговаряше: „Трънки, трънки, изобщо не фони.“ „Около шията фони.“ „Трънки!“ „И кръстчето не се прелива...“ Шофьорът на фургона, хилав човек в комбинезон и черни очила с масивни рамки, седеше на ниския парапет, опрял гръб на стълба за афиши. Очите му не се виждаха, но съдейки по отпуснатата уста и потния нос, той спеше. Приблжих се до тезгяха. Момичетата замълчаха и ме загледаха с полуотворени уста. Бяха по на шестнадесет години с очи като на котета – сини и празни.

– Трънки – твърдо казах аз. – Не фони и не се прелива.
– А около шията? – попита тази, която мереше.
– Около шията е просто шедьовър.
– Трънки – нерешително възрази другото момиче.
– Ами дай да видим някоя друга – миролюбиво предложи първото.
– Ето тази.

– По-добре другата, сребрилата, отворенката.

Тогава видях книгите. Имаше великолепни книги. Строгов с илюстрации, за каквито даже не бях чувал. „Промяна на мечтата“ с предговор от Сарагон. Тритомникът на Валтер Минц с кореспонденцията му. Почти целият Фокнър, „Нова политика“ на Вебер, „Полюсите на великолепието“ на Игнатова, „Неиздаваният Сян Шикуй“, „История на фашизма“ в библиотека „Паметта на човечеството“... Имаше нови списания и алманаси, джобен формат албуми с репродукции от Лувъра, Ермитажа, Ватикана. Имаше всичко. „И тази фони...“ – „Затова пък е отворенка“ – „Трънки...“ Грабнах Минц, стиснах двата тома под мишница и отворих третия. Никога през живота си не бях виждал събрано всичко от Минц. Тук бяха даже писмата му от емиграция...

– Колко ви дължа? – попитах аз.

Девойчетата отново се вторачиха в мене. Шофьорът сви устни и се изправи.

– Какво? – обади се той пресипнало.

– Кой е стопанинът тук? – попитах.

Той стана и се приближи.

– Какво искате?

– Искам тритомника на Минц. Колко ви дължа?

Девойчетата се изкискаха. Той ме изгледа мълчаливо, после свали очилата си.

– Чужденец ли сте?

– Да, турист.

– Тук е събрано всичко от Минц.

– Не мога да повярвам – казах аз. – Изумих се, като го видях.

– Аз също – рече той. – Като видях какво искате.

– Ама той е турист – изписка едно от момичетата. – Не разбира.

– Всичко това е без пари – обясни шофьорът. – Личен фонд. За задоволяване на личните потребности.

Погледнах лавицата с книги.

– „Промяна на мечтата“ видяхте ли? – попита шофьорът.

– Да, благодаря, имам я.

– За Строгов не питам. А „История на фашизма“?

– Великолепно издание.

Девойчетата отново се изкискаха. Шофьорът опули очи.

– Тппрус, сополанки! – викна той.

Те се дръпнаха встрани. После едното крадешком грабна няколко пакета с блузки, изтичаха на другата страна на улицата и там спряха, като продължаваха да ни гледат.

– Отворренки! – процеди шофьорът. Тънките му устни потрепваха. – Трябва да зарежа цялата тази идея. Къде живеете?

– На Втора крайградска.

– А, в най-голямото благо... Да вървим, ще ви закарам всичко. Във фургона имам събраните съчинения на Шchedрин, тях изобщо не ги показвам, цялата класика, цялата „Златна библиотека“, пълното издание „Съкровища на философската мисъл“...

– Включително доктор Опир?

– Кучешко черво – изруга шофьорът. – Похотливо копеле. Амеба. А Слий познавате ли?

– Слабо – казах аз. – Не ми хареса. Неиндивидуализъм, както би се изразил доктор Опир.

– Доктор Опир е вонящ пор – каза шофьорът. – А Слий е истински човек. Е, да, индивидуализъм. Но той поне говори каквото мисли и върши онова, за което говори... Аз ще ви намеря Слий... Слушайте, а това виждали ли сте? А това?

Той се зарови в книгите до лакти. Нежно ги поглаждаше и прелистваше. На лицето му бе изписано умиление.

– А това? – говореше той. – Какво издание на Сервантес, а?

Към нас приближи представителна жена на средна възраст, порови из консервите и капризно попита:

– Пак ли няма датски маринован зеленчук? Бях ви помолила.

– Вървете по дяволите – каза шофьорът разсеяно.

Жената се втрещи. Лицето ѝ бавно се наля с кръв.

– Как смеете? – изсъска тя.

Шофьорът я погледна настръхнал.

– Чухте ли какво ви казах? Изчезвайте оттук!

– Да не сте посмели!... – викна жената. – Вашият номер?

– Номерът ми е деветдесет и три – отвърна шофьорът. – Деветдесет и три, ясно ли е? Имате ли още въпроси?

– Какъв хулиган! – каза жената с достойнство. Тя взе две кутии консервирани лакомства, огледа тезгяха и внимателно откъсна корицата на списание „Космически човек“. – Ще ви запомня, деветдесет и трети номер. Сега не ви е едно време! – Тя уви кутиите в корицата. – Пак ще се срещнем в общината...

Хванах здраво шофьора за лакътя. Каменният мускул под пръстите ми омекна.

– Нахал! – изрече величествено дамата и се отдалечи.

Тя вървеше по тротоара, гордо изправила красивата си глава с висока цилиндрична прическа. На ъгъла спря, отвори една от кутиите и старателно започна да яде, вадейки розовите парченца с изящните си пръсти. Пуснах ръката на шофьора.

– Трябва да се стреля – каза той изведнъж. – Да ги мачкаш трябва, а не книжки да им разнасяш. – Обърна се към мене. Очите му бяха измъчени. – Та да ви закарам ли книгите?

– А, не – отвърнах. – Къде ще дяна всичко това?

– Тогава марш оттук – рече шофьорът. – Минц взе, нали? Върви и завий в него мръсните си гащи.

Той се качи в кабината. Нещо щракна и задният капак започна да се издига. Чувах се как вътре във фургона всичко трополи и се търкаля. На платното паднаха няколко книги, някакви блестящи пакети, кутийки и консерви. Задният капак още не се бе затворил, когато шофьорът тръшна вратата и фургонът се отлепи от мястото си.

Девоичетата бяха изчезнали. Стоях сам на празната улица с томчетата на Минц в ръце и гледах как ветрецът лениво прелиства страниците на „История на фашизма“ в краката ми. После иззад ъгъла изскочиха момчета с къси раирани панталонки. Те мълчаливо минаха край мене, пъхнали ръце в джобовете си. Едното от тях скочи на платното и зарита

пред себе си като футболна топка кутия компот от ананас с красиво гланцово етикетче.

Глава шеста

По пътя към къщи ме настигна смяната, която се връщаше от работа. Улиците се напълниха с автомобили. Над кръстовищата увиснаха вертолетите – регулировчици и потни полицаи, ревейки в мегафоните, се опитваха да въдворят ред. Автомобилите се движеха бавно, Водачите подаваха глави, разменяха си реплики, шегуваха се, викаха, палеха цигари един от друг и бясно натискаха клаксоните. Дрънчаха бампери². Всички бяха весели, всички бяха добри, всички просто сияеха от дивашки възторг. Сякаш от душата на града току-що бе паднал някакъв тежък товар, сякаш всички бяха изпълнени с някакво чудесно предчувствие. Мене и другите пешеходци ни сочеха с пръст. Няколко пъти ме цапваха с бампер на кръстовищата – момичета, просто тъй, на шега. Едно момиче дълго кара редом с мен до тротоара и се запознахме. После по резервното платно минаха демонстранти с мрачни лица. Носеха плакати. Плакатите призоваваха да се влеем в самодейния градски ансамбъл „Родна песен“, да постъпим в организирания от градската управа кръжоци по кулинарно майсторство, да се запишем в краткосрочните курсове за раждане и отглеждане на бебета. Бамперите уцелваха хората с плакатите с особено удоволствие. Замерваха ги с угарки, огризки от ябълки и топчета съдвъкана хартия. Подвикваха им: „Ей сега ще се запиша, само да си обуя галошите!“ „Ами аз съм стерилен!“ „Чичко, научи ме как да родя!“ А те продължаваха да се движат бавно между двата непрекъснати потока автомобили, невъзмутимо, жертвено, гледайки право пред себе си, с печалната надменност на камили.

Недалеч от къщи ме нападна тълпа млади дами и когато се измъкнах на Втора крайградска, на ревера ми имаше пищна бяла астра, по бузите ми съхнеха целувки и ми се струваше, че съм се запознал с половината момичета в града. Те това е фризьор! Те това е майстор!

В моя кабинет в креслото седеше Вузи с оранжево-червена блузка. Дългите ѝ крака в островърхи обувки си почиваха на масата, в дългите си пръсти държеше дълга тънка цигара и вдигнала глава, пускаше през носа си към тавана дълги, плътни струи дим.

– Най-послед! – извика тя, като ме видя. – Къде се губите наистина? Откога ви чакам! Забравихте ли?

2. Специално устройство на автомобила, отслабващо силата на удара при сблъсък (англ.). Б.пр.

– Задържаха ме – отвърнах, като се мъчех да си спомня дали точно аз съм й определил среща.

– Изтрийте червилото – нареди тя. – Имате глупашки вид. Това пък какво е? Книги? Защо са ви?

– Как защо?

– С вас се е случило нещо неприятно. Закъснява, мъкне се с някакви книги... Или са порно?

– Това е Минц – казах аз.

– Дайте да видя. – Тя скочи и издърпа книгите от ръцете ми. – Боже мой, каква глупост! И трите еднакви... А това какво е? „История на фашизма“... Да не би да сте фашист?

– Какво говорите, Вузи? – възкликнах аз.

– Тогава защо са ви? Вие какво, ще ги четете ли?

– Ще ги препрочитам.

– Нищо не разбирам – нацупи се тя. – Така ми харесахте в началото... Мама каза, че сте литератор, аз, глупачката, на всички се изфуках, а сега излиза, че сте едва ли не интел!

– Как можахте да го кажете, Вузи! – упрекнах я аз. Вече бях разбрал, че не бива да допускам да ме вземат за интел. – Тези книжици ми потрябваха просто като на литератор и това е.

– Книжици! – Тя се разсмя. – Книжици... Вижте какво мога! – Вдигна глава и изпусна през носа си две дебели струи дим. – От втория път се получи. Готино, нали?

– Имате редки способности – отбелязах аз.

– Я не се смейте, опитайте сам... Днес ме научи една дама в Салона. Цялата ме олигави, дъртата му крава... Ще опитате ли?

– Защо ви олигави?

– Кой?

– Кравата.

– Щото е ненормална. Може пък да е скръбница... Забравих как се казвахте.

– Иван.

– Забавно име. После пак ми го припомнете... Не сте ли тунгус?

– Според мен не.

– Еее... Аз на всички казах, че сте тунгус. Жалко... Слушайте, защо да не пийнем нещо?

– Добре.

– Днес трябва яко да си пийна, за да забравя оная лигава крава.

Тя изтича в хола и се върна с поднос. Пийнахме малко бренди,

погледнахме се, не намерихме какво да си кажем и пихме пак. Чувствах се неловко. Не зная защо, но тя ми харесваше. Усещах нещо в нея, макар сам да не разбирах какво точно; нещо я отличаваше от стандартните побъркани читателки на модни списания. И струва ми се, тя също усещаше нещо в мен.

– Времето днес е прекрасно – каза тя, като отклони поглед.

– Малко е горещо – отбелязах аз.

Тя пийна бренди, аз също. Мълчанието се задълбочаваше.

– Какво най-много обичате да правите? – попита тя.

– Зависи, а вие?

– Също зависи. Изобщо обичам да е весело и да не мисля за нищо.

– Аз също – казах. – Поне сега.

Тя сякаш се оживи. А аз изведнъж разбрах къде е причината – през целия ден не бях срещнал нито един истински приятен човек и това просто ми бе омръзнало. А в нея нямаше нищо.

– Да отидем някъде – предложи тя.

– Може – отговорих. Никъде не ми се ходеше, искаше ми се малко да поседя на хладно.

– Виждам, че не ви се ще много – рече тя.

– Откровено казано, бих предпочел да поседя тук.

– Тогава направете нещо да стане весело.

Помислих малко и ѝ разказах за търговския агент на най-горното легло. Хареса ѝ, макар че според мен не схвана солта. Отчетох грешката си и ѝ разказах за президента и старата мома. Тя падна от смях, като риташе във въздуха с чудесните си дълги крака. Тогава отпих от брендите и ѝ разказах за вдовицата, в чийто дом на стената растели гъби. Тя се търколи на пода и едва не обърна подноса. Вдигнах я под мишниците, настаних я в креслото и изгърсих историята за пияния астронавт и момичето от колежа. В този момент притича леля Вайна и изплашено попита какво става с Вузи, да не би да я гъделичкам. Налях бренди на леля Вайна и като се обърнах лично към нея, разказах за ирландеца, който поискал да стане градинар. Вузи съвсем откачи, а леля Вайна, усмихвайки се тъжно, сподели, че генерал-полковникът Туур обичал да разказва тази история, когато бил в добро настроение, само че там фигурирал, доколкото си спомня, не ирландец, а негър и той претендирал за длъжността акордьор на пиана, а не градинар. „И знаете ли, Иван – добави тя, като помисли, – тази история май завършваше другоаче.“ В този момент забелязах, че на вратата стои Лен и ни гледа. Махнах му и се усмигнах. Той сякаш не ме видя, затова му намигнах и го повиках с пръст.

– С кого си намигате? – Вузи говореше на пресекулки от смях.

– Това е Лен – казах аз. Все пак удоволствие беше да я гледаш, обичам да гледам хора, които се смеят, особено красиви като Вузи и почти деца.

– Къде е Лен? – учуди се тя.

На вратата го нямаше.

– Лен не е вкъщи – рече леля Вайна, която нищо не забеляза, докато одобрително помирисваше чашката бренди. – Отиде у Зирокови на рожден ден. Ако знаехте, Иван...

– Ама той защо каза Лен? – попита Вузи, като отново погледна към вратата.

– Лен беше тук – обясних аз. – Махнах му с ръка, а той избяга. Знаете ли, струва ми се, че е малко дивичък.

– Ах, той е много нервно дете – въздъхна леля Вайна. – Роди се в тежко време, а днес в училищата изобщо не знаят как да подходят към нервните деца. Пуснах го на гости...

– И ние ще излезем сега – обади се Вузи. – Вие ще ме придружите. Аз само ще се понарисувам, че заради вас всичко ми се размаза. А в това време облечете нещо прилично.

Леля Вайна нямаше нищо против да остане, да ми разправи още нещо и може би дори да ми покаже албума със снимки на Лен, но Вузи я повлече със себе си и чух да пита майка си зад вратата: „Как му беше името? Все не мога да го запомня... Весел чичка, нали?“ „Вузи!“ – укоряваше я леля Вайна.

Извадих на леглото целия си гардероб и се опитах да съобразя как Вузи си представя прилично облечен човек. Досега ми се струваше, че съм облечен съвсем прилично. Вузините токчета вече потропваха нетърпеливо, сякаш играеха чечютка в кабинета. Не можах да измисля нищо и я повиках.

– Това ли е всичко, което имате? – попита тя, като сбърчи нос.

– Не става ли?

– Е, добре, ще се оправим... Свалете самото и сложете това якенце... или по-добре другото. Ама че се обличате в тази ваша Тунгусия... Хайде, по-бързо. Не, не, ризата също махнете.

– Как, на голо ли?

– Знаете ли, вие май наистина сте тунгус. За къде тръгвате? На полюса? Към Марс? Какво е това под плешката ви?

– Ужили ме пчела – казах аз и припряно навлякох якето. – Да вървим.

На улицата бе вече тъмно. През черните корони на дърветата се процеждаше мъртвешката светлина на луминесцентните лампи.

– Къде отиваме? – попитах.

– Към центъра, разбира се... Не ме хващайте под ръка, горещо е... Можете ли поне да се биете?

– Мога.

– Това е добре, обичам да гледам.

– Да гледам и аз обичам...

По улиците имаше много повече народ, отколкото през деня. Под дърветата, край храстите, около вратите на групи стърчаха някакви окаяни хора. Те настървено пушеха пукащи синтетични пури, смееха се с цяло гърло, небрежно и често плюеха, високо и грубо разговаряха. Над всяка група се носеше глъчката на транзисторите. Под един фенер дрънкаше банджо и две хлапета се кривяха, извиваха и възбудено подвикваха – играеха модния фляг, много красив танц, ако умееш да го танцуваш. Хлапетата умееха. Наоколо стоеше компанията и също възбудено подвикваше и ритмично пляскаше с ръце.

– Ще потанцуваме ли? – предложих на Вузи.

– А, не... – изсъска тя, хвана ме за ръката и забърза напред.

– Защо не? Не можете ли да танцувате фляг?

– По-добре с крокодили, отколкото с тези...

– Не сте права – казах. – Нормални момчета.

– Да, всеки поотделно – нервно се засмя Вузи. – И през деня.

Те стърчаха на кръстовищата, тълпяха се под фенерите, отровени от цигари, като оставяха по тротоарите купища храчки, угарки и бонбонени хартийки. Нервни и демонстративно отчаяни. Жадуващи нещо, непрекъснато озъртащи се, прегърбени. Страшно не им се искаше да приличат на останалия свят и в същото време старателно си подражаваха един на друг и на двама-трима популярни герои от киното. Дори не бяха чак толкова много, но се хвърляха в очи и винаги ми се е струвало, че във всеки град и по целия свят е пълно с тях – може би защото всеки град и целият свят им принадлежаха по право. За мен те криеха някаква тъмна тайна. Нали и аз съм стоял някога по цели вечери с приятели, докато не се намериха свестни хора, които да ни приберат от улицата. И после колко пъти още виждах същите компании във всички градове по земята, където свестните хора не достигаха. Но така и не можах да разбера каква е тая сила, дето откъсва, отблъсква, отклонява тези момчета от хубавите книги, които са толкова много, от спортните зали, които са достатъчни в този град, от обикновените телевизори в крайна сметка

и ги изкарва вечер на улиците с пура в уста и транзистор на ухото – да стоят, да плюят (колкото може по-надалеч), да се кикотят (колкото може по-противно) и нищо да не правят. Навярно на петнайсет години от всички блага на света най-привлекателно е усещането за собствената ти значимост и способността да предизвикваш всеобщо възхищение или в краен случай да привлечаш вниманието. Всичко останало изглежда непоносимо скучно и досадно и може би най-вече пътищата към желаната цел, които предлага умореният и раздразнителен свят на възрастните...

– Тук живее старият Руен – каза Вузи. – Всяка вечер си има нова. Така се е уредил, дъртият му пръч, че сами идват при него. По време на безредиците му бил откъснат крака... Виждате ли, не свети, пуснал е радиограмофона. А пък е грозен като смъртта.

– Добре си живеят еднокраките... – разсеяно се обадих аз. Тя, разбира се, се изкикоти и продължи:

– А тук живее Сус. Той е риболовец. Те това е момче!

– Риболовец ли? – попитах. – И с какво се занимава Сус риболовецът?

– Рибари. Какво правят риболовците? Рибарят! Или питате къде служи?

– Не, питам къде рибари.

– В метрото... – Тя изведнъж се запъна. – Слушайте, да не би и вие да сте риболовец?

– Аз? Защо, личи ли ми?

– Има нещо във вас, веднага забелязах. Знаем ги ние тия пчелички, дето жият по гърба.

– Нима? – казах аз.

Тя ме хвана под ръка.

– Разкажете ми нещо – започна да се умилква. – Никога не съм имала познати риболовци. Нали ще ми разкажете нещо?

– Че как... Да ви разкажа ли за летеца и кравата?

Тя ме дръпна за лакътя.

– Не, сериозно...

– Каква гореща вечер! – отбелязах. – Добре, че ми свалихте самото.

– Все едно, нали всички знаят. И Сус разказва, и другите...

– Така ли? – попитах с интерес. – И какво разказва Сус?

Тя веднага пусна ръката ми.

– Аз самата не съм чувала... Момичетата разказваха.

– И какво разказваха момичетата?

– Е... разни неща... Може би всички лъжат. Може Сус изобщо да няма връзка...

– Хм – измърморих аз.

– Ти да не си помислиш нещо за Сус, той е добро момче и е много мълчалив.

– Откъде-накъде ще мисля за Сус? – казах, за да я успокоя. – Изобщо не съм го виждал.

Тя пак ме хвана под ръка и ентузиазизирано заяви, че сега ще му пийнем.

– Тъкмо е време да се почерпим с тебе – каза тя.

Вече твърдо беше с мен на „ти“. Завихме зад ъгъла и излязохме на магистралата. Бе по-светло от ден. Лампите блестяха, стените целите светеха, витрините сияеха в разноцветни светлини. Вероятно това бе един от кръговете на Амадовия рай. Но аз си го представях другояче. Очаквах ревящи оркестри, кълчещи се двойки, полуголи и голи хора. А тук бе твърде спокойно. Имаше много народ, всички бяха чудесно и пъстро облечени, всички бяха весели и според мен до един пияни. И почти всички пушеха. Нямаше никакъв вятър и сивият цигарен дим се стелеше на талози край лампите и фенерите като в опушена стая. Вузи ме замъкна в някакво заведение, видя познати и изчезна, като обеща да ме намери по-късно. В заведението бе претърпкано. Притиснаха ме до бар-плота и докато се опомня, обърнах чаша водка. Възрастен тъмен чичко с пожълтели очи боботеше в лицето ми:

– ... Куен си нарани крака, нали? Брош мина към артиците и сега за нищо не става. Ето ти ги трима, нали? А отъясно нямат никого. Отъясно им е Фини, а това е по-лошо от никого. Той си е сервитьор и толкоз. Нали?

– Какво пиете? – попитах.

– Изобщо не пия – с достойнство отговори тъмният, лъхтейки на долнопробна водка. – Имам жълтеница. Чували ли сте за такова нещо?

Зад мен някой падна от столчето. Шумът ту стихваше, ту се усиляваше. Тъмният, надвиквайки околните, разказваше за някакъв тип, който по време на работа си повредил шланга и едва не умрял от чистия въздух. Трудно бе да се разбере нещо, защото от всички страни се разпращаха на висок глас най-различни истории.

– ... Той, глупакът, се успокои и излезе, а тя извика товарно такси, нахвърли вехториите му и каза да ги закарат извън града и там да изсипят всичко...

– ... Аз твоя телевизор и в тоалетната си не бих го окачил. Така или

иначе нищо по-добро от „Омега“ не може да се измисли, имам съсед, инженер, той направо така казва. По-добро, вика, от „Омега“ не може да се измисли...

– ... И тъй им свърши сватбеното пътешествие. Върнали се те вкъщи, баща му го примамил в гаража – а баща му е боксьор – и там го пребил, ама докато изгуби съзнание, после викали лекар...

– ... Е, добре, вземем ние за тримата... А правилото им знаеш какво е: вземаш колкото искаш, но изяждаш всичко, което вземеш. И той вече се впрегна. Да вземем, вика, още... Обаче ония ходят наоколо и гледат... Е, казвам си, стига, време е да си плюем на петите...

– ... Да ти имах бюста, маце, живот щях да си живея, такъв бюст един на хиляда се среща, не мисли, че ти правя комплименти, аз това не го обичам...

На освободеното столче до мене се покатери слабичко девойче с бретон до края на носа и почна да тропа с юмручета по бар-плота, като викаше: „Барман! Барман! Пиене!“ Шумът пак стихна за момент и чух отзад двама да разговарят с трагичен шепот: „А къде намери?“ „При Буба. Познаваш ли го Буба? Инженер...“ „И какво, истински ли е?“ „Страшна работа, направо да умреш!“ „Там и някакви таблетки трябва...“ „Тихо, бе...“ „Добре де, кой ни чува... Имаш ли?“ „Буба ми даде едно пакетче, казва, това във всяка аптека го има на камари... На, гледай...“ Пауза. „Де... Девон... Какво е това?“ „Лекарство някакво, откъде да зная...“ Обърнах се. Единият бе червенобузест, с разкопчана до пъпа риза и космати гърди. А другият – някак измъчен, с порест нос. Двамата ме погледнаха.

– Искате ли да пийнем? – предложих аз.

– Алкоголик – каза порестият нос.

– Недей, недей, Пет – намеси се червенобузестият. – Не се впрягай, моля те.

– Ако ви трябва „Девон“, мога да ви услужа – високо казах аз.

Те се отдръпнаха. Порестият нос почна предпазливо да се оглежда. С крайчеца на окото си забелязах, че няколко души се обърнаха към нас и застинаха в очакване.

– Да вървим, Пет – рече полугласно червенобузестият. – Да вървим, остави го тоя.

Някой сложи ръка на рамото ми. Обърнах се и видях красив, почернял от слънцето мъж със силни мускули.

– Моля – казах аз.

– Приятелче – подхвана той доброжелателно, – зарежи тая работа.

Зарежи я, докато не е късно. Ти „носорог“ ли си?

– Аз съм хипопотам – отвърнах язвително.

– Недей така, сериозно ти говоря. Да не са те били?

– До синьо.

– Добре де, не се разстройвай. Днес те тебе, утре – ти тях... А „Девонът“ и всичко останало е гадост, можеш да ми вярваш. Много гадости има по света, но това вече е гадост над гадостите, разбираш ли?

Момичето с бретона ме посъветва:

– Я му фрасни един в зъбите, какво се пъха... Шпионин кирлив...

– Пияна глупачка – спокойно рече онзи със загара и се обърна с гръб към нас. Гърбът му беше огромен, в опъната полупрозрачна риза, под която играеха едри, изпъкнали мускули.

– Не е твоя работа – отсече момичето зад гърба му. После се обърна към мен: – Слушай, приятелю, извикай бармана, че нещо не ме чува.

Дадох ѝ чашата си и попитах:

– Какво ще правим?

– Ами сега всички ще тръгнем – отговори момичето. Още след първата глътка погледът ѝ се премрежи. – А за правенето – както се случи. Ако не ти провърви, може и никъде да не влезеш. Ако пък искаш при меценатите, там трябва пари. Ти сигурно не си тукашен? У нас тая водка никой не я пие. Да беше разказал как е при вас... Никъде няма да ходя днес, ще отида в салона. Настроението ми е кирливо, нищо не помага... Мама казва – роди си дете. Ама пак е скука, за какво ми е...

Тя затвори очи и отпусна брадичка върху оплетените си пръсти. Имаше нагъл и обиден вид едновременно. Опитах се да я размърдам, но тя престана да ми обръща внимание, после отново се развика: „Барман! Пиене! Барман!“ Потърсих с очи Вузи. Никъде нея видях. Снекбарът започна да опустява. Всички бързаха нанякъде. Аз също се смъкнах от столчето и излязох. По улиците се движеше поток от хора. Всички вървяха в една посока и след пет минути стигнахме площада. Площадът бе голям и слабо осветен – широко полутъмно пространство, заградено от светлинния пръстен на фенерите и витрините. Бе пълно с хора.

Те стояха плътно един до друг, мъже и жени, подрастващи, момчета и момичета, пристъпваха от крак на крак и чакаха нещо. Почти не се чуваха разговори. Тук-там пламваха огънчетата на цигарите, осветявайки стиснати устни и хлътнали бузи. После в настъпилата тишина започна да бие часовник и над площада ярко пламнаха огромни плафонери. Бяха три – червен, син и зелен, с неправилна форма, във вид на заоблени триъгълници. Тълпата се люшна и замря. Край мен лекичко се

размърдаха, гасейки цигарите си. Плафонерите за миг изгаснаха, а после започнаха да светват и гаснат поред: червен – син – зелен, червен – син – зелен... Усетих в лицето си вълна от горещ въздух, изведнъж главата ми се замая. Наоколо се разшаваха. Вдигнах се на пръсти. В центъра на площада хората стояха неподвижно, сякаш се бяха вцепенили и не падаха само защото са притиснати от тълпата. Червен – син – зелен, червен – син – зелен... Вкаменени вдигнати лица, черни разтворени уста, неподвижни изблещени очи. Под плафонерите даже не мигаха... Стана вече съвсем тихо и аз трепнах, когато близо до мен пронизителен женски глас викна: „Транси!“ И веднага десетки гласове откликнаха: „Транси! Транси!“ Хората по тротоарите около площада равномерно запляскаха с ръце в такт със светването на плафонерите и заскандираха дружно: „Тран-си! Тран-си! Тран-си!“ Някой заби в гърба ми острия си лакът. Притиснаха ме, избутвайки ме напред към центъра на площада, под плафонерите. Направих крачка, още една, а после тръгнах през тълпата, като разблъсках вцепенените хора. Две момчета, застинали като ледени висулки, изведнъж бясно се запердашиха, като трескаво се дърпаха един друг, дращеха се и се бяхтеха с всички сили, но неподвижните им лица си оставаха вдигнати към припламващото небе... Червен – син – зелен, червен – син – зелен. После неочаквано момчетата замряха. И тогава аз най-сетне разбрах, че това е необикновено весело. Всички се смеехме. Стана просторно, загърмя музика. Хванах едно чудесно момиче и се понесохме в танц, както преди, така както трябва, както е било много-много отдавна, както винаги, безгрижно, чак да ти се завърти главата, и всички ни се възхищаваха, а ние се отдръпнахме встрани и аз не пусках ръцете ѝ и за нищо не трябваше да говорим, и тя се съгласи, че шофьорът е много странен човек. Не мога да търпя алкохолиците, каза Римайер, този порест нос е същински алкохолик, ами „Девон“, рекох аз, как така без „Девон“, когато имаме забележителна зоологическа градина, биковете обичат да лежат в блатото, а от блатото през цялото време летят насекоми, Рим, казах аз, някакви глупаци твърдят, че си на петдесет години, ама че глупости, не ти давам повече от двадесет и пет, а това е Вузи, аз ѝ разказвах за тебе, но аз ви преча, каза Римайер, на нас никой не може да ни попречи, отвърна Вузи, а това е Сус, най-добрият риболовец, а взел, че улучил един скат³ точно в окото, и Хугер се подхлъзнал и паднал във водата, само това трябваше, да се удавиш, каза Хугер, виж, плувките ти се разтвориха, колко сте смешен, каза Лен, има една такава

3. Голяма хищна морска риба с широко тяло и заострена опашка (сканд.). Б.пр.

игра, на гангстер и момче, помните ли, вие я играехте с Мария... Ах, колко ми е хубаво, защо никога досега не ми е било толкова хубаво, жалко, та така хубаво може да бъде всеки ден, Вузи, казах аз, грешка нямаме всички, Вузи, хората никога досега не са имали толкова важна задача, Вузи, и ние я решихме, имаше само един проблем, един-единствен в света, да се върне на хората духовното им съдържание, духовните грижи, не, Сус, рече Вузи, аз много те обичам, Оскар, ти си чудесен, но прости ми, моля те, искам това да бъде Иван, аз я прегърнах и се сетих, че мога дая целуна, и казах, обичам те...

Бух! Бух! Бух! Нещо започна да се пука с трясък в нощното небе и върху нас се посипаха остри звънки парчета, и веднага стана студено и неуютно. Бяха картечни откоси. Загърмяха картечни откоси. „Лягай, Вузи!“ – закрещях аз, макар че още нищо не разбирах, съборих я на земята и паднах върху нея, за да я скрия от куршумите, и тогава започнаха да ме бият по лицето...

Тра-та-та-та-та... Край мен като ограда стърчаха вдървени хора. Някои започнаха да идват на себе си и като побъркани въртяха очи. Аз почти лежах на гърдите на корав като пейка човек и точно пред очите ми бе широко зейналата му уста с блестяща слюнка на брадичката... Син – зелен, син – зелен, син – зелен... Нещо липсваше. Носеха се пронизителни писъци, ругатни, някой се тръшкаше и крещеше истерично. Над площада се усилваше плътният моторен рев. С усилие вдигнах глава. Плафонерите бяха точно над мене, синият и зеленият светваха равномерно, а червеният бе изгаснал и от него се сипеха стъклени парченца. Тра-та-та-та-та!... – и зеленият плафонер изведнъж изпука и угасна. А в светлината на синия бавно проплаваха размахани криле, от които се откъснаха червеникавите мълнии на изстрелите.

Пак се помъчих да се хвърля на земята, но това бе невъзможно, всички наоколо стояха като вкопани. Нещо гадно изтрещя съвсем близо до мен, стълб жълтозелен дим се изви нагоре и завоня отвратително. Пук! Пук! Още два стълба увиснаха над площада. Тълпата нададе вой и се завъртя. Жълтият дим бе лютив като горчица, потекоха ми сълзи и слюнки, заплаках и се закашлях и всички наоколо също заплакаха, закашляха се и пресипнало завикаха: „Гадове! Хулигани! Бий интелите!...“ Отново се чу нарастващият рев на мотора. Самолетът се връщаше. „Лягайте бе, идиоти!“ – закрещях аз. Околните се хвърлиха един върху друг. Тра-та-та-та-та-та!... Този път картечарят не улучи и откосът уцели дома отсреща, затова пък газовите бомби отново попаднаха точно в целта. Светлините около площада угаснаха, угасна и синият

плафонер и в непрогледната тъмнина започна масов бой.

Глава седма

Не зная как съм се добрал до този фонтан. Навярно имам здрави инстинкти, а най-обикновената студена вода бе точно това, което ми трябваше. Потопих се във водата, без да се събличам, и легнах. Веднага ми стана по-леко. Лежах по гръб, по лицето ми се сипеха пръски и това бе страшно приятно. Тук беше съвсем тъмно, през клоните и водата проблясваха бледи звезди и бе съвсем тихо. Кой знае защо, известно време следих една по-ярка звезда, която бавно се движеше по небето, а после съобразих, че това е ретранслационният спътник „Европа“, и си помислих колко е далече той отгук и колко обидно и безсмислено е всичко – гнусната каша на площада, отвратителните ругатни и писъци, изхрочването на газовите бомби и вонята на вмирисано, от която ти се преобръщат стомахът и дробовете. Онези, които разбират свободата като умножаване и бързо утоляване на потребностите, спомних си аз, извращават природата си, защото пораждат в себе си множество безсмислени и глупави желания, навици и нелепи измислици... Незаменимият Пек обожаваше отшелника Зосима, докато се въртеше и потриваше ръце край подредената маса. Тогава бяхме сополиви курсанти и най-сериозно си въобразявахме, че изречения от този род в наше време могат да ти послужат само за да блеснеш с ерудиция и чувство за хумор... Изведнъж някой шумно плюсна във водата на десетина крачки от мене.

Отначало хрипливо кашляше, хрочеше и се секнеше, така че аз побързах да се измъкна от водата, после започна да се плиска, за миг при тихна и после изведнъж избухна в ругатни.

– Гниди безсрамни – ръмжеше той, – прррститутки... Псета крас-тави... По живи хора! Хиени вонящи, мръсници долни... Слегомани образовани, гадове... – Пак се изхрачи яростно. – Сякаш ги сърби, че хората се забавляват... По лицето ме настъпиха, гадове... – Тихо изохка от болка. – Да вървят по дяволите с това транс, ако пък отида още веднъж...

Той пак застана и се надигна. Чуваше се как от него се стича вода. Смътно виждах в мрака клатушкащата се фигура. Той също ме забеляза.

– Ей, приятел, имаш ли по една цигара? – подвикна ми.

– Имах – отговорих аз.

– Гадове – рече. – И аз не се сетих да ги извадя. Направо се плюснах с дрехите. – Той прецапа и седна до мен. – Някакъв дръвник ми

настъпи бузата.

– И мене ме стъпкаха – съчувствено казах аз. – Всички полудяха.

– Не, ти ми кажи, откъде вземат съзлив газ? – продължаваше той.

– И картечници.

– И самолети – добавих аз.

– Самолетът е нищо! – възрази той. – Самолет и аз имам. Евтино го купих, само седемстотин крони... И какво искат, не разбирам!

– Хулигани – казах аз. – Трябва хубавичко да им се размажат физиономии и това е...

Той жлъчно се засмя.

– Ами, нали набих един!... Така ще те подредят... Мислиш, не са ги били? И още как! Ама явно е било малко... В земята трябваше да ги натикаме, с цялото им котило, но изтървахме момента... А сега те ни бият. Народът омекна, там е цялата работа. Всички на всичко плюят. Изчука си четирите часа, напие се – и на транс, пък ако щеш, и с оръдие стреляй по него. – Той отчаяно се плесна по мокрите хълбоци. – А като слушам какви времена са били! – викна. – Не смеели да гъкнат! Само някой от тях да лавне – през нощта идват при него в бели мантии или там в черни ризи, фрас един в зъбите – и в лагер, да не лае... В училище, вика синът ми, все фашистите ругаят – ах, негрите обиждали, ах, учениците преследвали до пълно унищожение, ах, лагерите, ах, диктатурата! Абе, не да ги преследват трябвало, ами в земята да ги натикат, за семе да не остане! – Той силно подсмъркна и избърса носа си с ръка. – Утре сутринта съм на работа, а цялата ми физиономия се смъкна... Да отидем да пийнем, че на всичко отгоре ще се простудим...

Промъкнахме се през храстите и изскочихме на улицата.

– Тук зад ъгъла е „Любимка“ – каза той.

„Любимка“ бе пълна с измокрени полуголи хора. Според мен всички бяха потиснати, сякаш смутени, и мрачно се хвалеха един пред друг със синините и драскотините си. Няколко момичета, само по бикини, наобиколили електрокамината, сушеха полите си – от време на време някой невинно ги потупваше на голо. Спътникът ми веднага се провря в тълпата и като размахваше ръце и постоянно се секнеше с два пръста, започна да призовава „да ги забием, гадовете, в земята“. Вяло се съгласявах.

Поисках руска водка, а когато момичетата се отдръпнаха и облякоха, снех якето си и седнах до камината. Барманът постави пред мен чашата и отново се върна на бара – решаваше кръстословица в едно дебело списание. Посетителите разговаряха.

– И защо, питам, трябва да се стреля? Не са се настреляли ли? Сякаш са деца, ей богу... Само рушат имуществото.

– Бандити, по-лошо от гангстери, само че, ваша работа, но това транси също е гадост...

– Точно тъй. Преди време мойта казва, аз тебе, татко, те видях, ти, казва, татко, беше син като мъртвец и много страшен, а пък тя е само на десет години, леко ли ми беше да я гледам в очите, а?...

– Ей, вие – обади се барманът, без да вдига глава. – Кажете ми развлечение с четири букви.

– Е, добре. А кой е измислил всичко това? И трансито, и ароматерите... А? Тъй де...

– Ако си прогизнал, най-добре бренди.

– ... Чакахме го на моста. Гледаме, идва очилатият и носи една такава тръба със стъкла. Като го хванахме – и през моста. С очилата му заедно и с тръбата, само с крака пририта... А после тича Ноздрата, дошъл значи в съзнание, поглежда от моста, онзи там рита. Абе, момчета, вика, вие пияни ли сте, това не е оня, тоя, вика, за първи път го виждам...

– Според мен трябва да се издаде закон – ако си семеен, няма какво да се мотаеш на транси...

– Ей, вие – викна барманът. – А как ще бъде литературно произведение със седем букви? Книжка ли?...

– ... Аз пък имах в моя взвод четирима интели, картечари. Точно така, биеха се като дяволи. Помня, като бягахме от складовете – нали знаете, там сега фабрика строят, – и двама останаха да ни прикриват. Между другото никой не ги беше молил, съвсем сами се предложиха. А после се върнахме, а ония висят един до друг на порталния кран, голи, и всичко им изтръгнаха с нажежени клещи. Ей такава работа, разбираш ли? А сега си мисля – къде са, да речем, днес останалите двама? Може би те ме подредиха със съзлив газ, такива на всичко са способни...

– Кого ли не окачваха... И нас са ни окачвали за разни места.

– В земята трябва да ги забием до шия и толкова!

– Тръгвам. Какво да седя тук... Обадиха ми се киселините. А там сигурно всичко са оправили...

– Ей, барман, момичета! По още едно и край!

Якето ми изсъхна. Облякох го и когато снекбарът опустя, прехвърлих се на една масичка и се загледах в двама изискано облечени възрастни мъже в ъгъла, които пиеха коктейл със сламки. Веднага се хвърляха в очи – и двамата, въпреки топлата нощ, в строги черни костюми и черни вратовръзки. Не разговаряха, само единият през цялото време си

поглеждаше часовника. После се отплеснах: Е, доктор Опир, как ви се видя това транси? Бяхте ли на площада? Е не, вие, разбира се, не сте били. Жалко. Интересно би било да научим какво мислите за това. Впрочем вървете по дяволите. Защо трябва да ме интересува какво мисли доктор Опир? Какво мисля самият аз за това? Ей ти, висококачествена фризьорска суровина, какво мислиш за това? По-скоро да се аклиматизирам. Не ми тъпчете главата с индукция, дедукция и технически методи. Най-важното е по-бързо да се аклиматизирам. Да се почувствувам свой сред тях... Ето те всички пак тръгнаха към площада. Въпреки това, което стана, отново тръгнаха към площада. А аз нямам ни най-малко желание да отида там. С удоволствие бих се прибрал сега вкъщи и бих изпробвал новото си легло. А кога ще ходя при риболовците? Интели, „Девон“ и риболовци. Интели – може би това е местната златна младеж? „Девон“... „Девона“ трябва да го имам предвид. Заедно с Оскар. А сега риболовците...

– Риболовците са малко вулгарни – тихо, но не шепнешком каза един от черните костюми.

– Всичко зависи от темперамента – отвърна другият. – Лично аз никак не осъждам Караган.

– Виждате ли, аз също не го осъждам. Малко ме шокира това, че той си взе пая. Един джентълмен не би постъпил така.

– Извинете, но Караган не е джентълмен. Той е само директор-разпоредител. Оттук и неговата дребнавост, меркантилност и известна, бих казал, селяндурщина...

– Да не бъдем толкова строги. При риболовците е интересно. И ако говорим честно, не виждам защо да не се заемем с тях. Старото метро е напълно почтено място. Уайлд е по-елегантен от Нивел, но това не е причина да се отказваме от Нивел...

– Вие сериозно ли говорите?

– Веднага съм готов... Между другото два без пет е. Ще тръгваме ли?

Те станаха, приятелски-учтиво се сбогуваха с бармана и тръгнаха към изхода – елегантни, спокойни, снизходително-високомерни. Страшен късмет. Шумно се прозях, измърморих: „Да взема да отида на площада...“ и ги последвах, размествайки столчетата. Улицата бе слабо осветена, но веднага ги видях. Те не бързаха. Този, който вървеше отлясно, бе по-нисък и когато минаваха под фенерите, се виждаше, че косата му е мека и рядка. Мисля, че не разговаряха повече.

Заобиколиха градинката, свиха в една съвсем тъмна уличка,

отдръпнаха се от някакъв пиян, който се опита да ги заговори, и изведнъж, без да се оглеждат, се вмъкнаха в градината пред голяма мрачна къща. Чух как шумно хлопна тежка врата. Беше два без две минути.

Блъснах пияния, влязох в градината и приседнах под един люляков храст на боядисана със сребърна боя пейка. Пейката беше дървена, пътеката през градината – посипана с пясък. Входът на дома се осветяваше от синя лампичка и аз различих двете кариатиди⁴, които поддържаха балкона над вратата. Не ми приличаше на вход на метро, но това още нищо не значеше и реших да почакам.

Не ми се наложи да чакам дълго. Прошумоляха стъпки и на пътеката се появи тъмна фигура в пелерина. Беше жена. Не разбрах веднага защо ми се стори позната гордо вдигнатата ѝ глава с висока прическа, в която на звездната светлина блестяха едри камъни. Станах насреща ѝ и като се стараех да придам на гласа си насмешливо-почтителна интонация, казах:

– Закъснявате, госпожо, вече минава два.

Тя ни най-малко не се изплаши.

– Какво говорите? – възкликна. – Нима часовникът ми изостава?

Беше същата жена, която се скара с шофьора на фургона, но тя, разбира се, не ме позна. Жените с такава капризна долна устна никога не помнят случайните си познати. Хванах я под ръка и ние се качихме по широките каменни стъпала. Вратата се оказа тежка като капак на реакторен кладенец. Във фоайето нямаше никого.

Жената хвърли в ръцете ми пелерината си и тръгна напред, без да се оглежда, а аз се забавих за секунда, за да хвърля поглед на огромното огледало. Браво на майстор Гаоей, но все пак е добре да бъда в сянка. Влязохме в залата.

Не, това бе всичко друго, но не и метро. Залата бе голяма и невероятно старомодна. Стените бяха облицовани с черно дърво, на височина пет метра минаваше галерия с балюстрада. От просторния таван тъжно се усмихваха само с устни розови светлоруси ангели. Почти цялата зала бе заета от подредени в редици меки масивни кресла, тапицирани с шампована кожа. В креслата, небрежно отпуснати, се бяха разположили елегантно облечени хора, повече възрастни мъже. Те гледаха към дъното на залата, където на фона на съвършено черно кадифе сияеше ярко осветена картина.

4. Женска скулпторна фигура, която служи вместо стълб за подпора и като украса на сграда (гр.). Б.пр.

Никой не се обърна към нас. Дамата се понесе към първите редове, а аз седнах в кресло, по-близо до вратата. Бях почти сигурен, че напразно съм дошъл тук. В залата мълчаха и покашляха, от дебелите пури кротко се виеха синкави струйки дим, множество плешивини спокойно сияеха под електрическия полилей. Обърнах се към картината. Не съм много добър познавач на живописата, но според мен това бе Рафаел и ако не оригинал, то доста изкусно копие.

Чу се меден звън и в същия миг до картината се появи висок слаб човек с черна маска, облечен от главата до петите в черно трико. Следваше го, накуцвайки, гърбаво джудже в червена роба. В късите си протегнати ръце джуджето носеше огромен, твърде зловещ на вид меч, който хвърляше слаби отблясъци. То замря вдясно от картината, а маскираният човек излезе напред и глухо заговори:

– В съответствие със законите и постановленията на благородното дружество на меценатите и в името на святото и неповторимо изкуство, с властта, дадена ми от вас, аз разгледах историята и достойнствата на тази картина и сега...

– Моля, спрете! – раздаде се зад мен рязък глас.

Всички се обърнаха. Аз също се обърнах и видях, че в упор ме гледат трима млади, явно много яки мъже в изискани старомодни тъмни костюми. На дясното око на единия блестеше монокъл. Няколко секунди се разглеждахме един друг, после бузата на човека с монокъла трепна и монокълът падна. Веднага станах. Те бързо тръгнаха към мене, стъпвайки меко и безшумно като котки. Опитах креслото – бе твърде масивно. Хвърлиха се отгоре ми. Посрещнах ги както можах и отначало всичко вървеше добре, но много бързо разбрах, че имат боксове, и едва успях да ги избягна. Притиснах се с гръб към стената и ги гледах, те, дишайки тежко, също ме гледаха. Оставаха още двама. В залата покашляха. По дървената стълба от галерията бързо се спуснаха още четирима, в цялата зала се чуваше как скриптят и скърцат стъпалата. Лошо става, помислих си и се хвърлих да пробия.

Трудна работа, съвсем като в Манила, но там бяхме двама. По-добре да стреляха, тогава бих отнел нечий пистолет. Но шестимата ме посрещнаха с боксове и гумени палки. За щастие поне бе много тясно. Лявата ми ръка излезе от строя, когато четиримата изведнъж отскочиха, а петият извади плоско блестящо шише и ме обля с някаква студена гадост. В залата тутакси изгасна светлината.

Тези номера ми бяха познати – сега те ме виждаха, а аз тях – не. И сигурно това щеше да ми е краят, но в този момент някакъв глупак

отвори вратата и се провикна с дебелия си бас; „Моля за извинение, ужасно закъснях и така съжалявам...“ Хвърлих се към светлината, събаряйки всичко по пътя си, повалих закъснелия, прелетях през фойето, избих парадната врата и като придържах лявата си ръка с дясната, хукнах да бягам по пясъчната пътечка. Никой не ме преследваше, но пробягах две улици, докато се сетя да спра.

Свлякох се в една градинка и дълго лежах в острата трева, като поемах с уста топлия, наситен с изпарения въздух. Веднага се насъбраха любопитни. Те стояха в полукръг и жадно ме зяпаха, без да продумат. „Махайте се...“ – казах най-накрая, като се надигнах. Те припряно се отдалечиха. Постоях, докато съобразя къде се намирам, после се затърсих към къщи. За днес ми стигаше. Така и нищо не разбрах, но ми бе напълно достатъчно. Каквито и да бяха тези членове на благородното дружество на меценатите – тайни поклонници на изкуството, оцелели артистократи-заговорници или не знам какви още, – те се биеха жестоко и безпощадно и най-големият глупак в залата явно се оказах аз.

Минах площада, където цветните плафонери отново равномерно припламваха и стотици истерични гърла крещяха: „Тран-си! Тран-си!“ За това също няха вече желание. Приятните сънища, разбира се, винаги са по-добри от неприятната действителност, но нали не живеем насън... В заведението, където се бяхме отбили с Вузи, изпих бутилка ледена минерална вода, починах си, позяпах полицейския патрул, мирно насядал пред бар-плота, после излязох и завих по своята Крайградска. Зад лявото ми ухо набъбваше цицина колкото топче за тенис. Прилошаваше ми и вървях бавно, като гледах да съм по-близо до оградата. По едно време чух зад гърба си стъпки и гласове.

– ... мястото ти беше в музея, а не в кръчмата!

– Нищо подобно... не съм пиан. Как не разбирате, само една бутилка ммозел...

– Ама че гадост! Напил се, хванал някакво момиче...

– Какво общо има момичето? Тя е просто модел...

– Сбил се заради момиче, нас накара да се бием заради момиче...

– Защо, про дяволите, вярвате на тях, а не на мен?

– Защото си пиан! Съшият кучи син като тях, даже по-лош...

– Нищо! Оня негодник с гривната много добре го запомних...

Пуснете ме! Сам ще отида!...

– Нищо, братле, не си запомнил. Моментално ти избиха очилата, а без очила не си човек, а сляпо черво... Не ритай, че да не влезеш във фонтана!

– Предупреждавам те, още една такава постъпка и ще те изгоним. Пиян културтрегер – ама че гадост!

– Абе, не му чети морал, дай на човека да се наспи...

– Ммомчета! Ето го ннегодника!...

Улицата беше пуста и негодникът очевидно бях аз. Можех вече да сътвам и да изправам лявата си ръка, но все още много ме болеше и спрях, за да ги пропусна. Бяха трима. Млади момчета с еднакви каскети, нахлупени над очите. Единият, нисък и набит, явно се забавляваше, докато стискаше под ръка другия – едър, муцунест, с клатушкаща се походка и неочаквани изблици. Третият, слаб и дълъг, с тясно мургаво лице, вървеше отстриани с ръце зад гърба си. Като се изравни с мене, разпаясиян даягалак решително се спря. Ниският се опита да го дръпне, но напразно. Дългият направи ня колко крачки и също спря, като нетърпеливо гледаше през рамо.

– Падна ли ми, гговедо! – закрещя пияният, като налиташе да ме хване за гърдите със свободната си ръка.

Отстъпих към оградата и казах, обръщайки се към ниския:

– Не съм ви закачал.

– Престани да безобразничаш! – рязко каза дългият отдалеч.

– Аз тебе оотлично те запомних! – крещеше пияният. – Няма да ми избягаш! Ей сега ще си разчистим сметките!

Той полека-лека се приближаваше до мен, влачейки след себе си ниския, вкопчен в него като полицейски булдог.

– Ама това не е оня! – уговаряше го ниският и това много го забавляваше. – Оня отиде на транс, а тоя е трезвен...

– Нне можеш ме излъга...

– Предупреждавам те за последен път, ще те изгоним!

– Изплашил се е, мерзавецът! Гривната си свалил!

– Но ти не го виждаш! Ти си без очила, тъпако!...

– Всичко виждам оотлично!... А даже и да не е оня...

– Спри най-после!...

Дългият накрая се приближи и се вкопчи в пияния от другата му страна.

– Хайде, вървете! – каза ми той неприязнено. – Какво сте се спрели наистина? Не сте ли виждали пиян?

– Нее, от мене няма да избягаш!

Тръгнах. До нас бе вече съвсем близко. Компанията шумно се влачеше след мене.

– Да знаете, яссен ми е като бял ден! Цар на природата... Напил се

до повръщане, рразмазал на някого физиономията и него го подредили порядъчно, и ннищо повече не му трябва... Ппуснете ме да му натрия носа...

– Докъде си я докарал, водим те като гангстер...

– Ами хич не ме вводи!... Мразя ги!... Транси... Водки... Жени...

Пача без мозък...

– Да, разбира се, успокой се... Само не падай.

– Стига урр... упреци!... Омръзнахте ми с вашето фарисейство... пу... ритант... танство... Да ги разкъсаме трябва! Да стреляме! Да изтрием всички от лицето на земята!

– Ох, че се е насмукал! А аз си помислих, че е поизтрезнял...

– Аз съм трезвен! Всичко помня. На двадесет и осми... Не е ли така?

– Млъкни, тъпако!

– Шшшшшт! Вярно! Врагът не спи... Момчета, тук някъде имаше шпионин... Аз разговарях с него... Гривната си, гадът, свалил... Но аз този шпионин до двадесет и осми...

– Абе, млъкни бе!

– Шшшшт! Край! Нито дума повече... И не се тревожете, минометите са от мен...

– Ще го убия тоя кучи син...

– По враговете на сци... цивилизацията... Хиляда и петстотин метра съзлив газ – лично... Шест сектора... Еех!

Бях вече пред вратата на дома си. Когато се обърнах, едрият момък лежеше ничком, ниският бе приклепнал над него, а дългият стоеше на разстояние и потъркваше дясната си длан с лявата.

– И защо го направи? – каза ниският. – Направо го осакати.

– Стига дрънканици – яростно рече дългият. – Няма да се отучим да дрънкаме. Няма да се отучим да пием водка. Стига.

Да бъдем като децата, доктор Опир, помислих си и колкото може по-безшумно се промъкнах в двора. Задържах леко вратата, за да не хлопне.

– А къде е онзи? – попита дългият, като понижи глас.

– Кой?

– Онзи тип, дето вървеше отпред...

– Зави някъде...

– Не забеляза ли къде?

– Слушай, не ми беше до него.

– Жалко... Е, добре, хващай го, да вървим.

Отстъпих в сянката на ябълките и видях как повлякоха пияния покр-ай вратата. Пияният страшно хриптеше.

В къщата бе тихо. Отидох в стаята си, съблякох се и взех горещ душ. Якето и гачетата ми понамирисваха на съзлив газ и бяха покрити с мазни петна от светещата течност. Хвърлих ги в утилизатора. После се огледах в огледалото и още веднъж се учудих колко леко съм се отървал – подутина зад ухото, солидна синина на лявото рамо и няколко ожулени места по ребрата. И изранени юмруци.

На нощната си масичка намерих съобщение, в което почтително ме молеха да внеса парите за квартирата за първите тридесет денонощия. Сумата се оказа доста големичка, но напълно приемлива. Отброих няколко банкноти и ги пъгнах в предвидливо оставения плик, а после легнах в кревата, като подложих здравата си ръка под главата. Чаршафите бяха прохладни, шумолящи, през отворения прозорец нахлуваше соленият морски въздух. Над ухото ми гальовно жужеше фонорът. Исках да поразмисля малко, преди да заспя, но бях твърде уморен и бързо се унесох. Събуди ме някакъв звук, отворих очи и се заслушах. Някъде наблизо тънък детски глас извиваше нещо подобно на плач или песен. Внимателно се надигнах и се наведох през прозореца. Тънкият пресеклив глас бърбореше: „... щом постоят малко в ковчезите, излизат и живеят като живи сред живите...“ Чу се хлипане. Отдалеч досущ бръмчене на комар, се носеше: „Тран-си! Тран-си!“ Жалният глас произнесе: „... забъркал кръв и пръст, не ще яде...“ Помислих си, че пияната Вузи плаче и нарежда горе в стаята си, и полугласно я повиках: „Вузи!“ Никой не отговори. Тънкият глас извика: „Махни се от косите мои, махни се от месото мое, махни се от костите мои!“ – и разбрах кой е. Прескочих първаза, тупнах в тревата и влязох в градината, като се послушах откъде иде хлипането. Между дърветата се показва светлина и скоро се озовах пред гаража. Вратите бяха полуотворени, погледнах вътре. Там стоеше огромен блестящ опел. На работната маса горяха две свещи. Миришеше на ароматизиран бензин и горещ восък.

Под свещите на пейката седеше Лен в бяла, дълга до петите нощница, бос, с дебела раздърпана книга на коленете. Той ме гледаше с ококорени очи и лицето му бе съвсем бяло и вкаменено от ужас.

– Какво правиш тук? – попитах високо и влязох.

Той ме гледаше мълчаливо, после започна да трепери, чувах как зъбите му тракат.

– Лен, приятелю – казах аз. – Ама ти наистина не ме позна. Аз съм, Иван.

Той изгърва книгата и скри ръце под мишниците си. Лицето му се покри с пот, също както сутринта. Седнах до него и го прегърнах през раменете. Той безсилно се отпусна върху мене. Тресеше го. Погледнах книгата. Някой си доктор Неф бе ошастливил човечеството с „Въведение в науката некромантия“. Ритнах книгата под масичката.

– Чия е тази кола? – попитах силно.

– Ма... мамината...

– Отличен форд.

– Това не е форд. Това е опел.

– Наистина е опел... Около двеста мили сигурно?

– Да...

– А къде си намерил свещи?

– Купих ги.

– Тъй ли? Не знаех, че в наше време се продават свещи. А тук какво, лампата ли е изгоряла? Излязох, разбираш ли, в градината да си откъсна ябълка, гледам, в гаража свети...

Той се притисна до мене и каза шепнешком:

– Вие... Вие постоите още малко.

– Добре. Искаш ли да изгасим светлината и да дойдеш при мене?

– Не, там не може.

– Къде не може?

– При вас, И вкъщи не може. – Той бе дълбоко убеден в думите си.

– Още дълго няма да може. Докато не заспят.

– Кой?

– Те.

– Кои те?

– Те. Чувате ли?

Заслушах се. Чуваше се само как клонките шумолят от вятъра и някъде много далече крещат: „Тран-си! Тран-си!“

– Нищо особено не чувам – казах аз.

– Защото не знаете. Вие сте нов тук, а те не закачат новите.

– Но кои са все пак ТЕ?

– Всички. Видяхте ли онзи мазник с копчетата?

– Пети? Видях го. Защо да е мазник? Според мен съвсем нормален човек...

Лен скочи.

– Елате – прошепна. – Ще ви покажа. Само че тихо.

Излязохме от гаража, прокраднахме се към къщата и завихме зад ъгъла. Лен през цялото време ме държеше за ръката. Дланта му бе

студена и мокра.

– Ето, вижте – каза.

Гледката наистина бе страшничка. На верандата на хазаите, проврял неестествено извитата си глава през перилата, лежеше моят митничар. Живачната светлина от улицата падаше върху лицето му, то бе сиъно, подпухнало и покрито с тъмни вадички. През притворените му клепащи се виждаха мътните, събрани в горната част на носа очи. „Ходят между живите като живи, на дневна светлина – бърбореше Лен и се държеше за мен с две ръце. – Кимат и се усмихват, но нощем лицата им са бели и кръвта избива по лицата им...“ Приближих до верандата. Митничарят бе по пижама. Дишаше хрипливо и миришеше на коняк. Лицето му бе в кръв, сякаш бе паднал по очи върху счупено стъкло.

– Той просто е пиан – казах високо аз. – Пиан човек. Хърка. Противно е.

Лен поклати глава.

– Нов сте – прошепна той. – Нищо не виждате. А аз видях... – Отново го втресе. – Бяха много... Тя ги доведе... и я донесоха... Имаше луна... Те й отрязаха върха... Тя крещеше, така крещеше... А после започнаха да ядат с лъжици... И тя ядеше, и всички се смееха, като я гледаха да крещи и да се мята...

– Кой? Кого?

– А после я затрупаха с дърва и я изгориха... и танцуваха край огъня... А после заровиха всичко в градината... Тя отиде с колата за лопата... Всичко видях... Искате ли да ви покажа къде я заровиха?

– Виж какво, приятелю – рекох аз. – Ела при мене.

– Защо?

– Да спим, затова. Всички отдавна спят, само ние с теб бърбим тук.

– Никой не спи. Вие сте съвсем нов. Сега никой не спи. Сега не бива да се спи...

– Да вървим, да вървим – повторих аз. – Ела при мене.

– Няма да дойда – дръпна се той. – Не ме докосвайте. Не съм изричал името ви.

– Сега ще си сваля колана – казах заплашително – и ще те нашибам по задника!

Изглежда, това малко го успокои. Той отново се вкопчи в ръката ми и замълча.

– Да вървим, приятелю, да вървим – настоях аз. – Ти ще спиш, а аз ще седя до тебе. И ако нещо се случи, веднага ще те събудя.

Вмъкнахме се през прозореца в моята спалня (Лен категорично

отказа да влезе въщи през вратата) и аз го сложих в леглото. Имах намерение да му разкажа приказка, но той веднага заспа. Лицето му бе измъчено и през цялото време се стряскаше насън. Преместих креслото до прозореца, завих се с одеялото и изпуших една цигара, за да се успокоя. Опитах се да мисля за Римайер, за риболовците, които така и не открих, за това, което трябваше да се случи на двадесет и осми, но нищо не излизаше и това ме дразнеше. Дразнеше ме, че не мога да се заставя да мисля за работата си като за нещо важно. Мислите се разбягваха, прииждаха емоции, не толкова мислех, колкото чувствавах. Чувствавах, че ненапразно съм пристигнал тук, но в същото време имах усещането, че съм пристигнал съвсем не за това, за което трябва.

А Лен спеше. Той не се събуди даже когато пред оградата забумтя мотор, хлопна се вратата на автомобил, развикаха се, разсмяха се и зареваха на няколко гласа и аз тъкмо реших, че пред дома ми се извършва престъпление, когато се оказа, че всъщност се е върнала Вузи. Като си пееше весело, тя започна да се съблича още в градината, небрежно окачвайки по ябълките полата, блузката си и т.н. Не ме забеляза, влезе въщи, помота се малко в стаята си горе, изтърва нещо тежко и накрая притихна. Беше около пет часът. Над морето се зазоряваше.

Глава осма

Когато се събудих, Лен вече го нямаше. Рамото така ме болеше, че болката стягаше чак темето, и аз си дадох дума през целия ден да не забравям, че „да се движиш е опасно“. Като пъшках и мислех колко съм болен и жалък, направих някакво подобие на утринна гимнастика, измих се как да е, взех плика с парите и се запътих към леля Вайна, минавайки през вратите с рамото напред. Във вестибюла нерешително спрях – в къщата бе съвсем тихо и не бях сигурен, че хазайката е станала. Но в този момент нейната врата се отвори и оттам излезе митничарят Пети. Я виж ти, помислих си. Нощес Пети приличаше на препил удавник. Сега, на дневна светлина, напомняше жертва на хулиганско нападение. Долната част на лицето му бе разкъравена. Свежата кръв блестеше като лак на брадичката му и той държеше под челюстта си носна кърпичка, за да не изцапа белоснежния мундир с шнурчетата. Лицето му бе напрегнато, очите се кривяха, но, общо взето, се държеше учудващо спокойно, сякаш да пада по очи в счупени стъкла за него бе най-обикновено нещо. Малка неприятност, с кого ли не се случва, не обръщайте, моля ви, внимание, всичко ще се оправи...

– Добро утро – измърморих аз.

– Добро утро – вежливо, малко под носа си отговори той, като внимателно подсушаваше брадичката си.

– Какво се е случило с вас? Да ви помогна ли?

– Дреболия – каза той. – Столът падна...

Вежливо се поклони и като мина покрай мене, излезе от къщата, без да бърза. Изпратих го с поглед, изпълнен с много неприятно чувство, а когато отново се обърнах, пред мен стоеше леля Вайна. Тя се бе облегнала грациозно на вратата – чистичка, розова, напарфюмирана – и ме гледаше така, сякаш бях генерал-полковникът Туур или поне щабният майор Пол.

– Добро утро, ранно пиле – изчурулика тя. – А аз си викам, кой ли разговаря вкъщи по това време?

– Все не се решавах да ви обезпокоя – заговорих аз със светски поклон и мислено изревах от болката в рамото. – Добро утро и позволете да ви връча...

– Колко мило! Веднага си личи истинският джентълмен. Генерал-полковник Туур казваше, че истинският джентълмен никога никого не

кара да чака. Никога. Никога...

В този момент забелязах, че тя бавно, но твърде упорито ме избутва от вратата. В нейния хол бе тъмно, явно щорите бяха спуснати и във вестибула лъхна на нещо сладко.

– Наистина не трябваше толкова да бързате... – Най-после тя зае удобна позиция и с небрежно плавно движение затвори вратата. – Но можете да бъдете сигурен, че ще съумея да оценя любезността ви... Вузи още спи, а е време да приготвям Лен за училище, така че, извинете ме... Между другото новите вестници са на верандата ви.

– Благодаря – отстъпих аз назад.

– Ако имате търпение, заповядайте след час на чашка сметана.

– За съжаление трябва да изляза – казах аз и се сбогувах.

Вестниците бяха шест. Два местни, илюстрирани, дебели като алманаси, един столичен, два разкошни седмичника и неизвестно защо арабският „Ел Гуния“. „Ел Гуния“ отделих, а останалите прегледах, като преглъщах новините със сандвичи и отпихах горещо какао. В Боливия правителствените войски след упорити боеве завладели град Реес, бунтовниците били изтласкани зад река Бени. В Москва на международния конгрес на ядрените физици Хагертън и Соловьев представили проект на промишлено съоръжение за получаване на антивещества. Третяковската галерия гостува в Леополдвил, утре ще бъде официалното откриване. От базата „Старият изток“ (на Плутон) в зоната на абсолютно свободния полет е пусната поредната серия безпилотни устройства, с две от четирите устройства връзката временно е изгубена. Генералният секретар на ООН изпратил на генералисимус Орелянос официално послание, в което го предупреждава, че в случай на повторно използване на атомни гранати от екстремистите в Елдorado ще влязат полицейски части на ООН. При изворите на река Куанза (Централна Ангола) археологическа експедиция на Академията на науките на ОАР открила останки от циклопски строеж⁵, издигнат, както се предполага, много преди ледниковия период. Група специалисти от Обединения център за изследване на субелектронните (ритринитивни) структури преценяват, че запасите от енергия, с които разполага човечеството, са достатъчни за още три милиарда години. Космическият отдел на ЮНЕСКО съобщава, че чистият относителен прираст на населението от извънземните бази и плацдарми се приближава до прираста на населението на Земята.

5. Съоръжение от големи каменни блокове без свързващ разтвор, чието издигане в древна Гърция било приписвано на циклопите. Б.пр.

Ръководителят на английската делегация в ООН излязъл от името на великите държави с проект за пълна демилитаризация, макар и по насилствен път, на все още милитаризираните райони по земното кълбо...

Съобщенията кой колко килограма вдигнал и кой колко гола в чия врата вкарал изобщо не четох. От местните съобщения ме заинтересуваха три.

Градският вестник „Радостта на живота“ пишеше: „Тази нощ група злосторници с частен самолет отново извършиха въздушно нападение над Площада на звездата, пълнен с почиващи си граждани. Хулиганите изстреляха няколко картечни реда и хвърлиха единадесет газови бомби. В резултат на настъпилата паника няколко мъже и жени получиха тежки наранявания. Нормалната почивка на стотици порядъчни хора бе нарушена от нищожна групичка, с ваше позволение, интелигенти – бандити, при явното нехайство на полицията. Председателят на дружеството «За старата добра родина срещу вредните влияния» заяви пред наш кореспондент, че дружеството има намерение да поеме опазването на заслужената почивка на съгражданите си в свои ръце. Председателят недвусмислено даде да се разбере кого именно народът смята за източник на вредната зараза, бандитизма и милитаризираното хулиганство...“

На деветнадесета страница вестникът бе отделил една колона за статията на „изтъкнатия представител на най-новата философия, лауреата на литературни награди доктор Опир“. Статията се наричаше „Свят без грижи“. Доктор Опир с красиви думи и много убедително обосноваваше всемогъществото на науката, призоваваше към оптимизъм, заклеяваше мрачните скептици-оплюватели и призоваваше „да бъдем като децата“. Особена роля за формирането на психологията на съвременния (тоест безгрижния човек) той отреждаше на методите на вълновата психотехника. „Спомнете си какъв великолепен заряд от бодрост и добро настроение ви дава светлият, щастливият, радостният сън! – възкликваше представителят на най-новата философия. – И ненапрасно сънят като средство за лекуване на много психични заболявания е известен повече от сто години. Но нали всички ние сме малко болни – разболяват ни нашите грижи, съсипват ни дреболиите на бита, дразнят ни наистина редките, но тук-там все още запазили се и понякога срещащи се неуредици, неизбежните недоразумения между отделните индивидуалности, нормалната, естествена сексуална неудовлетвореност и недоволството от себе си, така присъщо на всеки гражданин... И както ароматният шампоан измива от умореното тяло праха от пътищата, така и радостното съновидение измива и пречиства изтощената душа. И ние вече не се

страхуваме от никакви грижи и неуредици. Знаем – ще удари часът и невидимото излъчване на генератора на мечти, който аз заедно с населението съм склонен да наричам с галовното име «транси», ще ни изцели, ще ни изпълни с оптимизъм, ще ни върне радостното усещане на битието.“ По-нататък доктор Опир обясняваше, че трансито е абсолютно безвредно във физическо и психическо отношение и че нападите на недоброжелателите, които го сравняват с наркотиците и демагогски оплакват „дремещото човечество“, не могат да не предизвикат у нас тягостно недоумение, а може би и по-силни и страшни за тях, недоброжелателите, чувства. В заключение доктор Опир обявяваше щастливия сън за най-добър вид почивка, смътно намекваше, че трансито е най-доброто средство срещу алкохолизма и наркоманията, и настояваше да не се смесва то с други (неапробирани от медицината) средства за вълново въздействие.

Седмичникът „Златни дни“ съобщаваше, че от Държавната картинна галерия е откраднато ценно платно, принадлежащо според мнението на специалистите на четката на Рафаел. Седмичникът обръщаше внимание на компетентните органи, че този престъпен акт е трети поред за изтеклите четири месеца и че нито едно от откраднатите по-рано произведения на изкуството не е било намерено.

Общо взето, в седмичниците нямаше какво да се прочете. Бегло ги разлистих и ми направиха твърде тягостно впечатление. Бяха пълни с потискащи остроумия, бездарни карикатури, сред които с особена глупост изпъкваха сериите „Без думи“; с биографии на посредствени личности, сладникави очерци из живота на различни слоеве от населението, с кошмарни фотосерии „Вашият мъж в службата и у дома“, с безкрайни полезни съвети какво могат да свършат ръцете ти, без, не дай боже, при това да се ангажира главата ти, със страстни идиотски нападки срещу пиянството, хулиганството и разврата, както и познатите ми вече призови за записване в кръжоци и хорове. Имаше и спомени на участници в „безредиците“ и борбата срещу престъпността, литературно обработени от някакви магарета, лишени от съвест и литературен вкус, белетристични упражнения на явни графомани със сълзи и страдания, с подвизи, велико минало и сладостно бъдеще, както и безкрайни кръстословици, игрословици, ребуси и загадъчни картинки...

Запокитих тая купчина непотребна хартия в ъгъла. Ама че тъпотия цари тук!... Треперят над глупака, отглеждат го грижливо, торят го... Глупакът е станал норма, още малко и глупакът ще стане идеал и докторите по философия ще поведат около него възторжено хоро. А

вестниците водят хорото още отсега. Ах, какъв си ни чудесен, глупако! Ах, какъв си бодър и здрав, глупако! Ах, какъв си оптимист, глупако, и колко си, глупако, умен, какво тънко чувство за хумор имаш и колко бързо решаваш кръстословици!... Най-важното е само да не се вълнуваш, глупако, всичко е толкова хубаво, всичко е прекрасно, и науката е на твоите услуги, и литературата, за да ти е весело, глупако, и за нищо да не мислиш... А всякакви там вредно влияещи хулигани и скептици ние с тебе, глупако, ще ги пометем (с тебе – и да не ги пометем!). Ама те какво! Повече от другите ли искат?... Тъжно, тъжно... Що за проклятие виси върху хората, каква е тази страшна приемственост на заплахите и опасностите. Империализъм, фашизъм... десетки милиони разбити съдби, погубен живот... в това число милиони загинали глупаци, зли и добри, виновни и невинни... Последните схватки, последните преврати са най-безмилостни, защото са последни. Углавни престъпници, озверели от безделие офицери, всякаква сган от бившите разузнавания и контраразузнавания, отегчена от еднообразието на икономическия шпионаж, алчна за власт... Трябваше да се върнем от космоса, да излезем от заводите и лабораториите, да върнем в строя войниците. Е, добре, справихме се. Ветрецът разливта „История на фашизма“ в краката ми... Не успяхме да се нарадваме до насита на безоблачните хоризонти, когато от черните входове на историята изпълзяха оцелели престъпници с късоцевни автомати и саморъчни квантови пистолети, гангстери, гангстерски шайки, гангстерски корпорации, гангстерски империи... „Дребни, тук-там срещащи се още неуредици“ – ни уверяваха докторите опировци, а през прозорците на университетите летяха бутилки с напалм, хулигански банди завземаха градовете, музеите горяха като свещи... Е, добре. Изблъскахме с лакти докторите опировци, отново се върнахме от космоса, отново излязохме от заводите и лабораториите, върнахме в строя войниците – справихме се. Отново безоблачни хоризонти. И пак изпълзяха опировците, пак замъркаха седмичниците и пак от същите черни входове потече гной. Тонове хероин, цистерни с опиум, море от спирт... и още нещо, което засега даже няма име... И отново при тях всичко виси на косъм, а глупаците решават кръстословици, танцуват фляг и искат само едно – да е весело. А някъде някой полудява, някой ражда деца идиоти, някой странно умира във ваната, някой не по-малко странно умира при някакви риболовци, а меценатите охраняват страстта си към изкуството с боксове... И седмичниците се стараят да покрият това смрадливо блато с крехка като на целувка захаросана коричка от благодушни приказки, а този дипломиран глупак превъзнася сладките

сънища и хиляди недипломирани глупаци с удоволствие (за да е весело и за да не мислят за нищо) се отдават на сънищата като на пиянство... И отново убеждават глупаците, че всичко е добре, че космосът се усвоява с небивали темпове (и това е истина), че енергията ще стигне за милиарди години (и това също е истина), че животът става все по-интересен и разнообразен (и несъмнено това също е истина, но не за глупаците), а демагозите-оплователи (разбирай – хората, убедени, че в наше време капка гной е способна да зарази цялото човечество, както някога пиянските преврати се превръщаха в световна заплаха) са чужди на интересите на народа и под лежат на всеобщо осъждане... Глупаци и престъпници... Престъпници глупаци...

– Трябва да се работи – казах гласно. – По дяволите меланхолията... Ще ви покажем ние едни скептици!

Време бе да вървя при Римайер. Наистина риболовците... Добре, при риболовците може да се отиде и после. Омръзна ми да се блъскам като сляп. Излязох на двора. Чуваше се как на верандата леля Вайна увещава Лен да закуси.

– Ох, мам, не искам!

– Яж, синко, трябва да се яде... Такъв си ми бледичък...

– Аз пък не искам! Тия противни бучки...

– Къде има бучки? Дай, аз ще ги изям... Ммм! Колко е вкусно!

Опитай само и ще видиш колко е вкусно...

– Ами като не искам! Болен съм, няма да отида на училище!

– Какво говориш, Лен! Ти и така изпусках много...

– Нека...

– Как нека! Директорът вече два пъти ме вика. Ще ни глобят!

– Нека да ни глобят...

– Яж, яж, синко... Може би не си се наспал?

– Не съм се наспал! И коремът ме боли... и главата... и зъбът...

Ето, виждаш ли, ей този...

Лен капризничеше и аз веднага си представих как цупи устни и поклаща обутия си в чорап крак. Излязох на улицата. Денят отново бе ясен, слънчев, чуруликаха птици. Беше още твърде рано и по пътя до „Олимпик“ срещнах само двама души. Те вървяха един до друг по края на тротоара, чудовищно странни в този весел свят на свежа зеленина и ясно небе. Единият бе боядисан с яркочервена боя, другият – с яркосиня. През боята избиваше пот. Те дишаха с усилие, с разтворена уста, очите им бяха налети с кръв. Без да искам, разкопчах всички копчета на ризата си и въздъгнах с облекчение, когато странната двойка ме

подмина.

В хотела веднага се качих на деветия етаж. Бях настроен много решително. Иска или не, на Римайер, ще му се наложи да ми разкаже всичко, което ме интересува. Впрочем сега Римайер ми бе нужен не само за това. Нужен ми бе слушател, а в тази слънчева лудница засега можех да говоря откровено само с него. Наистина той не бе онзи Римайер, на когото разчитах, но за това в края на краищата също трябваше да поговорим...

Пред вратата на апартамента на Римайер стоеше пак онзи риж Оскар и като го видях, веднага забавих крачка. Той замислено оправяше вратовръзката си, вдигнал глава и вперил очи в тавана. Видът му бе загрижен.

– Здравей – казах аз. Трябваше да започна с нещо.

Той помръдна вежди, погледна ме и разбрах, че ме позна.

– Здравейте – бавно отвърна той.

– И вие ли при Римайер? – попитах.

– Римайер не се чувствава добре – рече той. Стоеше пред самата врата и явно нямаше намерение да ми отстъпи.

– Жалко – казах, като се придвижих. – А какво му е?

– Чувствава се много зле.

– Ай-ай-ай-ай – проточих аз. – Трябва да го видя...

Приблжих се плътно до Оскар. Той явно не се канеше да ме пусне в стаята. Рамото веднага ме заболя.

– Не съм сигурен, че е толкова спешно – жлъчно отвърна той.

– Какво говорите? Наистина ли е зле?

– Точно тъй. Много е зле. И не трябва да го безпокоите. Нито днес, нито когато и да било.

Май съм дошъл навреме, помислих си. И надявам се, не съм закъснял.

– Вие роднина ли сте му? – попитах. Бях много миролюбив.

Той зина.

– Аз съм негов приятел. Най-близкият в този град. Може да се каже, приятел от детинство.

– Много трогателно – рекох. – А пък аз съм му роднина. Все едно брат. Хайде да влезем заедно и да видим какво могат да направят за бедния Римайер неговият приятел и брат му.

– Може би братът вече е направил за Римайер достатъчно?

– Вие пък... Аз пристигнах вчера.

– А случайно да имате тук други братя?

– Мисля, че не са сред вашите приятели – казах. – Римайер е изключение...

Докато плещехме тези глупости, внимателно го разглеждах. Не изглеждаше чак толкова ловък, даже ако се има предвид болното ми рамо. Но през цялото време той държеше ръцете си в джобовете и макар да бях почти сигурен, че няма да стреля в хотела, не ми се щеше да рискувам. Още повече, бях чувал за квантовите разрядници с ограничено действие.

Много пъти ме бяха упреждали, че моите намерения съвсем ясно се изписват на физиономията ми. А Оскар явно бе достатъчно проникателен. От друга страна, излезе, че в джобовете му няма нищо подходящо и напразно държи ръцете си там. Той отстъпи от вратата и каза:

– Влезте...

Влязохме. Римайер наистина беше зле. Лежеше на канапето, покрит с едно смъкнато перде, и бълнуваше нещо неразбрано. Масата бе преобърната, наред стаята в локва спирт се търкаляше счупена бутилка и навсякъде бяха разхвърляни смачкани мокри дрехи. Приближих до Римайер и седнах така, че да не изпускам от погледа си Оскар, който застана до прозореца, опрял задник в перваза. Очите на Римайер бяха отворени. Наведох се над него.

– Римайер – извиках му. – Аз съм, Иван. Познавате ли ме?

Той тъпо ме гледаше в лицето. Под четината на брадичката му личеше прясно ожулено място.

– Ти вече там... – измърмори той. – Риболовците... тъй дълго... не става... Ти не се обиждай... Много пречеше... Не търпя...

Той бълнуваше. Погледнах Оскар. Оскар жадно слушаше, протегнал шия.

– Не е хубаво, когато се събуждаш... – бърбореше Римайер. – На никого... да се събужда... Започват... тогава да не се събуждаш...

Оскар не ми харесваше все повече и повече. Не ми харесваше, че слуша бълнуването на Римайер. Не ми харесваше, че се бе озовал тук при мен. И още не ми харесваше прясно ожулената брадичка на Римайер. Рижа муцуно, помислих си, като гледах Оскар, как да се отърва от тебе?

– Трябва да се извика лекар – казах аз. – Защо не сте извикали лекар, Оскар? Според мен това е делириум тременс...

Веднага съжалих за казаното. Римайер за мое голямо учудване изобщо не миришеше на алкохол и Оскар очевидно добре знаеше това. Той се ухили и попита:

– Делириум тременс? Сигурен ли сте?

– Трябва незабавно да се извика лекар – повторих аз. – И болногледачки.

Посегнах към телефонната слушалка. Той моментално се хвърли към мен и сложи длан върху ръката ми.

– Защо вие? – каза. – По-добре аз да извикам лекар. Вие сте отскоро тук, а аз познавам отличен лекар.

– Какъв лекар можете да познавате вие... – възразих аз, гледайки ожулените кокалчета на пръстите му. Те също бяха прясно ожулени.

– Отличен лекар. Тъкмо специалист по алкохолно натравяне.

– Ето, виждате ли – казах. – А може би Римайер изобщо няма алкохолно натравяне.

Римайер изведнъж каза:

– Така заповядах... Алзо шпрахт Римайер... Насаме със света...

Погледнах го. Той говореше високомерно, но очите му бяха затворени, а лицето с бръчките на увисналата посивяла кожа изглеждаше жалко. Гад, помислих си за Оскар, и има наглостта да стърчи тук. Изведнъж ми хрумна една чудовищна мисъл, която в този момент ми се стори съвсем на място – да сваля Оскар с удар в слънчевия сплит, да го завържа и да го принудя незабавно да каже всичко, което знае. Вероятно той знае много. А може би всичко. Той ме гледаше и в безцветните му очи имаше страх и омраза.

– Добре – казах. – Нека администраторът извика лекар.

Той дръпна ръката си и аз позвъних на администратора. Седях до Римайер и чаках лекаря, а Оскар ходеше от ъгъл в ъгъл, прескачайки локвата спирт. Следях го с крайчеца на очите си. Изведнъж той се наведе и вдигна нещо от пода. Нещо малко и пъстро.

– Какво е това? – попитах равнодушно.

Той се поколеба малко и хвърли в скута ми плоска кутийка с пъстро етикетче.

– А! – възкликнах аз и погледнах Оскар. – „Девон“.

– „Девон“ – повтори той. – Странно, че е тук, а не в банята, нали?

По дяволите, помислих си. Май бях твърде зелен, за да се бия открито с него. Много малко знаех.

– Какво странно има – казах наслуки. – Нали вие, струва ми се, разпространявате този репелент. Навярно е мостра, която е изпаднала от джоба ви.

– От джоба ми? – той страшно се учуди. – А, вие имате предвид, че аз... Само че аз отдавна изпълних всички поръчения и сега просто си

почивам. Но ако се интересувате, мога да ви помогна.

– Много интересно – рекох аз. – Ще се посъветвам...

За съжаление в този момент вратата се отвори и се появи лекарят, съпроводен от две сестри.

Лекарят се оказа решителен човек. Той с жест ме изхвърли от леглото и отметна пердето, с което бе покрит Римайер. Римайер лежеше съвършено гол.

– Да, разбира се... – отрони лекарят. – Отново... – Той вдигна клепачите на Римайер, дръпна долната му устна, напипа пулса. – Сестра, кордеин... И извикайте камериерките, да оближат тая конюшня до блясък... – Изправи се и ни погледна. – Роднини ли сте?

– Да – отвърнах аз. Оскар премълча.

– В безсъзнание ли го намерихте?

– Той лежеше и бълнуваше – рече Оскар.

– Вие ли го пренесохте тук?

Оскар се забави.

– Аз само го покрих с пердето – отговори той. – Когато дойдох, той лежеше, както сега. Страхувах се, че ще настине.

Известно време лекарят го гледаше, после каза:

– Впрочем това е без значение. Можете да си вървите. И двамата. При него ще остане болногледачка. Довечера можете да позвъните. Всичко най-хубаво.

– Какво му е, докторе? – попитах.

Лекарят вдигна рамене.

– Нищо особено. Преумора, нервно изтощение... Освен това той явно твърде много пуши. Утре ще бъде в състояние да се движи и тогава ще го отведете у дома му. За него е вредно да остава тук. При нас е твърде весело. Довиждане.

Излязохме в коридора.

– Да отидем да пийнем – предложих аз.

– Забравили сте, че не пия – отвърна Оскар.

– Жалко. Цялата тази история така ме разстрои, че ми се иска да пийна. Римайер винаги е бил такъв здравеняк...

– Напоследък нещо се предаде – каза Оскар предпазливо.

– Да, трудно го познах, като го видях вчера...

– Аз също – додаде Оскар. Не вярваше на нито една моя дума. И аз не му вярвах.

– Къде сте отседнали? – попитах.

– Тук – рече Оскар. – Един етаж по-долу, осемстотин и

седемнадесети апартамент.

– Жалко, че не пиете. Можем да отидем у вас и хубаво да си поговорим.

– Да, нямаше да е зле. Но за съжаление много бързам. – Той помълча. – Знаете ли, дайте ми вашия адрес, утре сутринта ще се върна и ще се отбия при вас. Около десет – удобно ли е? Или вие ще ми позвъните...

– Защо не... – Дадох му адреса си. – Честно казано, „Девонът“ много ме интересува.

– Мисля, че ще се разберем – каза Оскар. – До утре.

Той изтича надолу по стълбите. Действително бързаше. А аз се спуснах с асансьора във фойето и пратих телеграма на Мария: „До брат ми много зле се чувствавам самотен старая се да се държа Иван.“ Наистина се чувствавах самотен. Римайер отново излезе от играта – поне за денонощие. Единственото, което ми намекна, бе съветът по отношение на риболовците. Нищо определено няхах. Съществуваха риболовци, които обитаваха някакво старо метро; съществуваше „Девон“, който може би се отнасяше по някакъв начин до задачата ми, но със същия успех можеше и да няма нищо общо с нея; съществуваше Оскар, явно свързан с „Девона“ и с Римайер, фигура доста неприятна и зловеща, но несъмнено само една от множеството неприятни и зловещи фигури на местните безоблачни хоризонти; съществуваше още някакъв Буба, снабдил с „Девон“ порестия нос... В края на краищата аз съм тук само от едно денонощие, помислих си. Има време. В края на краищата и на Римайер все още може да се разчита, и Пек може би ще успее да го намеря... Изведнъж си спомних вчерашната нощ и изпратих телеграмата на Зигмунд: „Концертът на самодейността двадесет и осми подробности не зная Иван.“ После повиках администратора и попитах как най-бързо мога да стигна до старото метро.

Глава девета

- Да бяхте дошли довчера, сега е много рано.
- Искам сега.
- Зор имате значи... А може би сте сбъркали адреса?
- Не, не съм сбъркал.
- И точно сега искате?
- Точно сега. И не по-късно.

Той зацъка с език и подръпна долната си устна. Беше набит, як, с валчеста, гладко избръсната глава. Говореше, като едва мърдаше език и уморено въртеше очи под клепачите. Според мен не си беше доспал. Приятелят му, който седеше в креслото зад преградата, явно също не си беше доспал. Но той изобщо не продумваше и даже не гледаше към мен. Помещението бе мрачно, спарено, с отлепен от стената цокъл. От тавана на мръсен шнур висеше посивяла от прах лампичка без абажур.

– Защо все пак не дойдете по-късно? – изфъфли валчестата глава. – Когато идват всички...

- Сега ми се ще... – скромно настоях аз.
- Щяло му се... – Той порови в чекмеджето. – Ей на, и бланки нямам... Ел, имаш ли бланки?

Ел мълчаливо се наведе и измъкна някъде изпод преградата смачкан лист хартия. Валчестата глава се прозя и каза:

– Идвате ни в туй, ни в онуй време... Никакъв народ няма, момичета също... спят още... Никаква веселба... – Той ми подаде бланката. – Попълнете и се подпишете. Ние с Ел ще се разпишем като свидетели. Дайте парите... не се безпокойте, при нас грешка няма. Някакви документи имате ли?

- Никакви.
- Това е добре.

Прегледах бланката. „С настоящото аз, долуподписаният (празно място), в присъствието на свидетелите (по-голямо празно място) настойчиво моля да бъде подложен на приемни изпитания за получаване званието член на дружеството ДОЦ. Подпис на молителя. Подписи на свидетелите.“

- Какво е ДОЦ? – попитах.
- Така сме регистрирани – отвърна валчестата глава, докато броеше парите.

– Но ДОЦ трябва да значи нещо?

– Един дявол знае... Това е било преди мене. ДОЦ си е ДОЦ... Ти знаеш ли, Ел? – Ел лениво поклати глава. – Хайде, не ви ли е все едно...

– Абсолютно все едно ми е – рекох аз, попълних името си и се подписах.

Валчестата глава погледна, също вписа името си, подписа се и подаде бланката на Ел.

– Изглежда, сте чужденец – каза той.

– Да.

– Прибавете и домашния си адрес. Имате ли роднини?

– Не.

– Тогава не трябва. Готово ли е, Ел? Сложи го в папката... Е, тръгваме ли?

Той вдигна преградата и ме поведе към масивна квадратна врата, останала сигурно още от времето, когато метрото е било оборудвано като атомно скривалище.

– Няма никакъв избор – рече той, сякаш се оправдаваше. Изтегли резето и с усилие превъртя ръждивата ръчка. – Ще вървите направо по коридора, а после сам ще видите.

Стори ми се, че отзад Ел се изсмя. Обърнах се. В преградата пред него бе вграден малък екран. На екрана нещо се движеше, но не разбрах какво. Валчестата глава натисна с цялата си тежест ръчката и отмести вратата. Откри се пращен проход. Валчестата глава се послуша няколко секунди, после повтори:

– Направо по този коридор.

– А какво ще стане там? – попитах аз.

– Каквото поискахте, това и ще получите... Или може би се отказвате?

Цялата тази работа явно не бе онова, което ми трябваше, но както се знае, никой нищо не научава, докато не опита сам. Прекрахих високия праг и вратата с щракване се затвори след мен. Чух как дръпнах резето.

Коридорът бе осветен от няколко оцелели лампи. Бе влажно, по циментовите стени беше избила плесен. Постоях, като се послушвах, но не се чуваше нищо друго, освен как от време на време падаха капки. Внимателно тръгнах напред. Натрошената циментова настилка скърцаше под краката ми. Коридорът скоро свърши и аз се озовах в сводест бетонен тунел, където вече почти нямаше осветление. Когато очите ми свикнаха с полумрака, различих релсов път. Релсите бяха ръждиви, помежду

им тъмнееха локви застояла вода. Под свода се точеха провиснали проводници. Влагата пронизваше до кости и миришеше отвратително – на мърша или на развалена канализация. Не, изобщо не бе онова, което ми трябваше. Не исках да си губя напразно времето и ми хрумна да се върна и да кажа, че ще дойда друг път. Но реших – просто от любопитство – да повървя още малко в тунела. Тръгнах надясно, където в далечината мъждукаха лампи. Прескачах през локвите, спяхах се в прогнилите траверси, омотавах се в разкъсаните кабели. Като стигнах до лампата, отново спрях.

Релсовият път бе разглобен. Траверсите се търкаляха покрай стени-те, а на празното платно зееха дупки, пълни с вода. После видях релсите. Никога още не бях виждал релси в подобно състояние. Някои бяха усукани като тирбушон. Излъскани до блясък, те приличаха на огромни свредели. Други с огромна сила бяха забити в платното и в стените на тунела. А трети бяха завързани на възел. Мравки полазиха по кожата ми, като видях това. Обикновени възли, възли с панделка, възли с две панделки, като връзки за обувки... Бяха сиви от обгарянето.

Погледнах напред, в дълбочината на тунела. Оттам лъхаше на гни-лоч, мътните жълти светлинки на оскъдните лампи равномерно мигаха, сякаш нещо люшкано от течение, ту ги засланияше, ту ги откриваше. Нервите ми не издържаха. Разбирах, че това е само глупашка шега, но не можех да направя нищо със себе си. Клекнах и се огледах. Скоро на-мерих онова, което търсех – парче железен прът, дълго около метър. Взех го под мишница и тръгнах по-нататък. Желязото бе студено, влаж-но и грапаво от ръждата.

Полегатата мигаща светлина на далечните лампи озаряваше хлъзга-вите, блестящи от влагата стени. Бях вече забелязал по тях странни кръгли следи, но отначало не им обърнах внимание, а после се заинтере-сувах и приближих да ги разгледам. По стената, докъдето погледът сти-гаше, се точеха два реда кръгли следи, на разстояние от по един метър. Сякаш по стената бе тичал слон, и то не много отдавна – в края на една такава следа едва мърдаше смачкана бяла скрипя. Стига, помислих си, време е да се връщам. Погледнах навътре в тунела. Сега под лампите яс-но се виждаха черни люлеещи се гирлянди. Хванах пръта по-удобно и тръгнах напред, като се държах близо до стената.

Това също правеше впечатление. Под свода на тунела се точеха провиснали кабели, а по тях, свързани за опашките и събрани в тежки настръхнали гроздове, се полюляваха на течението стотици мъртви плъ-хове. Дребните им оголени зъби страшно блестяха в полумрака,

вкочанените лапички стърчаха на всички страни и тези гроздове в дълги гнусни гирлянди чезнеха в тъмнината. Гъста отвратителна смрад се спускаше от свода и се стичаше по тунела – подвижна, гъста като кисел...

Раздаде се пронизителен писък и в краката ми изведнъж се хвърли огромен плъх. После още един. И още. Отстъпих назад. Те изскачаха оттам, от тъмното, където нямаше нито една лампа. И изведнъж оттам на тласъци тръгна топъл въздух. Усетих с лакътя си празнота в стената и се вмъкнах в ниша. Под токовете ми завреца и се замята нещо живо – без да гледам, го отпъдих с железната си пръчка. Не ми беше до плъхове, защото чух, че някой тежко и отпуснато бяга по тунела, шляпайки из локвите. Ама че се натопих, помислих си. Железният прът ми се стори толкова лек и нищожен в сравнение със завързаните на възел релси. Това не ти е летяща пиявица... И не е динозавър от Конго... Само да не е гигантопитек, всичко друго, само не гигантопитек. Толкова им е мозъкът на тези магарета – да уловят гигантопитек и да го пуснат в тунела... В тези мигове трудно съобразявах. И неочаквано, ни в клин, ни в ръкав, си помислих за Римайер. Защо ме изпрати тук? Да не би да е полудял?... Само да не е гигантопитек... Той профуча край мене толкова бързо, че не успях да го разгледам. Тунелът ечеше от галопата му. После някъде съвсем наблизко се раздаде отчаяният стържещ писък на хванатия плъх и настъпи тишина. Внимателно погледнах отвътре. Той стоеше на около десет крачки, под самата лампа, и краката ми омекнаха от огромно облекчение.

– Мозъци инициативни – едва не заревах. – Шегаджии самоуки... Как са могли да го измислят! Таланти самородни...

Той чу гласа ми и като вдигна предните си крака, изрече:

– Температурката ни ще бъде два метра тринадесет дюйма, влажност няма, което го няма – няма го...

– Повтори задачата си – казах аз, като приближих.

Той пусна със свистене съгъстен въздух от помпите си, безсмислено размахва крака и се качи на тавана.

– Слизай долу – заповядах строго – и отговори на въпроса ми.

Той висеше над главата ми сред плесенясалите проводници, този отдавна остарял кибер, предназначен за работа на астероидите, жалък и нелеп, целият в дрипи от карбонната корозия и в мастилени петна от черната подземна кал.

– Слизай долу! – изревах аз.

Той ме замери с умрелия плъх и хукна в тъмнината.

– Базалт! – викаше той, постоянно променяйки гласа си. – Псевдо-метаморфични породи! Аз съм над Берлин! Как ме чувате? Време е за сън!

Хвърлих пръчката и тръгнах след него. Той дотича до следващата лампа, спусна се долу и започна бързо като куче да рие бетона с работните си манипулатори. Горкият, и в най-доброто си време мозъкът му е бил способен за нормална работа само при тегло една стотна от земното, а сега той бе напълно невменяем. Наведох се над него и бръкнах под бронята му да намеря регулатора. „Ама че идиоти“ – казах гласно. Регулаторът бе сплескан, сякаш ударен от чук. Той спря да копае и ме хвана за крака.

– Стоп! – креснах аз. – Спри!

Той спря, легна на една страна и басово съобщи:

– Тоя ми омръзна до смърт, Ел. Да имаше малко бренди...

Вътре в него щракнаха контакти и засвири музика. Като съскаше и свистеше, той изпълни „Марша на ловците“. Гледах го и мислех колко е глупаво и отвратително всичко това, колко е смешно и страшно едновременно. Ако не бях астронавт, ако се бях изплашил и побягнал, той сигурно щеше да ме убие... А нали тук никой не знаеше, че съм бил астронавт. Никой. Нито един човек. И Римайер също не знаеше, че съм бил астронавт...

– Стани – казах аз.

Той забръмча и започна да рови стената, тогава се обърнах и тръгнах обратно. През цялото време, докато вървах до завоя на коридора, го чувах да трещи и дрънчи в камарата изпотрошени релси, да съска с електрожена и да дърдори глупости, променяйки гласа си.

Противоатомната врата бе вече отворена. Прекрачих прага и я тръшнах след себе си.

– Как е? – попита валчестата глава.

– Тъпо – отвърнах.

– Но аз не знаех, че сте астронавт. Работили ли сте в космоса?

– Работил съм. Въпреки всичко е тъпо. За глупаци. За неграмотни екзалтирани глупаци.

– За какви?

– Екзалтирани.

– Аа... Е, недейте така. На мнозина им харесва. А по принцип ви казах да дойдете вечерта. Малко развлечения имаме за сам човек... – Той наля уиски и прибави сода от сифона. – Искате ли?

Взех чашата и се облакътих на преградата. Със залепена на устната

му цигара Ел мрачно гледаше екрана. Там се мятаха хлъзгави стени на тунела, усуканите релси, черните локви, летяха искри от електрожена.

– Това не е за мен – заявих аз. – Нека така се забавляват счетоводителите и бръснарите. Разбира се, нямам нищо против тях, но на мене ми трябва нещо, което никога през живота си не съм виждал.

– Значи сам не знаете какво искате – каза валчестата глава. – Тежък случай. Извинявам се, да не сте интел?

– А какво е това?

– Не, да не си помислите нещо, пред оная, дето ще ни прибере накрая, всички сме равни. Мисълта ми беше само, че интелите са най-капризните клиенти, това е. Нали така, Ел? Дойде, да кажем, въпросният счетоводител или бръснар и много добре знае какво иска. Искане да му се разиграе кръвта, да се поизпъчи и той, да накара момичетата да пицят, да сочат всички дупките по кожата му... Това са обикновени момчета, на всеки му се ще да се почувствува мъж. Щото какъв е нашият клиент? Особени способности няма, пък и не му трябват... Едно време например четох в една книга, поне си завиждали помежду си, на съседа, вика, всичко му е по мед и масло, а аз за хладилник не мога да събера – това търпи ли се? И се захапвали, разбираш ли – за парцали, за пари, за изгодно място... Живота си залагали! Който бил с по-здрав юмрук или с по-хитра глава, той надвивал... А сега животът стана охолен, тих, всичко има в изобилие. Къде да се изявиш? Аз не съм каракуда, аз все пак съм човек, скучно ми е, а сам нищо не мога да измисля. Че за това трябват големи способности – да измисляш! За това трябва планина от книги да прочетеш, а опитай се да ги четеш, когато ти призлява от тях... Да се прославя там в световен мащаб или да измисля нещо като машина – това и през ум няма да ми мине, а и да ми мине – каква полза? Общо взето, на никого не си нужен, даже на жена си и на собствените си деца не си нужен, ако поразмислиш, нали така, Ел? А и на теб никоой не ти трябва. Ей на, умните хора ще измислят значи за теб нещо новичко, ту тези ароматери, ту трансисти, ту нов танц... Ето и питие ново измислили... „пор“ му викат – изцъкли очи и е доволен... А докато не се натряска, животът му прилича на дъждовна вода. Мъкне се тук при нас един интел и всеки път се оплаква – животът, вика, е блудкав, момчета... А аз оттук излизам герой! След една партия преферанс, да кажем, или „един срещу дванадесет“ съвсем по друг начин гледам на себе си. Нали така, Ел? Отново всичко ми се услажда – мадамите, кльопачката, виното...

– Да – казах аз съчувствено. – Разбирам ви добре. Но за мен и това е блудкаво.

– Слег му трябва – басово се обади Ел изведнъж.

– Какво, какво? – попитах.

– Слег, казвам.

Валчестата глава целият се намръщи.

– Я стига, Ел. Какво ти става днес...

– Да му скоча на фасона – каза Ел. – Не ги обичам тях... Всичко му е блудкаво, нищо не му е наред.

– Не го слушайте – рече валчестата глава. – Не е спал цяла нощ, уморен е...

– Не, защо? – възразих аз. – Много е интересно. Какво е това слег?

Валчестата глава отново се намръщи.

– Това е нещо неприлично, разбирате ли? – отвърна той. – Вие не го слушайте Ел, той е добро момче, обикновено, но като нищо може да наругае човека. А тази дума не е хубава. Навъдиха се сега едни, пишат я навсякъде по стените. Какви хулигани, а? Сополанковци, хабер си нямат какво е, а пишат... Ей на, вижте, стъргахме преградата... Гад някакъв я беше издълбал, ако го бях хванал, жив щях да го одера... Че при нас и жени идват.

– Ти му кажи – обърна се Ел към валчестата глава – да си намери слег и да миряса. Да открие Буба...

– Запуши я тая уста, Ел! – каза валчестата глава сърдито. – Не го слушайте...

Като чух името на Буба, отново напълних чашата си и се наместих по-удобно.

– Но какво в края на краищата е това – попитах, – някакъв таен порок?

– Таен! – басово отвърна Ел и неприятно се ухили.

Валчестата глава също се засмя.

– У нас няма нищо тайно – рече той. – Какви тайни може да има, когато народът от петнайсет години само фирка. Тези глупаци, интелитите, все някакви секрети измислят... На двадесет и осми някаква бъркотия искат да организират, шепнат си, оня ден миномети закараха извън града, там ги крият, значи, като деца, ей богу! Нали така, Ел?

– Що не му кажеш – добрият обикновен момък Ел си знаеше своето, – що не му кажеш да върви по дяволите. Какво се застъпваш за него? Кажи му да върви при Буба в „Оазис“ и стига приказки.

Той хвърли на преградата портфейла ми и бланката. Допих си уискито.

– Разбира се, както искате – сериозно каза валчестата глава, – ваша

работа, но ви съветвам да се държите по-далеч от тези неща. То всички може да стигнем дотам, но колкото по-късно, толкова по-добре. Не мога даже да ви го обясня, но разбирам, че е като да влезеш в гроба – никога не е късно и винаги е рано.

– Благодаря – казах аз.

– Тоя и благодари на всичко отгоре! – Ел отново се ухили. – Виждал ли си такова нещо? Да благодари!

– Удържахме си три рубли – рече валчестата глава. – А бланката скъсайте. Не, дайте, аз ще я скъсам. Не дай си боже да ви се случи нещо и полицията право тук ще довтаса.

– Ако бъдем откровени – казах, като прибирах портфейла си, – не разбирам все пак как не са ви затворили още кантората.

– Че при нас всичко е честно и почтено – отвърна валчестата глава. – Ако не искаш – никой не те кара насила. А ако ти се случи нещо – сам си виновен.

– Наркоманите също никой не ги насилва – възразих аз.

– Е, намерихте с какво да сравнявате. Наркотиците са бизнес, користо нещо...

– Ами хайде, довиждане – казах аз. – Благодаря ви, момчета. Къде казахте да търся Буба?

– В „Оазис“ – избоботи Ел. – Снекбара. Изчезвай.

– Много си учтив, приятелче, чак сърцето ми се къса.

– Изчезвай, изчезвай – повтори Ел. – Интел миризлив.

– Не се вълнувай, драги – рекох, – ще вземе да ти се появи някоя язва. Пази си стомаха, по-скъпо от стомаха нямаш. Нали така?

Ел започна бавно да се надига зад преградата и аз си тръгнах. Отново ме заболя рамото.

На улицата валеше едър топъл дъжд. Листата на дърветата блестяха мокри и весели, миришеше на свежест, озон и буря.

Спрях такси и казах – „Оазис“. По цялата улица струяха свежи ручейчета и градът бе толкова красив и уютен, че бе неприятно даже да се мисли за плесенясалото изоставено метро.

Дъждът плъснеше с пълна сила, когато изскочих от колата и прескачайки тротоара, нахлух в „Оазис“. Беше пълно с народ, почти всички се хранеха, даже барманът зад плота сърбаше супа, наместил паничката си между чашите. Тези, които се бяха наобядвали, пушеха и разсеяно гледаха към улицата през залатата от вода витрина. Приблжих се до плота и тихо попитах тук ли е Буба. Барманът сложи лъжицата и огледа залата.

- Не – каза. – Но вие се наобядвайте, той скоро ще дойде.
- Колко скоро?
- След около двадесет минути, до половин час.
- Аха – рекох. – Тогава ще обядвам, а после ще ви се обадя и вие ще ми го покажете.
- Тъхъ – измърмори барманът и се върна към супата си.

Взех поднос, избрах си нещо за ядене и седнах до прозореца, по-далеч от другите посетители. Искях да поразмисля. Бе се събрал достатъчно материал за анализ. Струваше ми се, че кръгът се затваря. Кутийките с „Девон“ в банята. Порестият нос говореше за Буба и за „Девон“ (шепнешком). Добрият обикновен момък Ел говореше за Буба и за слег... Ясно очертан кръг: банята – „Девон“ – Буба – слег. Нещо повече. Почернелият от слънцето мускулест момък ме предупреди, че девонът и всичко останало е гадост над гадостите, а адептът на социалния мазохизъм с валчестата глава не виждаше разлика между слега и гроба. Като че ли всичко съвпада. Като че ли е онова, което търсим... И ако е така, Римайер правилно ме изпрати при риболовците... Римайер, казах си. Защо ме изпрати при риболовците, Римайер? При това заръча да не капризнича и да правя каквото ми наредят... Нали не знаеше, че съм астронавт, Римайер. А даже и да знаеше, нали там има не само един смахнат кибер, там има партии преферанс и „един срещу дванадесет“. Нещо не ти харесах, Римайер... С нещо ти попречих. Но не, казах си, това не може да бъде. Просто ти не ми се довери, Римайер. Просто аз още нещичко не зная. Например не зная какъв е тоя Оскар, който търгува в курортния град с „Девон“ и който е свързан с теб, Римайер. И сигурно преди нашия разговор в асансьора ти си се срещал с него... Не искам да мисля за това. Той лежи като мъртвец, а аз му хвърлям такива ужасни обвинения и той даже не може да се оправдае... Изведнъж почувствувах неприятен студ отвътре. Е, добре, ще изловим тази шайка. И какво ще се измени? Трансито ще остане, клепоухият Лен както преди няма да спи нощем, Вузи ще се прибира вкъщи ужасно пияна, а митничарят Пети, кой знае защо, ще пада по очи в натрошени стъкла... И всички ще се грижат за „благо на народа“. Едни ще ги поливат със сълзотворен газ, други ще ги забиват до шия в земята, трети ще ги превръщат от маймуни в нещо, което напълно може да мине за хора... А после трансито ще излезе от мода и на народа ще подарят супертрансита, и вместо конфискувания слег ще подхвърлят суперслега. Всичко ще бъде за благо на народа. Весели се, Страна на глупците, и не мисли за нищо!...

На съседната масичка се настаниха с подносите си двама души в

пелерини. Единият от тях ми се стори сякаш познат. Имаше породисто високомерно лице и ако не беше дебелият бял лейкопласт на лявата му скула, непременно бих го познал – във всеки случай такова усещане имах. Вторият беше румен, силно плешив човек, с неспокойни жестове. Те разговаряха тихо, но не защото искаха да скрият нещо, и отлично се чуваха от мястото, където седях.

– Разберете ме правилно – настояваше руменият, като припряно унищожаваше шницела. – Изобщо не съм против театрите и музеите. Но асигнациите за градския театър през миналата година останаха недоизползвани, а в музеите ходят само туристи...

– И крадците на картини – вметна човекът с лейкопласта.

– Оставете това, моля ви. Ние нямаме картини, които си струва да бъдат откраднати. Слава богу, засега още не са се научили да синтезират сикстински мадони от стърготини. Искам да ви обърна внимание на това, че разпространението на културата в наше време трябва да върви по съвсем друг път. Културата трябва не да влиза в народа, а да излиза от него. Народни хорови капели, самодейни кръжоци, масови игри – ето какво е нужно на нашата публика...

– На нашата публика ѝ трябва добра окупационна армия – рече човекът с лейкопласта.

– Ах, не говорете така, моля ви, та вие не мислите така... Обхватът на населението в кръжоци е недопустимо нисък. Боела ми се оплакваше вчера, че на четенията ѝ идва само един човек, и то, изглежда, с матримониални намерения. А ние трябва да отвлечаме народа от трансита, от алкохола, от сексуалните развлечения. Трябва да повдигаме духа...

– Какво искате от мене? – прекъсна го човекът с лейкопласта. – Да подкрепя днес вашия проект срещу това магаре, нашия уважаем кмет? За бога! Абсолютно ми е все едно! Но ако искате да знаете мнението ми за духа, то дух няма, скъпи господин съветник! Духът отдавна е загинал! Удави се в тлъстия търбух. И на ваше място аз бих се съобразявал с това и само с това!

Руменият човек изглеждаше сразен. Известно време мълча, после се завайка:

– Боже мой, боже мой, с какво сме принудени да се занимаваме! Но кажете, нали някой все пак лети към звездите! Някъде строят мезонни реактори! Някъде създават нова педагогика! Боже мой, съвсем скоро разбрах, че ние даже не сме провинция, ние сме резерват! В очите на целия свят ние сме резерват на глупостта, невежеството и порнокрацията. Представете си, в нашия град втора година живее професор Рубинщайн.

Социален психолог, световноизвестен. Той ни изучава като животни... „Инстинктивната социология на разлагащите се икономически формации“ – така се нарича трудът му. Интересува го човекът като носител на първобитни инстинкти и ми се оплака колко трудно му е било да събира материал в страните, където инстинктивната дейност е изопачена и потисната от възпитателната система. А у нас той е на върха на щастието! Според думите му у нас изобщо не съществува друга дейност освен инстинктивната. Бях оскърбен, беше ми срамно, но боже мой, какво можех да му възразя?... Вие ще ме разберете. Вие сте умен, приятелю, зная, че сте студен човек, но не мога да повярвам, че до такава степен ви е все едно...

Човекът с лейкопласта високомерно го гледаше и изведнъж бузата му трепна. Веднага го познах – бе същият тип с монокъла, който снощи при меценатите така ловко ме обля със светещата гадост. Ах, ти, кучи сине! – помислих си. – Ах, ти, крадецо! Окупационна армия му трябвала! Духът, виждате ли, се удавил в тлъстини...

– Извинете, господин съветник – гнусливо произнесе човекът с лейкопласта. – Разбирам всичко и именно затова ми е свършено ясно, че около нас е маразъм. Последни конвулсии. Еуфория.

Станах и се приближих до тяхната масичка.

– Ще разрешите ли? – попитах.

Те учудено ме изгледаха. Седнах.

– Моля да ме извините – казах. – Всъщност аз съм турист и съм отскоро тук, а вие, струва ми се, сте местни хора и имате някакво отношение към градското управление... Затова се реших да ви обезпокоя. Все чувам наоколо – меценати, меценати... А какво е това, никой не може да ми обясни като хората...

Бузата на човека с лейкопласта отново трепна. Очите му се разшириха – той също ме позна.

– Меценатите ли? – отзова се руменият съветник приветливо. – Има, има такава варварска организация у нас. Много жалко, но има. (Аз кимах и разглеждах лейкопласта. Моят познат вече се бе съвзел и с предишния си високомерен вид ядеше желе.) Всъщност това са съвременни вандали. Просто ми е трудно да намеря друга дума. Те купуват с вноските си откраднати картини, скулптури, ръкописи на непубликувани книги, патенти и ги унищожават. Представяте ли си колко е отвратително? Те изпитват някаква патологична наслада от унищожаването на шедеври на световната култура. Събират се в голяма, добре облечена тълпа и бавно, премислено, сладострастно унищожават...

– Ай-ай-ай-ай! – казах аз, без да свалям очи от лейкопласта. – Та такива трябва да се бесят с главата надолу.

– Ние ги преследваме! – възкликна руменият съветник. – Законът ги преследва. За съжаление не можем да преследваме артиците и гнусниците, те всъщност не нарушават никакви писани закони, но що се отнася до меценатите...

– Свършихте ли вече, господин съветник? – попита човекът с лейкопласта. Мене ме игнорира.

Руменият се сепна.

– Да-да, време е да вървим. Извинете – обърна се той към мен, – имаме заседание в градската управа...

– Барман! – с метален глас викна човекът с лейкопласта. – Моля ви, повикайте такси.

– Отдавна ли сте в града? – попита руменият.

– Втори ден – отговорих.

– И на вас... харесва ли ви?

– Красив град.

– Мда – измънка руменият.

Помълчахме. Човекът с лейкопласта нахално сложи на окото си монокъла и измъкна цигара.

– Боли ли? – попитах съчувствено.

– Кое именно? – надменно процеди той.

– Скулата – казах. – И освен това трябва да ви боли черният дроб.

– Мене никога нищо не ме боли – отвърна той и монокълът му блесна.

– Нима се познавате? – учуди се руменият.

– Слабо – рекох аз. – Неотдавна поспорихме за изкуството.

Барманът се обади, че таксито е дошло. Човекът с лейкопласта веднага стана.

– Да вървим, господин съветник – каза той.

Руменият объркано ми се усмихна и също стана. Тръгнах към изхода. Изпратих ги с очи и се отправих към бара.

– Бренди? – попита барманът.

– Именно – отвърнах. Бях вбесен. – Кои са тези хора, с които токущо разговарях?

– Плешивият е съветник в градската управа, с културата се занимава. А онзи с монокъла е касиерът на градската банка.

– Касиер – рекох аз. – Гад е той, а не касиер.

– Хайде бе? – каза барманът с интерес.

– Хайде, я. Буба дойде ли?

– Още не. И какво станало с касиера?

– Гад и толкова – отвърнах аз. – Крадец.

Барманът се замисли.

– Напълно е възможно – каза. – Изобщо той е барон. Бивш, разбира се. Маниерите му наистина са гадни. Жалко, че не отидох на изборите, можех да гласувам против него... А на вас какво ви е направил?

– Той на вас го е направил – избухнах аз. – А аз пък на него направих нещо. И пак ще му направя. Това е положението.

Барманът кимна, без да разбира нищо, и рече:

– Ще повторим ли?

– Добре – отвърнах.

Той ми наля бренди и събщи:

– Ето че и Буба дойде.

Обърнах се и без малко не изтървах чашата. Познах Буба.

Глава десета

Той стоеше до вратата и се озърташе с такъв вид, сякаш се мъчеше да си спомни къде и защо е дошъл. Изобщо не приличаше на себе си, но аз въпреки това го познах веднага, четири години бяхме седели един до друг в аудиториите на школата и после още няколко години се срещаме едва ли не всеки ден.

- Слушайте – казах на бармана. – Буба ли го наричат?
- Ъхъ – отвърна той.
- Това прякор ли е?
- Откъде да зная? Буба значи Буба. Всички му викат така.
- Пек! – високо се обадох аз.

Присъстващите ме погледнаха. Той също бавно извърна глава и се озърна кой го вика. Но не ми обърна внимание. Изведнъж сякаш си спомни нещо, с трескави движения започна да отгърсва водата от шлифера си, а после, като тътреше крака, се довлече до бара и с усилие се качи на столчето до мене.

– Както обикновено – каза той на бармана. Гласът му бе глух и сподавен, сякаш го бяха хванали за гърлото.

– Чакат ви – рече барманът, като постави пред него чаша спирт и дълбока чинийка, пълна със захар.

Той бавно обърна глава, погледна ме и попита:

– Да? Какво желаете?

Клепачите му бяха възпалени и притворени, в угълчетата на очите се бе събрала слуз. Дишаше през устата си, сякаш страдеше от аденоидит.

– Пек Зенай – тихо произнесох аз, – курсанте Пек Зенай, върнете се, моля ви, от Земята на небето.

Той продължаваше да ме гледа с невидящи очи. После облиза устни и каза:

– Съвипускник?

Стана ми страшно. Той се обърна, взе чашата, бавно изпи спирта и като се давеше от отвращение, започна да яде захарта с лъжица. Барманът му наля втора чаша.

– Пек – повиках го, – не ме ли помниш, приятелю?

Той отново ме погледна.

– А, не... Навярно съм ви виждал някъде...

– Виждал ме бил някъде! – извиках отчаяно. – Аз съм Иван Жилин, наистина ли си ме забравил?

Ръката, която държеше чашата, едва забележимо трепна и това бе всичко.

– Не, приятел – каза той. – Моля за извинение, разбира се, но не ви помня.

– И „Тахмасиб“ не помниш? И Айова Смит не помниш?

– Киселините днес ме побъркват – оплака се той на бармана. – Дайте ми сода, Кон.

Барманът, който слушаше с любопитство, му наля сода.

– Идиотски ден е днес – рече Буба. – Два автомата отказаха, представяте ли си, Кон?

Барманът поклати глава и въздъхна.

– Директорът ругае – продължи Буба. – Извика ме да отговарям и ме наруга. Ще се махна оттам. Пратих го по дяволите и той ме уволни.

– А вие се обадете в профсъюза – посъветва го барманът.

– Остави ги – каза Буба. Изпи содата и изтри уста с ръка. Не ме и поглеждаше.

Седях зашеметен. Съвсем забравих защо ми трябваше Буба. Трябваше ми Буба, а не Пек... Тоест Пек също ми бе нужен, но не този... Този не беше Пек, бе някакъв непознат и неприятен Буба и аз с ужас гледах как той бавно изпи втората чаша спирт и отново започна да се тъпче с пълни лъжици захар. Лицето му се покри с червени петна, той гълташе бързо и слушаше как барманът разпалено говори за футбол... Искаше ми се да викна: Пек, какво се е случило с тебе, Пек, та ти ненавиждаше всичко това!... Сложих ръка на рамото му и помолих:

– Пек, мили, изслушай ме, моля те...

Той се отдръпна.

– Какво искаш, приятел? – Очите му се бяха превърнали в две цепки. – Аз не съм Пек, наричат ме Буба, разбра ли? Вие ме бъркате с някого... Никакъв Пек няма тук... И какво станало тогава с „Носорозите“, Кон?...

Изведнъж си спомних къде се намирам и разбрах, че Пек наистина вече го няма тук, тук е Буба, агент на престъпна организация, и това е единствената реалност, а Пек Зенай е мираж, добър спомен, и трябва по-скоро да го забравя, ако имам намерение да работя... Добре, помислих си, стиснал зъби, нека бъде както вие искате.

– Хей, Буба – казах. – Търся те по работа.

Той бе вече пиян.

– Не разговарям по работа в бара – заяви. – И изобщо аз съм си свършил работата. Край. Нямам повече никаква работа. Обърни се към градската управа, приятел. Там ще ти помогнат.

– Обръщам се към тебе, а не към управата – отсякох. – Ще ме изслушаш ли?

– Нали през цялото време те слушам. Само ми вдигах кръвното.

– Имам малък проблем – рекох. – Трябва ми слег.

Той силно потрепери.

– Ти да не си се побъркал бе, приятел?

– Да бяхте се засрамили – обади се барманът, – чак пък пред хората... Не ви ли е съвестно?

– Запуши си устата – казах му.

– Я по-тихо – заплаши ме барманът. – Май отдавна не са те влачили в полицията? Щото веднъж-дваж и изселват...

– Пука ми на мене, че ще ме изселят – нагло отвърнах аз. – Не си пъхай носа в чужди работи...

– Слегоман миризлив – барманът явно бе разярен, но говореше тихо. – Слег му се приискал. Сега ще извикам сержанта, той ще ти даде един слег...

Буба се смъкна от столчето и припряно се заклати към изхода. Оставих бармана и побързах след него. Той изскочи на дъжда и забравил да вдигне качулката си, започна да се озърта за такси. Настигнах го и го хванах за ръкава.

– Ама какво искаш от мене? – с усилие произнесе той. – Ще повикам полиция.

– Пек – казах аз. – Опомни се, Пек, аз съм Иван Жилин, не може да не ме помниш...

Той непрекъснато се озърташе и току изтриваше с длан водата, която струеше по лицето му. Приличаше на жалък подгонен звяр и аз се стараех да потисна раздражението си, като си повтарях, че това е моят Пек, скъпоценният Пек, незаменият Пек, добрият, умният, веселият Пек, и се опитвах да си го спомня зад пулта на „Гладиатора“, но не можех, защото бе невъзможно да си го представиш някъде другаде, освен в бара, над чашата спирт.

– Такси! – изскимтя той, но колата профуча край нас – беше пълна.

– Пек – помолих го пак, – ела с мен. Ще ти разкажа всичко.

– Оставете ме – рече той, тракайки със зъби. – Никъде няма да отида с вас. Остави ме! Не съм те закачал, нищо не съм ти направил, остави ме, за бога!

– Е, добре – казах. – Ще те оставя. Но трябва да ми дадеш слег и адреса си.

– Не зная за никакъв слег – изстена той. – Какъв ден, господи!...

Накуцвайки с левия си крак, той с е помъкна напред и изведнъж хлътна в някакъв сутерен с красива скромна табела. Последвах го. Седнахме на една масичка и веднага ни донесоха печено месо и бира, макар нищо да не бяхме поръчвали. Буба трепереше, мокрото му лице посиня. Той с отвращение отблъсна чинията и засмука бирата, хванал халбата с две ръце. В сутерена бе тихо и празно, над лъскавия бюфет висеше бяла дъска със златни букви: „Тук се плаща.“

Буба вдигна глава от халбата и измъчено каза:

– Може ли да си вървя, Иван? Не издържам... Защо са всички тези приказки? Пусни ме, моля те...

Хванах го за ръката.

– Пек, какво става с теб? Търсих те, адресът ти го няма никъде... Срегнах те съвсем случайно и нищо не разбирам. Как си се забъркал в тая история?... Може би мога да ти помогна с нещо? Може би ние...

Той изведнъж бясно издърпа ръката си от моята.

– Ама че палач – изсъска. – Гестаповец... Дяволът ме домъкна в тоя „Оазис“... Глупави дрънканици, сълзи и сополи... Нямам слег, разбира ли? Имам един, но няма да ти го дам! После какво ще правя – като Архимед ли?... Не те ли е срам? Остави ме, не ме мъчи...

– Не мога да те оставя – казах аз, – докато не получа слег. И твоя адрес. Трябва да поговорим...

– Не искам да разговарям с теб, не разбира ли? С никого за нищо не желая да говоря. Искам да си отида у дома... И няма да ти дам моя слег... Аз да не съм ви фабрика? Ще дам на теб, а после да обикалям целия град...

Мълчах. Разбрах, че в момента той ме ненавижда. Че ако се чувствуваше силен, би ме убил и заминал. Но знаеше, че това не е по силите му.

– Гадина – извика яростно. – Не можеш ли да си купиш сам? Пари ли нямаш? На! На! – Той трескаво започна да рови из джобовете си, като хвърляше на масата медни монети и смачкани хартийки. – Вземай, това ще стигне!

– Какво да купя? От кого?

– Ама че проклето магаре... Абе, този... Как беше... ммм... как беше... О, по дяволите!... – викна той. – Да пукнеш дано! – Бръкна в нагръдния си джоб и измъкна плоско пластмасово калъфче. Вътре имаше

блестяща метална тръбичка, която приличаше на инвариант-хетеродин⁶ за джобни радиоприемници. – На! Плюскай! – Той ми подаде тръбичката. Беше малка, не по-дълга от дюйм, с дебелина един милиметър.

– Благодаря – казах. – И как да я използвам?

Пек ококори очи. Стори ми се, че дори се усмихна.

– Господи – промълви той почти с нежност, – нима нищо не знаеш?

– Нищо не зная – отвърнах.

– Да беше ми казал веднага. А аз си викам, защо ме измъчва тоя?

Имаш ли транзистор? Пъкни я там вместо хетеродина, окачи го някъде в банята или го сложи на поставката, все едно, и карай.

– В банята?

– Да.

– Непременно в банята?

– Ами да! Нужно е тялото непременно да бъде във вода. В гореща вода. Ех, ти, теленцето ми...

– А „Девона“?

– „Девона“ го изсипи във водата. Пет таблетки във водата и една в устата. На вкус са отвратителни, но затова пък после няма да съжالياваш... И непременно пусни във водата ароматизиращи соли. А преди да почнеш, обърни две чашки с нещо по-силничко. Нужно е, за да... как беше... е... да се отпуснеш...

– Тъй – казах аз. – Ясно. Сега всичко е ясно. – Загърнах слега в хартиена салфетка и го сложих в джоба си. – Значи вълнова психотехника?

– Господи, за какво ти е всичко това? – Той вече се бе изправил и надяваше качулката на главата си.

– За нищо – отвърнах. – Колко ти дължа?

– Дреболия, глупости! Да си отиваме по-бързо... За какъв дявол губим време!

Излязохме на улицата.

– Правилно си решил – заяви Пек. – Нима това е свят? Нима в този свят ние сме хора? Лайно, а не свят. Такси! – закрещя той. – Ей, такси! – Тресеше го от възбуда. – И кой дявол ме доведе в „Оазис“?... Нее, сега повече никъде, никъде...

– Дай ми адреса си – казах аз.

– Защо ти е адресът ми?

Приблужи такси. Буба дръпна вратичката.

6. Високочестотен слаб лампов генератор или полупроводник, който служи за създаване на спомагателни незатихващи колебания за целите на радиопредаването. Б.пр.

- Адреса! – повторих, като го хванах за рамото.
– Ама че глупак – рече Буба. – „Слънчева“, единадесет... Ама че глупак – додаде, като седнаше.
– Утре ще намина при теб – казах аз.
Той не ми обръщаше повече внимание.
– „Слънчева“! – викна на шофьора. – През центъра! И по-бързо, за бога!

Колко е просто, помислих, гледайки след колата. Колко просто се оказва всичко! И всичко съвпада. И банята, и „Девона“. И крещящите транзистори, които така ни дразнеха и на които никога не обръщаме внимание. Просто ги изключвахме... Взех такси и поех към къщи.

Ами ако ме е излъгал, помислих си. Просто за да се отърве по-скоро от мене... Впрочем скоро ще го разбере. Той съвсем не прилича на агент разпространител. Та това е Пек... Впрочем не, вече не е Пек. Бедният Пек. Никакъв агент не си ти, просто си жертва. Знаеш къде може да се купи тази гадост, но си само жертва. Слушайте, не искам да разпитвам Пек, не искам да го хващам и блъскам като някакво хулиганче... Наистина той вече не е Пек. Глупости, какво значи не е Пек? Той е Пек... и все пак... ще се наложи... Вълнова психотехника... Но транс – нали това също е вълнова психотехника. Много просто се оказва всичко, помислих си. И две денонощия няма от пристигането ми... А Римайер живее тук от самото начало на размириците. Както го прехвърлиха тогава, така си и остана тук, и всички бяха доволни от него, макар в последните си отчети да пишеше, че в този град и помен няма от това, което търсим. Наистина той има нервно изтощение... и „Девон“ на пода. И Оскар. И той изобщо не се разхленчи да го оставя на мира, а направо ме насочи към риболовците...

Никого не срещнах ни на двора, ни във вестибюла. Беше около пет часът. Минах в кабинета си и позвъних на Римайер. Отговори тих женски глас.

- Как е болният? – попитах.
– Той спи. Не трябва да го безпокоите.
– Няма. По-добре ли е?
– Казах ви, че заспа. И не звънете толкова често, моля ви. Позвъняванията ви го тревожат.
– Ще бъдете ли с него през цялото време?
– Във всеки случай до сутринта. Ако позвъните още веднъж, ще изключи телефона.
– Благодаря ви – казах. – Само не го оставяйте до сутринта. Няма

да ви безпокоя повече.

Сложих слушалката и известно време размишлявах, седнал в удобното меко кресло пред голямото празно бюро. После извадих слега от джоба си и го сложих върху него. Малка блестяща тръбичка, незабележима и съвсем безобидна на вид, обикновена радиочаст. Такива могат да се правят с милиони. Сигурно струват копейки и са много удобни за пренасяне.

– Какво е това? – попита Лен над самото ми ухо. Стоеше до мен и гледаше слега.

– Нима не знаеш?

– От транзистор е – каза той. – Имам такава в моя. През цялото време се разваля.

Измъкнах от джоба си своя транзистор, извадих хетеродина и го сложих до слега. Хетеродинът приличаше на слег, но не беше.

– Не са еднакви – призна Лен. – Но такава нещо също съм виждал.

– Какво?

– Такова като вашето.

Той изведнъж се нацупи и лицето му стана сърдито.

– Спомни ли си? – попитах.

– Не – каза той мрачно. – Нищо не съм си спомнил.

– Е, добре – измърморих. Взех слега и го сложих в транзистора вместо хетеродин. Лен ми хвана ръката.

– Недейте – каза.

– Защо?

Той не отговори, гледайки подозрително транзистора.

– От какво се боиш? – попитах.

– Не се боя, откъде го измислихте...

– Виж се в огледалото – казах и сложих транзистора в джоба си. – Имаш вид, сякаш се страхуваш за мене.

– За вас? – учуди се той.

– Разбира се, че за мене. Няма да е за себе си я... Макар че да, ти още се плашиш от тях... некротични явления.

Той погледна встрани.

– Откъде го измислихте? – каза. – Просто ние така си играем.

Презрително изсумтях.

– Знам ги тия игри! Само едно обаче не знам – откъде в наше време се вземат некротичните явления?

Той се озърташе наоколо, после взе да отстъпва.

– Тръгвам си – рече.

– А, не – спрях го решително. – Хайде да си довършим разговора, щом сме го започнали. Като мъж с мъж. Ти какво си мислиш, и аз разбирам нещичко от тия некротични явления.

– Какво разбирате вие? – Той бе вече до вратата и говореше много тихо.

– Повече от тебе – казах строго. – Но нямам намерение да крещя, та цялата къща да ме чуе. Ако искаш да говорим, ела тук... Аз поне не съм некротично явление... Хайде, сядай на бюрото.

Той се колеба цяла минута, гледайки ме изпод вежди, и всичко, от което се страхуваше, и всичко, на което се надяваше, се изписваше на лицето му, а после изчезваше. Накрая каза:

– Само да затворя вратата.

Изгича в хола, затвори вратата към вестибюла, върна се, плътно затвори вратата на хола и се приближи до мен. Ръцете му бяха в джобовете, лицето – бледно, а щръкналите уши – червени и студени.

– Първо, ти си глупак – заявих аз, като го придърпах до себе си и го сложих между коленете си. – Имало едно време едно момче, толкова напласнено, че гащичките му не изсъхвали дори на плажа, а ушите му от страх били толкова студени, сякаш през нощта ги слагало в хладилника. Това момче през цялото време треперело и така треперело, че когато пораснало, краката му били изкривени, а кожата му – като на оскубан гъсок.

Надявах се, че поне веднъж ще се усмихне, но той ме слушаше много сериозно и много сериозно попита:

– А от какво се страхувало?

– Имало по-голям брат, добър човек, но много обичал да пие. И както често се случва, пияният брат изобщо не приличал на трезвия. Изглеждаше твърде странно. А когато погрехвърлял мярката, заприличвал на мъртвец. И това момче...

На лицето на Лен се появи презрителна усмивка.

– Намерил от какво да се страхува... Напротив, когато са пияни, те са добри.

– Кои те? – веднага попитах аз. – Мама? Вузи?

– Ами да. Мама, напротив, сутрин като стане, винаги е ядосана, а сетне пийне вермут, после пак пийне вермут и край. А навечер вече е много добра, защото нощта е близко...

– А през нощта?

– През нощта идва она мазник – неохотно каза Лен.

– Мазникът нас изобщо не ни интересува – делово отбелязах аз. –

Нали не се криеш заради него в гаража?

– Аз не се крия – рече той упорито. – Това е игра.

– Не знам, не знам – подех аз. – Разбира се, на света има неща, от които даже аз се страхувам. Например когато едно момче плаче и трепери. Не мога да гледам, всичко отвътре ми се преобръща. Или когато те болят зъбите, а трябва да се усмихваш, ситуацията е такава – страшно е, дума няма. А има просто глупости. Когато глупаци например от безделие или пресита се гощават с мозък от жива майmunка. Това вече не е страшно, това е просто гадно. Да не говорим, че не са го измислили те. Още преди хиляда години – и също от пресита – го измислили дебелиите тирани от Далечния изток. А днешните глупаци чули за това и се зарадвали. Тъй че трябва да ги съжаляваме, а не да се страхуваме...

– Да ги съжаляваме – каза Лен. – Та те никого не съжаляват. Какво-то поискат, това правят. На тях им е все едно, как не го разбирате... Ако им е скучно, все едно им е чия глава ще отрежат... Глупаци... Денем може и да са глупаци, вие това не го разбирате, ала нощем не са глупаци, прокълнати са всички...

– Как така?

– От целия свят са прокълнати. Покой нямат и няма да имат. Вие нищо не знаете... На вас какво ви е, както сте дошли, тъй и ще си заминете... А те – през нощта са живи, а през деня – мъртви... трупове...

Отидох в хола и му донесох вода. Той изпи пълна чаша и попита:

– Скоро ли ще си заминавате?

– Не, какво говориш – казах, като го тупнах по гърба. – Току-що съм пристигнал.

– Може ли да нощувам при вас?

– Разбира се.

– Отначало имах катинар, но сега тя, не знам защо, ми махна катинара. Защо го махна – не казва...

– Добре – отвърнах. – Ще спиш при мен в хола. Искаш ли?

– Да.

– Ами на, заключвай се там и си спи колкото искаш. Тогава аз ще влизам в спалнята през прозореца.

Той вдигна глава и внимателно ме погледна в очите.

– Мислите, че вратите ви се заключват? Знам всичко тук. При вас също не се заключват.

– Вашите не се заключват – опитах се да отговоря небрежно. – А при мене ще се заключват. За половин час работа.

Той се засмя неприятно, като възрастен.

– Вие самият се боите. Добре, пошегувах се. Заключват се, не се страхувайте.

– Глупаче си ти – казах. – Нали ти обясних, че от нищо такова не се страхувам. – Той изпитателно ме гледаше. – Исках да поправам ключалката в хола заради теб, да спиш спокойно, щом си такъв пъзльо. А аз винаги спя на отворен прозорец.

– Пошегувах се – рече той, – не разбрахте ли?

Помълчахме.

– Лен – попитах го, – какъв ще станеш, когато пораснеш?

– Защо? – каза той, силно учуден. – Какво значение има?

– Как така – какво значение? Все едно ли ти е дали ще бъдеш хик-мик или барман?

– Нали ви казах – всички сме прокълнати. От проклятието спасение няма, как не можете да го разберете, това всеки го знае.

– Добре де – подхванах аз, – и по-рано е имало прокълнати народи. А после се раждали деца, те пораствали и снемали проклятието.

– И как?

– Това е дълга история, приятелю. – Станах. – Непременно ще ти я разкажа. Сега бягай да играеш. Поне през деня играеш ли? Хайде, бягай тогава. А когато залезе слънцето, ела, ще ти постеля.

Той пхна ръце в джобовете и тръгна към вратата. Там спря и подхвърли през рамо:

– А онова нещо по-добре го извадете от транзистора. Знаете ли какво е?

– Хетеродин.

– Никакъв хетеродин не е. Извадете го, че лошо ви чака.

– Защо пък лошо? – попитах.

– Извадете го – настоя. – Ще намразите всички. И ще станете един от прокълнатите. Кой ви го даде? Вузи?

– Не.

Той умоляващо ме погледна.

– Махнете го!

– Така и ще направя – казах. – Ще го махна. Бягай да играеш. И никога не се страхувай от мене, чу ли?

Не ми отвърна и излезе, а аз останах да седя в креслото, сложил ръце на бюрото, и скоро чух как той си намери някакво занимание в люляковия храст под прозорците. Шумолеше, потропваше, мърмореше нещо и тихичко подвикваше, разговаряйки сам със себе си: „... Донесете флаговете и ги поставете тук, и тук, и тук... ето... ето... ето... И тогава се

качих на самолета и отлетях в планините...“ Интересно кога си ляга да спи? – помислих аз. Добре е, ако е в осем или поне в девет, не трябваше да се хващам с него, сега щях да се заключа в банята и след два часа вече щях да знам всичко, но не, не можех да му откажа, я да си представя себе си на негово място... Само че това не е метод, отнесох се снизходително към страховете му, трябваше да измисля нещо по-умно, ала опитай се да го измислиш, това не ти е Анюдинският интернат, ох, що за идиотска история, дето нищо не е като в Анюдинския интернат и изобщо всичко е както не трябва да бъде, и какво ми предстои сега, интересно кой кръг от рая, само да не ме гъделичкат, няма да издържа, интересно, при риболовците също е кръг от рая, навярно меценатството е за аристократите на духа, а старото метро е за по-простите, макар че интелите също са аристократи на духа, а се напиват като свини и повече не са годни за нищо, даже в по-голяма степен не са годни за нищо, твърде много омраза, твърде малко любов, лесно е да се научиш на омраза, а на любов е трудно, и после, любовта твърде много са я омърсили и олигавили, и тя е пасивна, кой знае защо става тъй, че любовта винаги е пасивна, затова пък омразата е винаги активна и поради това много привлекателна, и казват още, че омразата е заложена от природата, а любовта – от ума, от големия ум и все пак добре е да се поговори с интелите, не всички са глупаци и истерици и току-виж, успя да намеря Човека; кое всъщност е добро у природния човек – фунтът сиво вещество, но и това не винаги е добро, така че на човек все му се налага да започва от нулата, а нямаше да е зле, ако се наследяваха социалните признаци; наистина в такъв случай Лен сега щеше да е един малък генерал-полковник; е, не, по-добре без това, по-добре от нулата, той, разбира се, от нищо нямаше да се страхува, но затова пък би плашил другите, дето не са генерал-полковници...

Трепнах, защото видях – на ябълката срещу прозореца седи Лен и внимателно ме гледа. В следващия миг той изчезна, само изпукаха клонки и се посипаха ябълки. За нищо на света не ми вярва, помислих си. На никого не вярва. А аз вярвам ли на някого в този град? Прехвърлих всички, които можах да си спомня. Не, на никого не вярвам. Вдигнах слушалката, позвъних в „Олимпик“ и поисках да ме свържат с осемстотин и седемнадесети апартамент.

– Слушам ви – каза гласът на Оскар.

Мълчах, покрил микрофона с пръсти.

– Слушам! – раздразнено повтори Оскар. – Вече втори път – каза на някого в стаята. – Ало!... Не бе, какви жени мога да имам тук!... – Той

сложи слушалката.

Взех томчето на Минц, легнах на дивана в хола и четох до мръква-не. Много обичам Минц, но изобщо не помня какво четох. Шумно преминаха работниците от нощната смяна. Леля Вайна сложи на Лен вечеря, беше му забъркала овесено брашно с горещо мляко и го тъпчеше. Лен капризничеше, хленчеше, а тя търпеливо и ласкаво го уговаряше. Митничарят Пети също го убеждаваше – с командирски глас, но съвсем добродушно: „Трябва да се яде, трябва да се яде, щом майка казва, че трябва да се яде – действайте...“ Отбиха се двама, ако се съди по гласовете им – лекомислени млади хора, питаха за Вузи и флиртуваха с леля Вайна. Според мен бяха пияни. Притъмня бързо. В осем часа извъня телефонът. Изтичах бос в кабинета и вдигнах слушалката, но отсреща мълчаха. Каквото повикало, такова се обадило. В осем и десет на врата се почука. Зарадвах се, че е Лен, но се оказа Вузи.

– Защо не се отбивате у нас? – възмутено попита тя от прага. Бе облечена с шорти с изрисувана на тях намигаша физиономия, тясна блузка без ръкави, откриваща пъпа, и огромен прозрачен шал, беше свежа и твърда като зелена ябълка. До скомина. – Аз седя и го чакам цял ден, а той се търкаля тук. Да не би да ви боли нещо?

Станах и нахлузих чехлите.

– Седнете, Вузи – потупах дивана до себе си.

– Няма да седна до вас – надули се тя. – Той тук си чете, видите ли... Да беше предложил поне нещо за пиене.

– В бокса има – рекох. – Как е лигавата крава?

– Слава богу, днес я нямаше – отвърна Вузи, като се пхна в бокса. – Днес ми се падна кметницата... Ама че идиотка! Защо, представете си, никой не я обича? Че за какво да я обичат?... С вода ли го искате?... Очите й бели, муцуната червена, задникът като диван – абе, жаба, ей богу... Слушайте, хайде да си направим по един „пор“. Сега всички поркат „пор“.

– Не обичам да правя като всички.

– Виждам. Хората излизат на разходка, а той си се търкаля тук. И на всичко отгоре чете.

– Той е изморен – казах аз.

– Ах, така ли? Тогава да си вървя!

– Но аз няма да ви пусна – хванах я за шала и я придърпах до себе си. – Вузи, вие, моето момиче, само по дамското добро настроение ли сте специалистка, или изобщо? Можете ли да създадете добро настроение на един самотен мъж, когото никой не обича?

– А за какво да ви обичат? – Тя ме огледа. – Жълти очи, нос като картоф...

– Като на крокодил.

– Като на пес... Не ме прегръщайте, не разрешавам. Защо не дойдете при мен?

– А вие вчера защо ме изоставихте?

– Здравсти, аз съм го била изоставила!...

– Сам в чуждия град...

– Аз съм го била изоставила! Че аз после навсякъде ви търсих! На всички разпях, че сте тунгус, а вие изчезнахте – много лошо от ваша страна... Не, не разрешавам! Вчера къде бяхте? Сигурно рибарихте? И днес пак нищо няма да ми разкажете...

– Защо да не ви разкажа? – И подхванах за старото метро. Веднага съобразих, че истината няма да бъде достатъчна, и прибавих хора в метални маски, страшни клетви, мокра от кръв стена, ридаещ скелет – разни неща й надрънках и й дадох да пипне подутината зад ухото ми. Всичко много й хареса.

– Тръгваме веднага – каза тя.

– За нищо на света – отвърнах и легнах.

– Що за маниери? Ставайте веднага и да вървим! Иначе никой няма да ми повярва, а като покажете тази цицина и всичко ще бъде наред.

– А после ще отидем ли на транс? – осведомих се аз.

– Ами да! Знаете ли, оказва се, че това дори е полезно за здравето...

– И ще прием бренди?

– И бренди, и вермут, и „пор“, и уиски...

– Стига, стига... И ще се натискаме в коли със скорост сто и петдесет мили?... Слушайте, Вузи, защо ви е всичко това?

Тя най-после разбра и объркано се усмихна.

– Че какво лошо има? Риболовците също ходят...

– Е, не, нищо лошо няма – рекох. – Но кое му е хубавото?

– Не зная. Всички така правят. Понякога е много весело... И трансито. На трансито винаги всичко се сбъдва...

– Кое всичко?

– Е, не всичко, разбира се... Но каквото си мислиш, каквото би ти се искало да стане, често се сбъдва. Като насън.

– Тогава може би е най-добре да легнем да спим?

– Да, бе! – сърдито каза тя. – В истинския сън такива неща стават... Сякаш не знаете! А на трансито – само онова, което ви се иска!...

– А на вас какво ви се иска?

– Ее... Много неща...

– Все пак? Да речем, че съм вълшебник. И ви казвам – наречете си три желания. Всякакви, каквито искате. Най-приказните. И аз ще ви ги изпълня. Е?

Тя се замисли дълбоко, даже раменете ѝ се отпуснаха. После лицето ѝ се проясни.

– Никога да не остарявам! – заяви тя.

– Отлично – рекох. – Едно.

– Да... – вдъхновено започна тя и млъкна.

Много обичах да задавам този въпрос на познатите си и го задавах при всеки сгоден случай. Няколко пъти даже възлагах на моите момчета съчинения на тема „Три желания“. И винаги ми е било много интересно, че от хиляди мъже и жени, старци и деца само двайсет-трийсет се бяха сетили, че могат да пожелаят нещо не само лично за себе си и за най-близките си, а за големия свят, за човечеството като цяло. Не, това не доказваше, че човешкият егоизъм е неизкореним, желанията не винаги бяха толкова егоистични, а и повечето от запитаните, когато после им посочвах пропуснатите възможности и великите общочовешки проблеми, си даваха сметка и напълно искрено се сърдеха и ме упрекваха, че не съм им казал веднага. Но така или иначе всички започваха отговора си с нещо подобно: „Аз да...“ Проявяваше се вековната подсъзнателна убеденост, че твоите лични желания нищо не могат да изменят в големия свят – независимо дали имаш вълшебна пръчица или не...

– Искам да ми... – отново започна Вузи и отново замълча. Крадешком я наблюдавах. Тя го забеляза, разтегна лице в усмивка и като махна с ръка, каза: – Ей, да ви се не види, наистина... Ама че сте дрънкало!

– Не, не, не – възразих. – Винаги трябва да сме готови за този въпрос. Щото имах един познат, на всички го задаваше, а после се каеше: „Ах, а аз не съобразих, такъв случай изпуснах.“ Така че това е съвсем сериозно. Първото беше никога да не остарявате. А по-нататък?

– Е, какво по-нататък?... Няма да е лошо, разбира се, да имам едно красиво момче, всички да тичат след него, а той да е само с мене. Винаги.

– Превъзходно – отсъдих. – Това второ. И накрая?

По лицето ѝ прочетох, че тази игра вече ѝ омръзна и сега ще ми изтърси нещо напук. И тя го направи. Чак премигнах.

– Да – измънках. – Това, разбира се, да... Само че то става и без вълшебство...

– Зависи! – възрази тя и започна да развива някаква идея, като се

опираше на проблемите на клиентките си. Всичко това ѝ беше много весело и забавно, а аз, след като позорно се смутих, се наливах с бренди с лимонов сок и стеснително се хилех, чувствавайки се стара мома неудачница. Не, ако бяхме в кръчма, знам как да се държа... Ох... Ее... Да-аа! С хубави неща се занимават там в Салоните за добро настроение... Ей, да им се не видеше и бабишкерите!...

– Пфуу – казах накрая. – Вузи, вие ме смущавате... и после аз вече разбрах всичко. Виждам, че без вълшебство действително не може да се мине. Добре, че не съм вълшебник!

– Готино ви подредих! – радостно възкликна Вузи. – А вие какво бихте си пожелали?

Тогава аз също реших да се пошегувам.

– Нищо подобно не ми трябва – казах. – Това не го умея. Аз бих поискал един хубав, свестен слег...

Тя весело се усмихваше.

– Не ми трябва три желания – обясних аз. – Едно ми стига.

Вузи още се усмихваше, но усмивката ѝ стана обърквана, после крива, после тя престана да се усмихва.

– Какво? – каза с жалък глас.

– Вузи!... – извиках, като се надигнах. – Вузи!...

Тя сякаш не знаеше какво да направи. Скочи, после седна, после пак скочи. Събори масичката с бутилките. В очите ѝ имаше сълзи, а лицето ѝ бе нажалено като на дете, което нагло, грубо, жестоко, издевателски са излъгали. Изведнъж прехапа устни и с всичка сила ме удари по лицето – веднъж и още веднъж. И докато аз мигах, Вузи, вече съвсем разплакана, ритна с крак обърнатата масичка и избяга навън. Седях с отворена уста. В тъмната градина изрева мотор, блеснаха фарове, после шумът се понесе през двора, по улицата и затихна в далечината.

Поопипах си физиономията. Ама че шега! Никога през живота си не бях се шегувал така ефектно. Стар бърборко... На ти сега слег...

– Може ли? – попита Лен. Той стоеше на вратата и не бе сам. С него беше мрачно, остригано до голо луничаво момче. – Това е Рюг – каза Лен. – Може ли и той да ношува тук?

– Рюг – замислено повторих аз, като разтривах страните си. – Значи Рюг... Ами да, разбира се, ако ще и двама Рюговци... Слушай, Лен, защо не дойде десет минути по-рано?

– Ами че тук беше тя – отвърна Лен. – Ние гледахме през прозореца, чакахме да си замине.

– Тъй ли? – казах аз. – Много интересно. Рюг, гълъбче, а какво ще

кажат родителите ти?

Рюг не отговори.

– Той няма родители – рече Лен.

– Е, добре. – Чувствах вече лека умора. – А няма ли да се биете с възглавници?

– Не – каза Лен, без да се усмихне. – Ще спим.

– Добре – рекох аз. – Сега ще ви постеля, а вие бързичко оправете тук...

Постелих им на дивана и на креслата, те веднага се съблякоха и легнаха. Заклучих вратата към вестибюла, угасих им светлината и ми нах в спалнята. Постоях малко до прозореца, като ги слушах да си шепнат, да мърдат и да разбутват мебелите. После утихнаха. Около единадесет часа в къщата се раздаде звън от счупено стъкло. Леля Вайна запя някаква маршова песен и пак звънна счупено стъкло. Явно неуморният Пети отново падаше по очи. От града се носеше: „Тран-си! Тран-си.“ На улицата някой шумно повръщаше.

Затворих прозореца и спуснах щорите. Затворих и вратата към кабинета. После отидох в банята и пуснах горещата вода. Направих всичко според инструкцията – сложих транзистора на лавичката за сапун, хвърлих във водата няколко таблетки „Девон“ и кристалчета ароматизиращи соли и тъкмо да взема таблетката, когато се сетих, че трябва и „да се отпусна“. Не ми се щеше да безпокоя децата, а и не се наложи – в тоалетното шкафче намерих начената бутилка бренди. Отпих няколко глътки направо от шишето, замезих с таблетката, после се съблякох гол, пъгнах се във ваната и пуснах транзистора.

Глава единадесета

Нарочно не бях включил терморегулатора и когато водата изстина, дойдох на себе си. Транзисторът гърмеше, белите стени бяха огрени от ярка светлина, чийто блясък режеше очите. Бях премръзнал, покрит с мехурчета. Изключих транзистора, пуснах горещата вода и останах във ваната, наслаждавайки се на нахлуващата топлина и на много странно-то, съвсем ново усещане за пълна, някак космически огромна празнота. Очаквах махмурлук, но нямаше такова нещо. Просто бе хубаво. И имаше много, много спомени. И мисълта ми работеше много добре, като след дълга почивка на планина...

В средата на миналия век Олдс и Милнер започнали експерименти в областта на мозъчната стимулация. Присаждали електроди в мозъка на бели плъхове. Техниката и методологията им били варварски, но след като открили в мозъка на плъховете централните за наслада, те ги довели дотам, че животните с часове натискали лостчето, затварящо тока в електродите, като си причинявали до осем хиляди дразнения в час. Тези плъхове не се нуждаели от нищо реално. Не ги интересувало нищо друго освен лостчето. Игнорирали храната, водата, опасността, самката, нищо в света нямало значение за тях освен лостчето на стимулатора. По-късно били направени опити с маймуни и дали същите резултати. Носели се слухове, че някой провел такива експерименти с престъпници, осъдени на смърт...

Човечеството преживявало трудно време – борба срещу атомното унищожение, неспирни локални войни по цялата планета, време, когато повечето от хората гладували, но дори тогава английският писател и критик Кингсли Еймис, научавайки за опитите с плъхове, писал: „Не мога да твърдя, че това ме плаши по-силно от берлинската или тайландската криза, но струва ми се, трябва да ни плаши по-силно.“ Този умен и гневен автор на „Новите карти на ада“ се опасявал от много неща в бъдещето и по-специално предвиждал възможностите на мозъчната стимулация за създаване на илюзорно битие, подобно или по-ярко от реалното.

В края на века, когато дошли първите успехи на вълновата психотехника и психиатричните болници започнали да се изпразват, сред възторжените химни на научните коментатори като дразнещ дисонанс прозвучала брошурата на Криници и Милованович. В заключение

съветските педагози излагали в общи линии следното. В почти всички страни на света възпитанието на младото поколение се намира на равнището на осемнадесети-деветнадесети век. Тази остаряла възпитателна система си е поставяла и си поставя за цел преди всичко и най-вече да подготви за обществото квалифициран, но лишен от способността да разсъждава участник в производствения процес. Тази система не се интересува от останалите възможности на човешкия мозък и затова извън производствения процес масовият човек си остава като психика пещерен човек. Невъзпитан човек. В резултат от неизползуването на тези възможности индивидът става неспособен да възприема нашия сложен свят във всичките му противоречия, неспособен да свързва психологически несъвместими понятия и явления, неспособен да получава удоволствие от разглеждането на връзките и закономерностите, ако те не се отнасят до непосредственото удовлетворяване на най-примитивните му социални инстинкти. С други думи, тази възпитателна система на практика не развива у човека чистото въображение, фантазията и – като пряко следствие – чувството за хумор. Невъзпитаният човек възприема света като някакъв по същество тривиален, рутинен, традиционно прост процес, от който само с цената на големи усилия се удава да изтръгнеш удоволствия, в крайна сметка също твърде рутинни и традиционни. Но неизползваните възможности явно остават скрита реалност на човешкия мозък. Задачата на научната педагогика се състои тъкмо в това – да развие тези възможности, да научи човека да фантазира, да приведе множествеността и разнообразието на потенциалните връзки на човешката психика в качествено и количествено съответствие с множествеността и разнообразието на връзките в реалния свят. Тази задача, както е известно, трябва да стане основна грижа на човечеството от най-близката епоха. Но докато тя не е решена, имаме оснований да предполагаме и да се опасяваме, че успехите на психотехниката ще доведат до такива методи на вълнова стимулация на мозъка, които ще подарят на човека илюзорно битие, значително по-ярко и изненадващо от реалното. И ако си спомним, че фантазията позволява на човека да бъде както разумно същество, така и наслаждаващо се животно, ако прибавим още това, че психическият материал за създаване на ослепително илюзорно битие при Невъзпитания човек се осигурява от най-тъмните, най-първобитните рефлексии, тогава не е трудно да си представим страшната съблазън, която се крие в подобни възможности...

И ето – слег...

Ясно защо пишат по оградите „слег“...

Всичко е ясно. Отвратително е, че ми е ясно... По-добре нищо да не бях разбрал, по-добре, след като дойдох на себе си, да бях вдигнал рамене и да бях излязъл от ваната. И на Строгов ли щеше да въздейства така, и на Айнщайн, и на Петрарка?... Фантазията е скъпоценно нещо, но не бива да ѝ се дава път навътре. Само навън, само навън... Какъв вкусен червей е набол на въдицата си някой гад в тоя тих залив! И колко добре е избрал времето... Да, ако командувах уелсовите марсианци, не бих се занимавал с бойни триножници, топлинни лъчи и всякакви други глупости... Илюзорно битие... Не, това не е наркотик, къде ще се мерят наркотиците... То е именно онова, което трябва да бъде. Тук. Сега. Всяко време си иска своето. Макови зърна и коноп, царство на сладостни смътни сенки и покой – за нищите, за измъчените, за потиснатите... А тук на никого не е нужен покой, тук никой не умира от глад, ту просто е скучно. Сито, топло, пиано и скучно. Светът не че е лош, светът е скучен. Свят без перспективи, свят без обещания... А той не е каракуда, той все пак е човек... Да, това не е царство на сенките, а именно битие, истинско, без отстъпка в цената, без хаос от мечти... Слегът надвисва над света и този свят няма да има нищо против да му се покори.

Изведнъж, за някаква част от мига, почувствувах, че съм загинал. И ми беше хубаво да загивам. За щастие се ядосах. Излязох от ваната, разплисквайки водата, като се ругаех и разпалвах злобата в себе си, навлякох върху мокротото си тяло гашетата и ризата и грабнах часовника. Беше три часът и това можеше да е три часът през деня и три часът на следващата нощ, и три часът след сто години. Глупак, помислих си, навличайки панталона. Съжали се, пусна Буба, та той беше готов да ти даде адреса на свърталището... Групата за бързо реагиране щеше да е вече тук и ние бихме заловили цялото това проклето гнездо. Гнусно гнездо. Гнездо на дървеници. Отвратителна клоака... И в този миг по самото дъно на съзнанието ми като слънчево зайче мина някаква много спокойна мисъл. Но аз не я улових.

В аптечната намерих „потомак“ – най-силното възбуждащо средство, каквото имаше. Промъкнах се в хола, но там похъркваха момчетата и тогава изскочих през прозореца. Градът, естествено, се разтоварваше. Под фенерите на „Крайградска“ стърчаха хилещи се хлапета, по магистралите, облени в светлина, бродеха гръмогласни тълпи. Някъде високо пееха, другаде крещяха: „Тран-си!“ или чупеха стъкла. Избрах такси без шофьор, намерих индекса на улица „Слънчева“ и го набрах на пулта за управление. Колата почна да обикаля из града. В кабината миришеше на киснато, в краката ми се търкаляха бутилки. На едно кръстовище за

малко да се врежа в хоровода от ревящи хора, на друго ритмично припламваха и гаснеха цветни огньове – явно транс можеше да се организира не само на площада. Те се разтоварваха, те се разтоварваха, отдадени изцяло на порока, състрадателните духовници от Салоните за добро настроение, вежливите митничари, изкусните бръснари, нежните майки и мъжествените бащи, невинните юноши и девойки – всички бяха сменили дневния си облик с нощен, всички се стараеха да им бъде весело и за нищо да не мислят...

Спрях. На същото онова място. Даже ми се стори, че лъхна на изгоряло.

... Пек извади от строя бронетранспортъора с базуката. Бронетранспортърът се завъртя на едната си гъсеница, като подскачаше по купчините натрошени тухли, от него веднага изскочиха двама фашисти в разкопчани маскировъчни куртки, замериха ни с по една граната и хукнаха към сянката. Действаха умело и бързо и бе ясно, че не са сополанковци от Кралската гимназия, нито углавни престъпници от Златната бригада, а опитни офицери танкисти. Роберт ги покоси с един картечен ред от упор. Бронетранспортърът бе натъпкан с каси бира в кутии. Изведнъж си спомнихме, че вече два дни непрекъснато ни се пие. Айова Смит се покатери в каросерията и започна да ни подава кутиите. Пек ги отваряше с нож. Роберт, опрял картечницата на борда, ги пробиваше, като ги удряше в острата издатина на бронята. А Учителя, поправяйки пеннето си, се омотаваше в ремъците на базуката и бърбореше: „Чакайте една минутка, Смит, нали виждате, ръцете ми са заети...“ В края на улицата ярко пламтеше пететажен блок, миришеше силно на изгоряло и нагрят метал, ние жадно гълтахме топлата бира, бяхме мокри, бе много горещо, а мъртвите офицери лежаха върху изпочупените и натрошени тухли, всички опънали крака в къси черни панталони; маскировъчните куртки се бяха вдигнали до врата им и кожата на гърба им все още лъщеше от пот. „Това са офицери – каза Учителя, – слава богу. Не мога да гледам повече мъртви момчета. Проклетата политика, заради нея хората и бога забравят.“ „Какъв бог? – попита Айова Смит от каросерията. – За първи път чувам.“ „Не се шегувай с това, Смит – каза Учителя. – Скоро всичко ще свърши и занаят никога и на никого няма да позволим да трови душите на хората със суета.“ „А как ще се размножават?“ – попита Айова Смит. Той отново се наведе за бира и ние видяхме прогорените дупки на панталоните му. „Аз говоря за политиката – кротко отвърна Учителя. – Фашистите трябвала бъдат унищожени, те са зверове, но това не е достатъчно. Има още много политически партии и всички те с

цялата им пропаганда нямат място в нашата страна. – Учителя бе от този град и живееше през две пресечки от нашия пост. – Социаланархисти, технократи, комунисти, разбира се...“ „Аз съм комунист – обяви Айова Смит. – Във всеки случай, по убеждение. Аз съм за комуната.“ Учителя объркано го погледна. „И съм безбожник – добави Айова Смит. – Няма бог, Учителю, и по този въпрос нищо не може да се направи.“ И тогава всички заразправяхме, че сме безбожници, а Пек каза, че той освен това е за технокрацията, а Роберт обяви, че баща му е социаланархист и дядо му е бил социаланархист, и на него, Роберт, също няма да му се размине социаланархизмът, макар той да не знае какво е това. „Виж, ако сега бирата стане ледена – замислено каза Пек, – с удоволствие бих повярвал в бога.“ Учителя сконфузено се усмихваше и триеше пенснето си. Беше добър, винаги се шегувахме с него и той никога не се обиждаше. Още първата нощ забелязах, че не е голям храбрец, но и никога не отстъпваше без команда. Ние още се шегувахме и бърбахме, когато се раздаде грохот и трясък, стената на горящия блок се срути и направо от огнения вихър, от облака искри и дим на нашата улица, на метър от паважа изплува шурмовият танк „мамонт“. Още не бяхме виждали такъв ужас. Като стигна средата на улицата, той завъртя купола, сякаш се оглеждаше, после прибра въздушната си възглавница и с гръм и трясък се устреми към нас. Опомних се едва в черния вход. Танкът бе вече много близо и отначало не видях никого, но после от каросерията на бронетранспортъора се надигна в цял ръст Айова Смит с насочена напред базука, опрял затвора в корема си, и се прицели. Видях как от отката той се преви на две, видях как огнена светкавица лизна черното чело на танка, а после улицата се изпълни с рев и пламък и когато с усилие вдигнах обгорели клепащи, тя вече бе пуста и димеше. Нямахме го бронетранспортъора, нямаше ги купчината строшени тухли, нито наклонения на една страна павилион до съседната къща – бе останал само танкът. Сега той сякаш се събуди, като изригваше огнени гейзери и пред очите ни улицата преставаше да бъде улица и се превръщаше в площад. Пек силно ме удари по врата и аз видях стъклениците му очи точно пред лицето си, но нямаше вече време да бягаме към траншеята и да се окопаваме. Двамата хванахме мината и се затичахме срещу танка, помня само, че неотклонно гледах Пек в тила, задъхвах се и броях крачките, и изведнъж каската отлетя от главата на Пек и той падна, а аз едва не изтървах тежката мина и се строполих върху него. Танка взривиха Роберт и Учителя. Не зная как и кога са го направили – сигурно са тичали след нас с друга мина. Седях до сутринта наред улицата, държах на

коленете си бинтованата глава на Пек и гледах чудовищните гъсеници на танка, които стърчаха от асфалтовото езеро. В онова утро всичко свърши някак изведнъж. Зун Падана се предаде с целия си шаб и вече пленен, бе застрелян на улицата от някаква луда...

Това бе същото място. Даже ми се стори, че мирише на изгоряло и на разтопен метал. И на ъгъла пак имаше павилион, и дори бе малко изкривен на една страна – в стила на новата архитектура. А онази част от улицата, която танкът превърна в площад, си бе останала площад, на мястото на асфалтовото езеро имаше градинка и в градинката биеха някого. Айова Смит бе инженер мелиоратор от Айова, Съединените щати. Роберт Свентицки бе кинорежисьор от Краков, Полша. Учителя си бе учител от същия този град. Никой повече не ги видя, даже мъртви. А Пек бе този, който сега се наричаше Буба. Запалих мотора.

Буба живееше в също такава вила като моята и входната врата бе широко отворена. Почуках, но никой не отговори и никой не излезе да ме посрещне. Влязох в тъмен вестибюл. Светлината не се запали. Вратата към дясната половина беше заключена и аз надникнах към лявата. В хола върху изтърбушено канапе спеше брадат мъж в сако и без панталони. Нечии крака стърчаха изпод преобърнатата маса. Миришеше на коняк, цигарен дим и на нещо сладко, дето ме бе лъхнало от хола на леля Вайна. На вратата на кабинета се сблъсках с красива пищна жена, която изобщо не се учуди, като ме видя.

– Добър вечер – казах аз. – Извинете, тук ли живее Буба?

– Тук – отговори тя, като ме разглеждаше с блестящите си като маслини очи.

– Мога ли да го видя?

– Защо не? Гледайте колкото искате.

– Къде е той?

– Ама че чудак! – Тя се засмя. – Къде може да бъде Буба?

Предполагах къде, но казах:

– Не зная. Може би в спалнята?

– Топло.

– Какво топло?

– Ама че глупак. Че и трезвен. Искаш ли да пийнеш?

– Не – отвърнах сърдито. – Къде е Буба? Трябва ми спешно.

– Няма да ти е много лесно – отвърна тя весело. – Ами потърси го, потърси, а аз ще вървя.

Тя ме шляпна по бузата и излезе.

В кабинета нямаше никой. На масата се кипреше голяма кристална

ваза с някакъв червеникав треволяк. Миришеше сладко и противно. В спалнята също нямаше никого, чаршафите и възглавниците бяха смачкани и се търкаляха в безпорядък. Приближих вратата на банята. По нея явно бяха стреляли с пистолет – отвътре, ако се съдеше по формата на дупките. Поколебах се, после хванах дръжката. Вратата бе заключена.

С мъка я отворих. Буба лежеше във ваната, до шия в зеленикавата вода, от водата се вдигаше пара. На края на ваната хриптеше и виеше транзисторът. Стоях и гледах Буба. Бившия космонавт изпитател Пек Зенай. Бившия строен мускулист момък, който на осемнайсет години напусна слънчевия си град до слънчевото море и отлетя в Космоса за прослава на човечеството, а на тридесет години се върна в родината си да се бие с последните оцелели фашисти и остана тук завинаги. Противно ми беше да мисля, че само преди час съм приличал на него. Попипах го по лицето, дръпнах го за редките влажни коси. Той не помръдна. Тогава се наведох да му дам да помирише „потомак“ и изведнъж разбрах, че е мъртъв.

Блъснах транзистора и го смачках с ток. На пода се търкаляше пистолет. Но Пек не се бе застрелял, сигурно са се опитвали да му попречат и той е стрелял по вратата, за да го оставят на мира. Пъхнах ръце в горещата вода, вдигнах го и го пренесох на леглото в спалнята. Той лежеше, целият омекнал, страшен, с очи, хлътнали в орбитите. Ако не беше мой приятел... Ако не беше такъв чудесен момък... Ако не беше такъв добър работник...

Извиках по телефона „Бърза помощ“ и седнах до Пек. Опитвах се да не мисля за него. Опитвах се да мисля за работата. Стараех се да бъда твърд и студен, защото по дъното на съзнанието ми отново премина топло слънчево зайче и този път разбрах що за мисъл е това. Когато лекарят дойде, вече знаех какво ще правя по-нататък. Ще намеря Ел. Ще му платя колкото поиска. Ще го бия. Ако трябва, ще го измъчвам. Той ще ми каже откъде пълзи към света тази зараза. Ще ми назове адреси и имена. Ще ми каже всичко. И ние ще намерим тези хора. Ще разрушим и подпалим тайните им работилници, а тях самите ще отведем толкова далеч, че никога няма да могат да се върнат. Които и да са те. Ще изловим всички, ще изловим всички, които някога са опитвали слег, и също ще ги изолираме. Които и да са те. После ще поискам да изолират и мен, защото знам какво е слег. Защото разбрах онази мисъл, защото съм социално опасен като всички тях. И това ще бъде само началото. Началото на всички начала. И тепърва ще предстои най-важното – да се *направи така, че хората никога, никога, никога да не поискат да разберат*

какво е слег. Навярно това ще изглежда странно. Навярно мнозина ще кажат, че това е твърде странно, твърде жестоко, твърде глупаво, но на нас ще ни се наложи да го сторим, ако искаме човечеството да не спре...

Лекарят, стар, побелял човек, остави бялата си чанта, наведе се над Буба, огледа го и каза равнодушно:

– Безнадежден случай.

– Извикайте полиция – намесих се аз.

Той бавно прибра инструментите в чантата си.

– Изобщо не е нужно – рече той. – Тук няма престъпление. Това е невростимулатор...

– Да, знам.

– Ами да. Втори случай за тази нощ. Съвсем не си знаят мярката.

– Отдавна ли започна това?

– Не, не много... От няколко месеца.

– И за какъв дявол мълчите?

– Мълчим? Не ви разбирам. Това е шестото ми повикване за тази нощ, млади човече. Втори случай на нервно изтощение и четири случая на алкохолно натравяне. Роднина ли му сте?

– Не.

– Е, нищо. Ще изпратя хора. – Той постоя малко, загледан в Пек. – Запишете се в някой хор – каза той. – Запишете се в лигата на разкачали-те се проститутки...

Той промърмори още нещо, докато си отиваше – стар, равнодушен, прегърбен човек. Покрих Пек с чаршаф, спуснах щорите и отидох в хола. Пияните гнусно хъркаха, от тях вонеше на прегоряло и аз ги хванах за краката, извлякох ги на двора и ги оставих в локвата до фонтана. Отново разсъмваше, звездите гаснеха на бледнеещото небе. Седнах в таксито и набрах на пулта индекса на старото метро.

Там беше пълно с народ. До преградата не можеше да си пробиеш път, макар да ми се стори, че бланки попълват двама-трима души, а останалите само гледат, жадно проточили шии. Зад преградата ги нямаше нито валчестата глава, нито Ел и никой не знаеше къде мога да го намеря. Долу, в подлезите и тунелите, се блъскаха и крещяха пияни полусмахнати мъже и истерични жени. Ту глухо, ту рязко и отчетливо трещяха изстрели, бетонът под краката трепереше от взривове, вонеше на изгоряло, на барут, на пот, на бензин, парфюм и водка. Някакви момичета с ръкопляскания и кръсци се тълпяха около окървавен мъжага с бледно тържествуващо лице, нейде страховито ръмжаха диви зверове. В залите публиката беснееше пред огромни екрани, а на екраните един

мъж със завързани очи стреляше с автомат наляво и надясно, притиснал приклада до корема си; друг седеше, потопен до гърдите в тежка черна течност, целият син, и пушеше дебела пукаща пура; трети с изкривено от напрежение лице висеше като вкаменен в паяжина от здраво обтегнати нишки...

После разбрах къде е Ел. До едно мръсно помещение, затрупано с чували пясък, видях валчестата глава. Той стоеше неподвижно на вратата, с неестествено разширени зеници, лицето му бе цялото опушено, миришеше на изгорял барут. На всеки пет секунди той се навеждаше и чистеше коленете си. Не ме слушаше и се наложи силно да го разтърся, за да ме забележи.

– Няма го Ел! – кресна той. – Няма го, разбираш ли? Само дим остана, разбра ли? Двадесет киловолта, сто ампера, разбираш ли? Не успя да скочи!

Той ме блъсна силно, обърна се и се втурна към мръсното помещение, като прескачаше чувалите с пясък. Разблъска любопитните и се промъкна до ниска желязна врата.

– Хайде, пусни ме! – закрещя. – Хайде още веднъж! Бог обича троицата...

Вратата звучно се захлопна след него и хората се люшнаха назад, като се спъваха и падаха. Не останах да чакам, докато излезе. Или не излезе. Повече не ми трябваше. Оставаше само Римайер. Оставаше и Вузи, но на нея не се надявах. Значи само Римайер. Няма да го будя, ще почакам пред вратата.

Слънцето бе вече изгряло и мръсните улици бяха празни. От някакви подземни пиаци изпъзляваха и се залавяха за работа улични метачи автомати. Те си знаеха работата и нищо повече, нямаха възможности, които си струва да развиват, но затова пък нямаха и първобитни рефлексии. Край „Олимпик“ ми се наложи да спра и да пропусна дълга колона червени и зелени хора и хора, стегнати в димяща броня, които, влачейки с усилие крака, преминаха от едната улица на другата, като оставиха след себе си мирис на пот и боя. Стоях и чаках да минат, а слънцето вече озаряваше грамадата на хотела и весело блестеше по металното лице на Владимир Сергеевич Юрковски, който гледеше, както и приживе, над главите на всички; после те отминаха и аз влязох в хотела. Администраторът дремеше зад преградата. Събуди се, усмихна се професионално и попита със свеж глас:

– Стая ли ще искате?

– Не – отвърнах. – Отивам при Римайер.

– При Римайер? Извинете... Деветстотин и втори апартамент?

Спрях.

– Струва ми се, да. Какво има?

– Моля да ме извините, но Римайер не си е въщи.

– Как така не е?

– Замина.

– Не може да бъде, та той е болен... Не грешите ли? Деветстотин и втори апартамент.

– Точно така, деветстотин и втори. Римайер. Постоянен наш клиент. Преди час и половина той замина. По-точно отлетя. Приятели му помогнаха да слезе и да се качи във вертолета.

– Какви приятели? – попитах отчаяно.

– Приятели ли казах? Извинете, възможно е да са негови познати. Бяха трима и двамата наистина не познавам. Просто млади хора спортен тип. Но мистър Пибълбридж го познавам. Той също е наш клиент, само че вече напусна.

– Пибълбридж?

– Точно така. В последно време той твърде често се срещаше с Римайер, от което заключих, че са добри познати. Беше наел при нас осемстотин и седемнадесети апартамент... Такъв един представителен мъж, на години, риж...

– Оскар...

– Точно така, Оскар Пибълбридж.

– Ясно – рекох аз, като се стараех да запазя самообладание. – Та казвате, че са му помогнали?

– Да. Той нали беше много болен, вчера даже викаха лекар. Беше твърде слаб и младежите го подкрепяха от двете страни, почти го носеха.

– А болногледачката? При него имаше болногледачка.

– Имаше. Но си отиде веднага след тях. Те я освободиха.

– Как се казвате? – попитах.

– Вайл, на вашите услуги.

– Слушайте, Вайл – казах. – А не ви ли се стори, че насила отвеждат Римайер?

Не свалях очи от него. Той объркано замига.

– Нне – проговори той. – Впрочем сега, когато вие го казахте...

– Добре. Дайте ми ключа от апартамента му и елате с мен.

Администраторите като правило са твърде осведомен народ. Във всеки случай за някои неща имат направо безпогрешен нюх. Съвсем

ясно бе, че той се досети какъв съм. И дори може би – откъде съм. По-вика портиера, прошепна му нещо и се качихме с асансьора на деветия етаж.

– С каква валута плащаше той? – попитах.

– Кой? Пебълбридж?

– Да.

– Струва ми се... Ах, да, с марки. С немски марки.

– А кога пристигна при вас?

– Една минутка... сега ще си спомня... Шестнадесет марки... Точно така, преди четири дена.

– Той знаеше ли, че Римайер живее тук?

– Съжалявам, не мога да кажа. Но оня ден обядваха заедно. А вчера дълго разговаряха във фойето. Рано сутринта, когато още никой не спеше.

В апартамента на Римайер бе необичайно чисто и прибрано. Обходих стаите и ги огледах. В стенния гардероб имаше куфари. Чаршафите бяха омачкани, но без никакви следи от борба. В банята също бе чисто и прибрано. На тоалетната лавичка лежах кутийки „Девон“.

– Как мислите, трябва ли да извикам полиция? – попита администраторът.

– Не зная – отвърнах. – Посъветвайте се с началството.

– Вижте, отново започнах да се съмнявам... Наистина той не се сбoguва с мен... но всичко изглеждаше съвсем невинно. Та той можеше да ми даде знак, бих го разбрал, отдавна се познаваме... А той само молеше мистър Пебълбридж: „Транзистора, транзистора да не забравите...“

Транзисторът лежеше под огледалото, покрит с небрежно хвърлена кърпа.

– Така ли? – попитах. – И какво отговаряше мистър Пебълбридж?

– Мистър Пебълбридж го успокояваше, казваше: „Непременно, непременно, не се безпокойте...“

Взех транзистора и като излязох от банята, седнах зад бюрото. Администраторът гледаше ту мен, ту транзистора. Така, помислих си, сега знае защо съм дошъл. Включих транзистора. В него нещо захърка и зави. Те всички знаят за слега. Не ми е нужен Ел, не ми е нужен Римайер, мога да хвана всекиго, първия срещнат. Ето този администратор например. И още сега. Изключих транзистора и казах:

– Бъдете така добър, включете уредбата.

Администраторът изтича със ситни крачки до уредбата, включи я и

въпросително ме погледна.

– Оставете тази станция. Малко по-тихо, ако обичате. Благодаря.

– Значи не ме съветвате да извикам полиция? – попита администраторът.

– Както желаете.

– Стори ми се, че когато ме разпитвахте, имахте предвид нещо съвсем определено.

– Само ви се е сторило – хладно отвърнах аз. – Просто мистър Пейбълбридж не ми е симпатичен. Но това не ви засяга.

Администраторът се поклони.

– Засега ще остана тук, Вайл – казах аз. – Предполагам, че мистър Пейбълбридж ще се върне и ще се отбие. Не трябва да го предупреждавате за мен. Свободен сте.

– Слушам – рече администраторът.

Когато излезе, позвъних в Бюрото за обслужване и продиктувах телеграма до Мария: „Намерих смисъла на живота но съм самотен братът неочаквано замина ела незабавно Иван.“ После отново включих приемника и той отново захърка и зави. Тогава отворих капака и издърпах хетеродина. Не беше хетеродин. Беше слег. Красиво прецизно детайлче, явно заводско производство, и колкото повече го гледах, толкова повече ми се струваше, че някъде, някога – дълго преди да пристигна тук, и то неведнъж, съм виждал такива детайли в някакъв много познат прибор. Опитах се да си спомня къде съм ги виждал, но вместо това си представих администратора, лицето му, усмивчицата, разбиращо съчувстващите очи. Те всички са заразени. Не, не са пробвали слег, да пази бог! Дори никога не са го виждали. Това е толкова неприлично! Това е гадост над гадостите... По-тихо, скъпа, как може пред момчето?... Но са ми разказвали, че е нещо необикновено... Аз? Какво говориш, приятелю! Значи нямаш добро мнение за мене... Не зная, казват, че в „Оазис“, при Буба, но аз самият не зная... Че защо не? Аз съм уравновесен човек, ако почувствувам нещо лошо – ще спра... Дайте пет пачки „Девон“, накарани сме се да ходим (ха, ха!) на риболов... Петдесет хиляди души. И познатите им в други градове. И сто хиляди туристи всяка година. И работата не е в бандата. Да върви по дяволите бандата, колко му е да я разгоним! Работата е там, че те всички са готови, всички страстно го желаят и нямаш ни най-малък шанс да им докажеш, че това е страшно, че това е гибел, че това е позор...

Стиснах слега, подпрях глава на юмрука си и се втренчих в официалния, с орденската лентичка костюм на Римайер, който висеше на

облегалката на стола. Сигурно преди няколко месеца и той като мен е седял тук и е държал за втори път в ръцете си слега и транзистора, и същото топло слънчево зайче е бродило по дъното на съзнанието му – за нищо не трябва да се безпокоиш, нали сега имаш светлина в тъмата, сладост в горчивината, радост в мъката...

Тъй, тъй, каза Римайер. Най-после разбра. Просто трябва да бъдеш честен пред себе си. Отначало е малко срамно, но после започваш да разбираш колко време си загубил напразно...

... Римайер, казах. Не съм си губил времето за себе си. Това не трябва да се прави, просто не трябва, това е гибел за всички, не бива да се заменя животът със сънища...

... Жилин, каза Римайер. Когато човек прави нещо, той винаги го прави за себе си. Може би има по света свършени егоисти, но свършени алтруисти няма. Ако говориш за смъртта във ваната, то, първо, в реалния свят ние все едно сме смъртни и, второ, щом науката ни е дала слега, тя ще се погрижи и за това да го обезвреди. А засега е нужна само умереност. И не ми говори, че реалността се заменя със сън. Не си новак, прекрасно знаеш, че тези сънища също са реалност. Това е цял един свят. Защо наричаш гибел откриването на този свят?...

... Римайер, казах. Защото този свят все пак е илюзорен, той целият е в теб, а не извън теб, и всичко, което правиш в него, си остава в тебе. Той е противоположен на реалния свят, той му е враждебен. Хората, потънали в илюзорния свят, загиват за реалния. Все едно че умират. И когато всички потънат в илюзорни светове – а ти знаеш, че може да се стигне дотам, – историята на човечеството ще спре...

... Жилин, каза Римайер. Историята е история на хората. Всеки човек иска да изживее пълноценно живота си и слегът му го предлага... Да, знам, ти смяташ, че и без слег живееш пълноценно, но признай си, че никога не си живял така ярко и бурно, както днес във ваната. Малко те е срам да си спомняш, би ли рискувал да разкажеш за този живот на другите? Не трябва. Те си имат един живот, ти – друг...

... Римайер, казах. Така е. Но миналото! Космосът, училищата, борбата с фашизма, с гангстерите – ненужно ли е било това? Напразно ли съм живял четиридесет години? А другите? И те ли напразно?...

... Жилин, каза Римайер. В историята нищо не е напразно. Едни се бориха и не доживяха слега. А ти се бори и доживя...

... Римайер, казах. Страхувам се за човечеството. Та това е краят. Краят на взаимодействието между човека и природата, краят на взаимодействието между личността и обществото, краят на връзките между

личностите, края на прогреса, Римайер. Милиарди хора във вани, потънали в горещата вода и в себе си. Само в себе си...

... Жилин, каза Римайер. Страшно е, защото е необичайно. А колкото до края, той ще настъпи само за *реалното* общество, само за *реалния* прогрес. А отделният човек няма да изгуби нищо, само ще спечели, защото неговият свят ще стане несравнимо по-ярък, връзките му с природата – илюзорната, разбира се – ще станат по-многообразни, а връзките с обществото – също илюзорното, но той няма да знае това – ще станат и по-силни, и по-плодотворни. И да не хленчим за края на прогреса. Както знаеш, всичко си има край. Ето, спира и прогресът на реалния свят. По-рано не знаехме как ще свърши. Сега знаем. Може би не успяхме да познаем цялата потенциална яркост на реалното битие, може би щяхме да стигнем до това познание след стотици години, а сега то е в нашите ръце. Слегът ти подарява възприятията на най-далечните потомци и на най-далечните ни предци, възприятия, каквито ти никога няма да постигнеш в реалния живот. Ти просто си в плен на един стар идеал, но бъди справедлив, идеалът, който ти предлага слегът, е също тъй прекрасен... Нали винаги си мечтал човекът да има фантазия и огромно въображение...

... Римайер, казах. Ако знаеш колко съм уморен. Омръзна ми да споря. През целия си живот съм спорил със себе си и с другите. Винаги съм обичал да споря, защото иначе животът не е живот. Но точно сега съм изморен и точно за слега не ми се спори...

... Тогава върви, Иван, каза Римайер.

Вмъкнах слега в транзистора. Също като него тогава. Станах. Също като него тогава. Вече за нищо не мислех, не принадлежах на този свят, но го чух още да казва: не забравяй само добре да заключиш вратата, за да не ти пречат. Тогава седнах.

... Така значи, Римайер! – казах аз. – Ето какво било! Ти си се предал. Ти добре си заключил вратата. А после си писал лъжливи отчети до другарите си, че няма никакъв слег. И освен това, като се поколеба само за миг, ти ме изпрати на смърт, за да не ти преча. Твоят идеал е говно, Римайер. Ако в името на идеала си човек трябва да върши подлости, говно е този идеал. Точно така, Римайер. Така. Така... Бих могъл да ти кажа още много неща, слегоман такъв. Бих могъл още дълго да те убеждавам, че не е толкова просто да се изтръгне от кръвта природният стремеж на човека да се бори със застоя, с всеки застой, със смъртта, с покоя, с регреса. Твоят слег за преситени също е ядрена бомба, само че със забавено действие. Но да не се увличам. Ще ти кажа само едно – ако в

името на идеала си човек е принуден да върши подлости, говно е този идеал, нищо друго...

Погледнах часовника си и пъхнах транзистора в джоба. Омръзна ми да чакам Оскар. Искях да ям. И още – имах чувството, че най-последен съм направил нещо полезно в този град. Оставих на администратора телефона си – в случай че се върне Оскар или Римайер – и излязох на площада. Не вярвах, че Римайер ще се върне и даже че ще го видя пак някога, но Оскар все още можеше да удържи на обещанието си, макар че сигурно щеше да се наложи да го търсим. И вече нямаше да го търся аз. И вероятно не тук.

Глава дванадесета

В снекбара имаше само един посетител – на масичката в ъгъла, обкръжен от мезета и бутилки, седеше мургав, богато, но малко странно облечен човек – източен тип. Взех си айран и изварени питки със сметана и започнах да се храня, като от време на време го поглеждах. Ядеше и пиеше много, лакомо, лицето му блестеше от пот, беше му горещо в глупашкия лъскав фрак. Дишаше тежко, като се облягаше на стола и отпускате широкоя колан на панталоните си. Тогава на слънцето ярко блясваше дългият жълт кобур, който висеше под задната пола на фрака. Вече дояждах последната питка, когато той ме повика.

– Хей! Оттук ли сте?

– Не – отвърнах. – Турист съм.

– А, значи и вие нищо не разбирате...

Отидох до бар-плота, разбърках си коктейл от сокове и се приближих до него.

– Защо е празно? – попита той. Имаше живо слабовато лице и свиреп поглед. – Къде са жителите? Защо всичко е затворено?... Всички спят, никого не можеш да откриеш...

– Току-що ли пристигнахте?

– Да.

Той отмести празната чиния и дръпна пълната. После отпи от светлото пиво.

– Откъде сте? – попитах. Той ме изгледа свирепо и аз побързах да добавя: – Ако не е тайна, разбира се...

– Не – каза, – не е тайна... – и започна да яде.

Допих сока и тъкмо се канех да излизам, когато той се обади:

– Добре си живеят, псетата. Такава храна, колкото искаш, и най-важното, безплатно.

– Е, все пак не е съвсем безплатно – възразих аз.

– Деветстотин долара! Грошове! Аз тия деветстотин долара само за три дена ще ги излапам! – Очите му изведнъж застинаха. – Ппсета – процеди той и отново се залови за яденето.

Познавах тези хора. Те пристигаха от мънички, доведени до просъшка тояга кралства и княжества, лакомо ядяха и пиеха, спомняйки си нажежените от слънцето прашни улици в своите градове, където в жалките ивици сянка неподвижно лежат умиращи голи мъже и жени, а деца

с подути коремчета ровят отпадъците в задните дворове на чуждите консулства. Те изгаряха от омраза и им трябваша само две неща – хляб и оръжие. Хляб за тяхната шайка, която бе в опозиция, и оръжие срещу другата, която бе на власт. Бяха яростни патриоти, горещо и дълго говореха за любовта си към народа, но решително отхвърляха всякаква помощ отвън, защото не обичаха нищо друго освен властта и никого освен себе си и бяха готови за славата на народа и за тържеството на великите принципи да уморят народа си – ако потрябва, до последния човек – с глад и картечници. Микрохитлеровци.

– Оръжие? Хляб? – попитах аз.

Той застана нащрек.

– Да – отвърна. – Оръжие и хляб. Само без глупашки условия. И по възможност даром. Или на кредит. Истинските патриоти никога нямат пари. А управляващата клика тъне в разкош...

– Гладувате ли? – попитах.

– И не само това. А вие тук тънете в разкош. – Той ме погледна с омраза. – Целият свят тъне в разкош, само ние гладуваме. Но напразно се надявате. Революцията не може да бъде спряна!

– Да – казах аз. – Революцията срещу кого?

– Ние се борим срещу кръвопийците на Бадшах! Срещу корупцията и разврата на управляващата върхушка, за свобода и истинска демокрация... Народът е с нас, но народът трябва да се нахрани. А вие ни заявявате – ще ви дадем хляб, след като се разоръжите. И ни заплашвате с намеса... Каква гнусна демагогия! Каква заблуда за революционните маси! Да се разоръжим пред лицето на кръвопийците – това значи да окачим примката на всички истински борци! Ние отговаряме – не! Няма да излъжете народа! Нека сложат оръжие Бадшах и неговите главорези! Тогава ще видим.

– Да – казах аз. – Но Бадшах вероятно също не иска да му окачат въже на шията.

Той рязко отмести халбата с бирата и ръката му по навик се протегна към кобура. Впрочем бързо се опомни.

– Така си и знаех, че нищо не разбирате – рече той. – Вие, ситите, сте се разплули от ситост, вие сте твърде високомерни, за да ни разберете. В джунглата не бихте се осмелили да разговаряте така с мен!

В джунглата бих говорил с тебе по друг начин, бандит такъв, помислих си аз и казах:

– Наистина не разбирам много неща. Например не разбирам какво ще се случи, след като удържите победа. Да предположим, че сте

победили, обесили сте Бадшах, ако той на свой ред не е избягал за хляб и оръжие...

– Той няма да избяга. Ще си получи заслуженото. Революционният народ ще го разкъса на парчета! И тогава ще започнем работа. Ще си върнем териториите, отнети ни от ненаситните съседи, ще изпълним цялата програма, с която коварният Бадшах ни проглуши ушите, за да измами народа... Ще им дам едни стачки! Хубаво ще ми постачкуват... Никакви стачки! Всички на оръжие и напред! Ще победим. И тогава...

Той затвори очи, сладостно простена и поклати глава.

– И тогава ще бъдете сити, ще тънете в разкош и ще спите до обяд?

Той се ухили.

– Аз съм заслужил това. Народът е заслужил това. Никой няма да посмее да ни упрекне. Ще ядем и ще пием колкото си искаме, ще живеем в истински домове, ще кажем на народа – сега сте свободни, забавлявайте се!

– И за нищо не мислете – прибавих аз. – А не ви ли се струва, че всичко това може да ви излезе солено?

– Я стига! – рече той. – Това е демагогия. Вие сте демагог. И догматик. У нас също има всякакви догматици като вас. Човекът, видите ли, ще изгуби смисъла на живота. Не, отговаряме ние, човекът нищо няма да изгуби. Човекът ще намери, няма да изгуби. Трябва да се усеща народът, трябва самият ти да бъдеш от народа, народът не обича умниците! В името на какво аз, дявол да го вземе, позволявам да ме смучат пиявиците и сам плюскам червеи? – Той изведнъж се подсмихна добродушно. – Вие сигурно ми се обидихте малко, като ви нарекох сити и какви ли не още... Недейте, не се обиждайте. Изобилието е лошо нещо, когато ти го нямаш, а го има съседът ти. А постигнатото изобилие е нещо чудесно! Струва си да воюваш за него. Всички за него са се борили. То се печели с оръжие в ръка и не бива да се заменя после срещу свобода и демокрация.

– Значи все пак крайната ви цел е изобилието? Само изобилието?

– Разбира се!... Крайната цел винаги е изобилието. Отбележете само, че ние сме визискателни към средствата...

– Вече го отбелязах. А човекът?

– Какво човекът?

Впрочем разбрах, че е безполезно да споря.

– Никога ли не сте идвали тук по-рано? – попитах.

– Защо?

– Поинтересувайте се – казах. – Този град дава отлични нагледни

уроци по изобилие.

Той повдигна рамене.

– Засега тук ми харесва. – Отмести пак празната чиния и притегли пълна. – Мезетата са едни непознати... Всичко е вкусно и евтино... Това си е за завиждане. – Той налага няколко лъжици салата и промърмори: – Знаем, че всички велики революционери са се борили за изобилие. Нямаме време сами да теоретизираме, това не е и необходимо. Теорията има достатъчно и без нас. И после изобилието изобщо не ни заплашва. То още дълго няма да ни заплашва. Има много по-насыщни задачи.

– Да се обеси Бадшах – вметнах аз.

– Да, като начало. А после ще се наложи да изтребим догматиците. Още отсега го разбирам. После осъществяването на законните ни претенции. После още нещо ще излезе. И чак после-после-после ще настъпи изобилието. Аз съм оптимист, но не вярвам, че ще доживея до него. А вие не се притеснявайте, все някак ще се справим. Ако се справим с глада, с изобилието пък съвсем... Догматиците дрънкат – изобилието, викат, не е цел, а средство. Отговаряме така – всяко средство някога е било цел. Днес изобилието е цел. И едва утре то може би ще стане средство.

Станах.

– Утре може да се окаже късно – казах. – И напразно се позовавате на великите революционери. Те не биха приели вашия лозунг – сега сте свободни, забавлявайте се. Те са казвали друго – сега сте свободни, работете. Те никога не са воювали да има изобилие за търбуха, интересувало ги е изобилието за душата и главата...

Ръката му отново посегна към кобура, но той пак се усети.

– Марксист! – рече учудено. – Впрочем вие сте турист. У нас марксистите почти няма, ние ги затваряме...

Премълчах.

Като минавах покрай витрината, още веднъж го погледнах. Седеше с гръб към улицата и продължаваше да яде, разтворил лакти.

Когато се прибрах вкъщи, холът бе вече празен. Момчетата бяха събрали чаршафите и възглавниците на камара в ъгъла. На бюрото лежеше притисната с телефона бележка. С неравен детски почерк на нея пишеше: „Пазете се. Тя е намислила нещо. Мотаеше се из спалнята.“ Въздъгнах и седнах в креслото.

До срещата с Оскар (ако се състоеше) оставаше около час. Нямах смисъл да си лягам, а не беше и безопасно – Оскар можеше да не дойде сам, при това да дойде по-рано и не през вратата. Извадих пистолета от

куфара, поставих пълнителя и го пъгнах в страничния си джоб. После се вмъкнах в бокса, сварих си кафе и отново се върнах в кабинета.

Извадих слега от транзистора си и от този на Римайер, сложих ги пред себе си на бюрото и отново се опитах да си спомня къде съм виждал точно такива детайли и защо ми се струва, че съм ги виждал не само веднъж. И си спомних. Отидох в спалнята и донесох оттам фонора. Даже не ми потрябва отвертка. Смъкнах калъфа, пъгнах показалеца си под разширения край на одоратора и като го захванах с нокът, извадих вакуумния тубусоид ФХ-92-У, четириразряден, статично поле, капацитет две. Продава се в магазините за битова електроника по петдесет цента парчето. На местен жаргон – слег.

Така и трябваше да бъде, помислих си. Объркаха ни разговорите за новия наркотик. Постоянно ни объркват разговорите за нови ужасни изобретения. Вече няколко пъти се оказваме в подобно глупаво положение. Когато Мхагана и Бурис се обърнаха към ООН с оплакване, че сепаратистите използват нов вид оръжие – замразяващи бомби, ние се хвърлихме да търсим нелегални военни фабрики и даже арестувахме двама истински нелегални изобретатели (на шестнадесет и на деветдесет и шест години). После се изясни, че тези изобретатели нямат нищо общо с това, а ужасните замразяващи бомби са доставени на сепаратистите от Мюнхен, от склада на едро за хладилни устройства, и се оказаха бракувани суперфризери. Наистина действието на тези суперфризери бе ужасно. В съчетание с молекулярните детонатори (които широко се използват от подводните археолози в Амазонка за пропъждане на пирани и каймани) суперфризерите предизвикваха мигновено понижение на температурата до минус сто и петдесет градуса в радиус от двадесет метра. После дълго си говорехме помежду си да не забравяме и винаги да имаме предвид, че в наше време буквално всеки месец се появяват маса технически новости с най-мирно предназначение и най-неочаквани странични свойства, и тези свойства често биват такива, че е просто безсмислено да се нарушава законът за забрана на производството на оръжие и боеприпаси. Станахме много внимателни с новите видове въоръжения, използвани от различни екстремисти, и само след година попаднахме на друго – захванахме се да търсим изобретателите на тайнствената апаратура, с помощта на която браконьерите примамваха птеродактили далеч зад пределите на резервата в Уганда, и намерихме хитроумно саморъчно изделие, направено от детска играчка и един твърде разпространен медицински прибор. А сега заловихме слег – съчетание на стандартен приемник, стандартен тубусоид и стандартни химикали с

твърде стандартна гореща вода от крана.

Накратко казано, няма да се наложи да се търсят тайни фабрики, помислих си. Ще се наложи да се търсят ловки и безпринципни спекуланти, които много тънко усещат, че живеят в Страната на глупаците. Като трихини⁷ в свински бут... Пет-шест предприемчиви печалбари, невинна вила някъде в покрайнините. Да се отиде в универсалния магазин, да се купи за петдесет цента вакуумен тубусоид, да му се скъса целофановата опаковка и да се премести в изящна кутийка със стъкловата. И да се продаде („само в името на познанството ни и само на вас!“) за петдесет марки. Наистина трябва да се отдаде дължимото и на изобретателя. И даже не само на един. Навярно не е само един... Но те едва ли са оживели – това да не ви е примамка за птеродактили... И изобщо няма работата е в спекулантите?... Е, ще продадат още четиридесет слега, хайде да са сто. Даже в Града на глупаците би трябвало да съобразят накрая кое какво е. И когато това стане, слегът ще започне да се разпространява като пожар. И за това ще се погрижат преди всичко моралистите от „Радостта на живота“. А после ще излезе доктор Опир и ще заяви, че по данни на науката слегът изостря яснотата на мисълта и е незаменим в борбата срещу алкохолизма и лошото настроение. И изобщо идеалът на бъдещето е едно огромно корито с гореща вода... И ще спрат да пишат по оградите „слег“... Ето кого трябва да хванем за гърлото, ако изобщо трябва да хващаме някого, помислих си. Бедата не е в спекулантите. Бедата е, че съществува тази Страна на глупаците, този гаден неострой. Той е взел под закрилата си трансито и едва изчаква момента, когато ще може да узакони и слега...

На вратата се почука. В кабинета влезе Оскар и наистина не беше сам. С него бе самият Мария, едър, побелял, както винаги с тъмни очила и дебел бастун, с вид на ветеран, загубил зрението си. Оскар самодоволно се усмихваше.

– Здравейте, Иван – каза Мария. – Запознайте се, това е вашият дъщерин Оскар Пибълбридж. От Югозападния отдел.

Стиснахме си ръцете. Това, което никога не ми е харесвало в нашия Съвет за безопасност, са множеството мухлясали традиции, а от всички традиции най-много ме въбесява идиотската система на кръстосана конспирация, заради която постоянно си отнемаме един на друг агентурата, размазваме си един на друг физиономии, наляво и надясно се стреляме, и то твърде точно. Не работа, а игра на стражари и апаши, да пукнат

7. Малък паразитен кръгъл червей, чиито личинки живеят в свинското месо. Б.пр.

всички дано...

– Днес се канех да ви задържа – заяви Оскар. – Не съм срещал подозрителен субект...

Мълчаливо извадих пистолета от джоба си, изпразних го и го хвърлих в чекмеджето на масата. Оскар одобрително ме наблюдаваше.

– Досещам се, че следствието просто щеше да се провали, преди да е започнало, ако знаех за Оскар – обърнах се аз към Мария. – Но трябва да ви кажа, че вчера едва не го осакатих.

– Така си и помислих – обади се Оскар самодоволно.

Мария с пъшкане седна в креслото.

– Изобщо не мога да си спомня случай – рече той – Иван да е бил доволен от всичко. А между другото – конспирацията е основата на нашата работа... Вземете си двамата столове и седнете... Вие, Оскар, не би трябвало да позволите да ви осакатят, а вие, Иван, не би трябвало да позволите да ви арестуват. Ето как трябва да се гледа на тези неща... А това какво е? – попита той, като наведе тъмните си очила над слеговете. – Между другото сте се заели с радиотехника? Похвално, похвално...

Разбрах, че нищо не знаят. Оскар прелистваше бележника си, където всичко бе зашифровано с личен код и явно се готвеше за доклад, а Мария движеше месестия си нос над слеговете, като държеше очилата във вдигнатата си ръка. В тази гледка имаше нещо символично.

– И така, агентът Жилин запълва свободното си време с радиотехника – заговори Мария, като сложи очилата си и се облегна в креслото. – Той има много свободно време, преминал е на четиричасов работен ден. А как стои въпросът със смисъла на живота, агент Жилин? Струва ми се, че сте го намерили? Надявам се, че няма да се наложи да ви отзоваваме като агента Римайер?

– Няма да се наложи – отвърнах. – Не успях да се пристрастя. Римайер разказа ли ви нещо?

– Не, какво говорите! – възкликна Мария саркастично. – Защо? На него му бе наредено да проследи наркотика, той го проследил, възползвал се и сега явно предполага, че е изпълнил дълга си... Той самият е станал наркоман, разбирате ли? – продължи Мария. – Той мълчи! Натъкнал се е с тази отрова до гърлото и е безполезно да се говори с него! Бълнува, че ви е убил, и през цялото време моли за радиоприемник... – Мария се запъна и погледна радиоприемниците. – Странно – промърмори той и ме погледна. – Впрочем обичам реда. Оскар пристигна тук пръв, той има някакви съображения – както по отношение на препарата, така и по отношение на операцията. Да започнем от него.

Погледнах Оскар.

– Каква операция?

– Един дявол знае каква – вметна Мария.

– Превземане на центъра – отвърна Оскар. – Вие не сте ли попаднали още на центъра?

Ловът започва, помислих си и казах:

– Не, не съм попаднал. На центъра не съм попаднал. Но...

– Поред, поред – строго каза Мария и тупна с длан по масата. – Започвайте, Оскар, а вие, Иван, слушайте внимателно и гответе съображенията си. Ако все още сте способен да съобразявате.

Оскар започна. Явно бе добър работник. Бе действувал бързо, енергично и целенасочено. Наистина Римайер го беше изпързлял също като мен. Но така или иначе Оскар бе успял в много отношения. Беше разбрал, че търсеният „препарат“ тук се нарича слег. Много бързо бе разбрал връзката на слега с „Девона“. Бе разбрал, че нито риболовците, нито гнусниците, нито скръбниците имат някакво отношение към него. Превъзходно бе разбрал, че в този град е практически невъзможно да се запази каквато и да е тайна. Бе успял дори да спечели доверието на интелите и твърдо бе установил, че в града съществуват две наистина тайни организации – меценати и интели. И доколкото меценатите се изключваха, оставаха само интелите...

– Това не противоречеше на създалото се у мен впечатление – говореше Оскар, – че единствените хора в града, способни да правят научни или квазинаучни изследвания и имащи достъп до лабораториите, са студентите и преподавателите от университета. Наистина заводите в града също имат лаборатории. Те са само четири и аз ги проучих. Тези лаборатории са тясно специализирани и претрупани с текуща работа до крайност. Тъй като заводите работят през цялото денонощие, нямаше никакви основания да се предполага, че заводските лаборатории могат да станат центрове за производство на слег. А ето, от седемте лаборатории на университета две са явно обгърнати с тайнственост. Какво се прави там, не можах да изясня, но съм набелязал трима студенти, които, струва ми се, трябва да знаят...

Слушах го много внимателно и бях поразен каква голяма работа е успял да свърши тук, но вече ми бе ясно къде е главната му грешка. Разбирах, че е вървял по лъжлива следа, и заедно с това у мен зрееше смътното подозрение за още по-значителна грешка, главната грешка, грешка в първоначалната схема на Съвета.

– ... И стигнах до идеята – каза Оскар – за съществуването на

полугангстерска организация от вертикален тип с твърдо разделение на функциите между отделните групи. Производствената група се занимава с изготвянето и усъвършенствването на слега... Трябва да ви кажа, че слегът, какъвто и да е той, се усъвършенствува – успех да установя, че в самото начало не са използвали „Девон“... По-нататък търговската група се занимава с разпространението на слега, а бойната група тероризира населението и пресича разговорите за слега. Страхова психоза на еснафи...

И тогава разбрах всичко.

– Една минутка – прекъснах го. – Оскар, гарантирате ли, че в града има само две тайни организации?

– Да – отвърна той. – Меценати и интели.

– Продължавайте, Оскар – обади се Мария недоволено. – Иван, бих ви помолил да не го прекъсвате.

– Извинете – измърморих аз.

Оскар продължаваше да говори, но повече не го слушах, В мозъка ми сякаш избухна нещо. Традиционната първоначална схема на всичките ни мероприятия с нейната задължителна аксиома за съществуването на разклонена организация от злосторници се разлетя на пух и прах и аз не можех да се начудя как по-рано не съм видял цялата й глупава сложност, неприложима за тази проста страна. Нямах тайни работилници, пазени от мрачни личности с боксове, нямаше предпазливи, лишени от принципи делови хора, нямаше търговски агенти с двойни якички, натъкани с контрабанда, и напразно Оскар чертаеше тази красива схема от кръгчета и квадратчета, съединени с плетеница от линии, с надписи „център“, „щаб“ и многочислени въпросителни знаци. Нямах какво да рушим и подпалваме, нямаше кого да залавяме и изселваме на Бафинова земя... Имаше съвременна промишленост за битови прибори, държавни магазини, където слегът се продаваше по петдесет цента, имало е – в началото – един-двама души, нелишени от изобретателност, измъчени от безделие и жадуващи нови преживявания, и имаше страна със средни размери, където някога изобилието било цел, но така и не станало средство. И това бе напълно достатъчно.

Някой сложил погрешно в приемника слег вместо хетеродин и легнал във ваната да си направи удоволствието, да послуша хубава музика или да научи последните новини – и започнало. Плъзнали слухове, в шахтите за отпадъци се сипели парчета от фонори, после някой се сетил, че слег може да се вземе не от фонора, а просто да се купи от магазина, и на някого хрумнало да използва ароматизиращи соли, и някой

пуснал в действие „Девона“, и хората започнали да умират във ваните от нервно изтощение, и статистическият отдел на Съвета за безопасност изпратил до президиума свръхсекретен доклад и изведнъж станало ясно, че всички смъртни случаи са с туристи, пребивавали в тази страна, и че в тази страна подобните смъртни случаи са повече, отколкото на всяко друго място на планетата. И както често се случва, върху добре проверените факти построиха невярна теория и нас, дълбоко законспирираните, един след друг ни изпратиха тук да разкрием нелегалната шайка търговци на нов, неизвестен наркотик, и ние дойдохме тук, и вършихме глупости, и както става винаги, ничий труд не отиде напразно, и ако се търси виновен, то виновни са всички, от кмета до Римайер, а всички – значи никой, и сега трябва...

– Иван – раздразнено рече Мария. – Заспахте ли?

Двамата ме гледаха. Оскар ми подаваше бележника си със схемата. Взех го и го хвърлих на бюрото.

– Слушайте – казах аз, – Оскар, разбира се, е юначага, но ние пак попаднахме в глупаво положение... Толкова много неща сте видели, Оскар, и нищо не сте разбрали. Ако в тази страна има хора, които ненавиждат слега, това са интелите. Интелите не са гангстери, те са отчаяни хора, патриоти... Те имат само една задача – да размърдат това бласто. С всякакви средства. Да посочат на този град някаква цел, да го накарат да се откъсне от коритото... Те жертвуват себе си, разбирате ли? Те насочват огъня върху себе си, опитват се да възбудят в града поне една обща за всички емоция, пък дори да е омраза... Нима не сте чували за съзливия газ, за стрелбата над транзитото?... И в лабораториите си те не правят слег, те правят там бомби, приготвят съзлив газ и изобщо нарушават закона за военната техника. Те готвят преврат на двадесет и осми, а колкото до слега – ето го!

Дадох им по един слег и изложих всичко, което мисля по този повод.

Отначало ме слушаха с недоверие. После се втрениха в слеговите и не откъснаха очи от тях, докато не завърших, а накрая дълго-дълго мълчаха. Мария държеше слега като бръмбар. На лицето му бе изписано недоволство. Оскар каза:

– Вакуумен тубосоид... Хм... Наистина... И приемници... Тук има нещо...

Мария пхна слега в горния си джоб и решително рече:

– Нищо няма тук. Тоест аз, разбира се, съм доволен от вас, Иван, вие явно сте открили онова, което е нужно, но би трябвало да работите

не в Съвета, а в Комисията по световните проблеми. Там си умират да философствуват и досега нищо полезно не са свършили. А вие работите при нас вече десет години, но така и не сте разбрали простата истина – щом има престъпление, значи има и престъпник...

– Не е вярно – казах аз.

– Вярно е! – отсече Мария. – Не започвайте да спорите с мен, вечно спорите!... Мълчете, Оскар, сега говоря аз. Питам ви, Иван, какъв е смисълът на вашата версия? Какво предлагате да се направи? Само че конкретно, моля ви. Конкретно!

– Конкретно... – започнах аз.

Да, моята версия не им вършеше работа. Те навярно изобщо не я смятаха за версия. За тях това бе философствуване. Бяха хора, така да се каже, на решителните действия, мъже на незабавните решителни мерки. Те не допускаха грешки. Разсичаха възли и прерязваха дамоклеви мечове. Вземаха решения бързо, а след като ги вземеха, не се съмняваха повече. Те не умееха другояче. Такъв бе светогледът им... И само аз смятах, че им е минало времето... Търпение, помислих си. Ще ми трябва твърде много търпение... Изведнъж разбрах, че логиката на живота отново откъсва от мен най-добрите ми другари и че сега ще ми бъде особено тежко, защото разрешението на *този* спор ще се наложи да го чакам дълго, много дълго... Те ме гледаха.

– Конкретно... – повторих аз. – Конкретно предлагам план за разпространението и развитието на човешкия мироглед в тази страна.

Оскар се намръщи с неприязън, а Мария жлъчно каза:

– Ха-ха! Аз говоря с вас сериозно.

– Аз също. Не агенти са нужни и не оперативни групи с автомати.

– Нужно е *решение*! – възрази Мария. – Не разговори, а решение!

– Тъкмо решение предлагам – настоях аз.

Мария почервеня.

– Трябва да се спасяват хората – каза той. – Душите ще спасяваме после, когато спасим хората... Не ме дразнете, Иван!

– Докато възстановяваме мирогледа – намеси се Оскар, – хората ще умират или ще се превръщат в идиоти.

Не исках да споря, но все пак казах:

– Докато не бъде възстановен човешкият мироглед, хората ще умират и ще се превръщат в идиоти и никакви оперативни групи няма да помогнат... Спомнете си Римайер.

– Римайер забрави дълга си! – яростно рече Мария.

– Именно – додадох аз.

Мария затвори шумно уста, свали рязко очилата си и известно време мълча, като въртеше очи. Той несъмнено бе железен човек: просто се виждаше как се мъчи да изгони беса от себе си. След минута вече бе напълно спокоен и кротко се усмихваше.

– Да – каза той. – Струва ми се, трябва да призная, че разузнаването като обществен институт окончателно деградира. Явно, че последните истински разузнавачи изтрепахме по време на превратите. „Нож“ – Данцигер, „Бамбук“ – Савада, „Кукла“ – Гровер, „Козлето“ – Боас... Да, те се продаваха и купуваха, те нямаха родина, бяха измет, лумпени, но те работеха! „Сириус“ – Харам... Той работеше за четири разузнавания, беше негодник. Беше мръсно животно. Но ако той предадеше информация, това бе истинска информация, ясна, точна и навременна. Помня, заповядах да го обесят, без да изпитвам никакво съжаление, но като гледам днешните си сътрудници, разбирам колко сме загубили... Е, добре, е, не се удържал човекът, станал наркоман, в края на краищата „Бамбук“ – Савада също беше наркоман. Но защо трябва да се пишат лъжливи донесения? Ами не ги пиши изобщо, подай си оставката, извини се... Пристигам в този град с дълбока увереност, че го познавам детайлно, защото от десет години имам тук опитен, проверен резидент. И изведнъж се изяснява, че абсолютно нищо не зная. Всяко местно момче знае кои са тези риболовци. А аз не зная! Зная само, че организацията „КВС“, която се занимаваше горе-долу със същото, с което се занимават днешните риболовци, бе разпусната и забранена преди три години. Зная това от донесенията на моя резидент. А в местната полиция ми съобщават, че дружеството „ДОЦ“ е възникнало преди две години, но това вече аз не го знаех... Давам елементарен пример, в края на краищата риболовците изобщо не ме интересуват, но това се превръща в стил на работа! Донесенията се бавят, донесенията лъжат, донесенията дезинформират... донесенията в крайна сметка просто се измислят! Единият най-нагло напуска Съвета и не смята за нужно да съобщи това на своя началник, на него, видите ли, му омръзнало, той все се канел да съобщи, но някак не намерил време... Другият, вместо да се бори с наркотиците, сам става наркоман... А третият философствува!

Той тъжно ми кимна.

– Разберете ме правилно, Иван – продължи той. – Не съм против философствованията. Но философията е едно, а нашата работа – съвсем друго. Съдете сам, Иван, ако няма нелегален център, ако всичко е стихийна самодейност, защо е това криене? Тази конспирация? Защо слегът е обкръжен с такава тайнственост? Допускам, че Римайер мълчи,

защото го измъчват угризения на съвестта изобщо и по-конкретно за вас, Иван. Но останалите? Нали слегът не е забранен от закона, за лега знаят всички и всички се крият. Ето, Оскар не философствува, той предполага, че просто плашат еснафа. Това го разбирам. А какво предлагате вие, Иван?

– В джоба ви – казах аз – има слег. Отидете в банята. „Девонът“ е на тоалетната поличка – една таблетка в устата, четири във водата. Водката е в шкафчето. Ние с Оскар ще ви почакаме. А после вие ще ни разкажете – високо, на глас, ще разкажете на своите другари по служба и подчинени за усещанията и преживяванията си. А ние... по-скоро нека Оскар послуша, а аз, тъй да бъде, ще изляза.

Мария намести очилата си и се вторачи в мене.

– Допускате, че аз няма да ви разкажа? Допускате, че също ще пре-небрегна служебния си дълг?

– Онова, което ще научите, няма да има никакво отношение към служебния ви дълг. Служебния си дълг вие може би ще нарушите после. Като Римайер. Това е слег, другари. Това е машинка, която възбужда фантазията и я насочва накъдето си иска, а особено натам, където вие самият несъзнателно – подчертавам: несъзнателно – нямате нищо против да я насочите. Колкото сте по-далеч от животното, толкова слегът е по-безобиден, но колкото по-близо сте до животното, толкова повече ще искате да запазите конспирацията. Самите животни изобщо предпочитат да си мълчат. Натискат си лоста и нищо не ги интересува.

– Какъв лост?

Обясних им за плъховете.

– А вие самият опитвахте ли? – попита Мария.

– Да.

– И какво?

– Както виждате, мълча си – казах аз.

Мария изсумтя. После рече:

– Е, аз не съм по-близо до животното от вас... Как се поставя това?

Заредих приемника и му го подадох. Оскар ни гледаше с интерес.

– С бога напред – рече Мария. – Къде е банята? Едновременно ще се изкъпя след пътуването.

Той се заключи в банята и се чуваше как събаря всичко там.

– Странна работа – каза Оскар.

– Това изобщо не е работа – възразих. – Това е част от историята, Оскар, а вие искате да я напъхате в папка с лентичка. Това не са ви гангстери. И таралезът чак разбра, както казваше Юрковски.

– Кой?

– Юрковски, Владимир Сергеевич. Имаше такъв известен планетолог, работили сме заедно.

– Аа – рече Оскар. – Между впрочем на площада срещу „Олимпик“ има паметник на някакъв Юрковски.

– Същият е.

– Наистина ли? – учуди се Оскар. – Впрочем напълно е възможно. Само че са му издигнали паметник не защото е бил известен планетолог. Просто той за първи път в историята на града е обрал банката в електронната рулетка. Решено било да се увековечи този подвиг.

– Очаквах нещо такова – измърморих аз. Беше ми криво.

В банята зашумя душът и изведнъж Мария ужасно закрещя. Отначало реших, че е пуснал ледената вода вместо топлата, но той крещеше безспир, а после взе да ругае със страшни думи. Спогледахме се с Оскар. Общо взето, Оскар бе спокоен, той реши, че така се проявява действието на слега, и на лицето му се изписа съчувствие. Ключалката бясно щракна, вратата на банята с трясък се откочи, в спалнята зашляпаха мокри ходила и голият Мария се втурна в кабинета.

– Вие какво, идиот ли сте? – закрещя той срещу мене. – Що за мръсни шеги?

Замрях. Мария приличаше на чудовищна зебра. По охраненото му тяло се стичаха вертикални отровнозелени вадички. Той крещеше и тропаше с крака, от него летяха изумрудени пръски. Когато дойдохме на себе си и огледахме мястото на произшествието, се изясни, че решетката на душа е натъпкана с гъбичка, напоена със зелен лак, аз си спомних бележката на Лен и разбрах, че това е Вузи. Дълго изяснявахме инцидента. Мария смяташе, че това е гавра и безсрамно нарушение на субординацията. Оскар се хилеше. Аз триех Мария с четка и обяснявах. После Мария заяви, че вече на никого не вярва и ще пробва слега у дома си. Той се облече и започна да обсъжда с Оскар план за блокадата на града.

А аз миех ваната и мислех, че с това моята работа в Съвета за безопасност приключва, че започва съвсем друга работа, а не зная откъде да я подхвана, че ми се иска да се включа в обсъждането на плана за блокадата, но не защото мисля, че е необходима, а защото това е толкова просто, много по-просто, отколкото да се върнат на хората душите им, погълнати от вещите, и да се научи всеки да мисли за световните проблеми като за свои.

„... Да се изолира този абсцес от света, напълно да се изолира – това е цялата ни философия“ – ораторствуваше Мария. Това бе

предназначено за мен. А може би не само за мен. Та Мария е умен човек. Той сигурно разбира, че изолацията винаги е означавала отбрана, а тук трябва да се настъпва. Но той умееше да настъпва само с оперативни групи и сигурно му бе неловко да си го признае.

Да се спасява. Докога трябва да бъдете спасявани? Ще се научите ли някога да се спасявате сами? Защо вечно слушате поповете, фашизираните демагози, глупаците опировци? Защо не искате да си затормозявате мозъка? Защо толкова не искате да мислите? Как не можете да разберете, че светът е огромен, сложен и интересен? Защо всичко ви е ясно и скучно? С какво толкова вашият мозък се различава от мозъка на Рабле, Суифт, Ленин, Айнщайн, Макаренко, Хемингуей, Строгов? Някога аз ще се изморя от всичко това, помислих си. Някога ще се изчерпят силите и вярата ми. Та аз съм също като вас! Само че аз искам да ви помогна, а вие не искате да ми помогнете...

Рюг и Лен дойдоха при мен след училище и Лен каза: „Ние вече решихме, Иван. Ще заминем за Гоби, на Магистралата.“ Лен имаше риж пух над устната си и големи зачервени ръце и беше ясно, че за Магистралата го е измислил именно той, и то съвсем скоро, преди десет минути. Рюг както обикновено мълчеше, дъвчеше тревичка и внимателно ме разглеждаше със спокойните си сиви очи. Съвсем квадратен е станал, помислих си и казах: „Превъзходна книга, нали?“ „Е, да – отвърна Лен. – Веднага разбрахме къде трябва да заминем.“ Рюг мълчеше. „Зной и смрад царят в сянката на тези дракони черноработници – цитирах аз по памет. – Те дъвчат всичко под себе си – стар монголски храм и кости на двугърбо животно, попаднало някога в пясъчната буря...“ „Да“ – каза Лен, а Рюг все тъй дъвчеше тревичката. „Всеки път – продължавах аз (вече от Ичиндагла), – когато слънцето заеме на небето математически точно определено положение, на изток разцъфтява миражът на странен град с бели кули, който още никой не е виждал навяре...“ „Трябва да видим това с очите си“ – каза Лен и се засмя. „Приятелю мой, Лен – отвърнах, – това е много занимателно и следователно много просто. Сами ще видите, че е твърде просто, и това неприятно ще ви изненада...“ Не, не казах така. „Приятелю мой Лен – започнах, – що за мираж е това? Ето, преди седем години в дома на майка ти аз видях действително прекрасен мираж: вие двамата стояхте пред мен вече почти пораснали...“ Не, това го говоря на себе си, не на тях. Не това трябва да кажа. „Приятелю мой Лен – обърнах се към него. – Преди седем години ти ми обясни, че твоят народ е

прокълнат. Ние дойдохме тук и снехме проклятието от теб, от Рюг и от много други деца, които нямат родители. А сега е ваш ред да снемете проклятието, което...“ Ще бъде много трудно за обяснение. Но аз ще го обясня. Така или иначе ще им обясня. Ние от деца знаем как са снемали проклятието по барикадите, как са снемали проклятието на строежите и в лабораториите, а вие ще снемете последното проклятие, вие, бъдещите педагози и възпитатели. В последната война, най-безкръвната и най-тежката за нейните войници.

Горе Вузи пронизително закрещя, а Лен жално заплака. В кабинета Оскар боботеше нещо. Добре си е той, помислих си. Просто – слегът е нещо лошо, вредно, противоестествено. Значи трябва да се унищожи, да се забрани със закон, а после строго да се следи дали законът се изпълнява. Виж, Мария е по-умен, защото е по-стар и по-опитен. Мария все още може да бъде привлечен на наша страна. Аз не съм авторитет за него, но ще се намерят хора, които той внимателно ще изслуша... Колко е хубаво, че мога сега да се обърна към целия свят и да ме чуят милиони единомишленици! И тогава си помислих, че няма да замина. Тук съм само от три дни. Все ще се намери някой, който да е с нас. Който смъртно ненавижда и иска да взриви този тъп сит свят. Такива хора винаги е имало и винаги ще има. Да вземем дори онзи шофьор – книголюбителя... или дългия, строгия, от интелите... И само те ли! Те се лутат като слепи. Ще направим всичко, което е по силите ни, за да им помогнем да не пилеят омразата си на дребно. Сега мястото ни е тук. И моето място е тук.

Каква работа предстои, помислих си. Каква работа!... Все още не знаех откъде трябва да се започне в тази Страна на глупаците, нападната неочаквано и завладяна от изобилието, но знаех, че няма да си тръгна оттук, докато ми позволява законът за имиграцията. А престане ли да ми позволява, ще го наруша.

КРАЙ

© 1964 Аркадий Стругацки
© 1964 Борис Стругацки
© 1987 Росица Бърдарска, превод от руски

Аркадий Стругацкий, Борис Стругацкий
Хищные вещи века, 1964

Сканиране и разпознаване: Mandor, 2007

Публикация:

Издателство „Георги Бакалов“ Варна, 1987
Поредица „Галактика“ №84

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/3160>]